

Юстейн Гордер

**Помаранчева
ДІВЧИНКА**

Юстейн Гордер

ПОМАРАНЧЕВА ДІВЧИНКА

Переклала з норвезької
Наталія Іваничук

ЛІТОПИС
ЛЬВІВ, 2005

Мій тато помер одинадцять років тому. Мені тоді сповнилося лише чотири роки. Я не сподівався на нову з ним зустріч, але ось тепер ми удвох пишемо книжку.

Це найперші рядки нашої книжки, їх пишу я, а тато приєднається трохи згодом. Він більше має що розповісти.

Я не певний, наскільки добре пригадую свого тата. Очевидно, мені тільки здається, ніби я його пам'ятаю, насправді ж його образ закарбувався в моїй пам'яті з фотографій, які я бачив не раз.

Хоча твердо знаю, що один-єдиний спогад таки справжній: ми сиділи на терасі й дивилися на зорі.

На одній зі світлин ми сидимо з татом на жовтій шкіряній канапі у вітальні. Схоже, він розповідає мені щось дуже гарне. Канапа й далі стоїть у вітальні, але тато на ній більше не сидить.

На іншій світлині ми сидимо, втиснувшись удвох у зелене крісло-гойдалку, на заскленому ганку. Ця фотографія висить на стіні ганку від самого дня татової смерті. Ось тепер я сиджу в зеленому кріслі-гойдалці. Намагаюся не гойдатися, бо пишу у великому зшитку. Потім всі записи наберу на старому татовому комп'ютері.

Цей комп'ютер заслуговує на окрему розповідь, але про це далі.

Старі світлини завжди викликають дивні відчуття. Вони належать іншому, не нинішньому, часові.

У моїй кімнаті лежить величезний альбом з татовими знімками. Наче аж моторошно мати стільки фотографій людини, якої вже немає. У нас є чимало й відеозаписів... Мені навіть стає трохи ніяково, коли я чую татів голос – він мав розкішний бас.

Слід би заборонити перегляд відеофільмів з тими людьми, які вже не живуть на світі, чи, як каже моя бабуся, яких вже немає серед нас. Негоже підглядати за померлими.

В одному з відеозаписів чуто й мій голосок, тоненький, писклявий. Нагадує писк пташеняти.

Ось і того разу: тато розмовляв басом, а я – дискантом.

На відео я сиджу в тата на плечах і намагаюся досягнути зірку з різдвяної ялинки. Мені не більше року, я можу тільки ледь хитнути деревцем.

Коли мама переглядає відеозаписи, де ми удвох з татом, вона, буває, відхиляється в кріслі й заходить-ся сміхом, хоча сама ж усе те знімала на камеру. Не варто їй, як на мене, сміятися, дивлячись на тата. Хтозна, чи йому б це сподобалось. Тато, напевно, сказав би, що вона порушує правила.

На іншій відеокасеті ми сидимо з татом під променями лагідного великоднього сонця перед нашою літньою хатиною на Ф'ельстьолені, тримаючи в руках по половинці помаранчі. Я намагаюся висмоктати сік із неочищеного плоду. Тато тієї миті, мабуть, думає про зовсім інші помаранчі. Я майже певний того.

Тато захворів одразу після Великодня. Він нездужав понад півроку і дуже боявся смерті. Гадаю, він знав, що помирає.

Мама часто розповідала мені, як страшенно гірко було татові, що він помре і, можливо, не встигне посправжньому запізнатися зі мною. Бабуся теж оповідала щось схоже, але якимось так загадково.

У бабусі незвично змінюється голос, коли вона розмовляє зі мною про тата. Та воно й не дивно. Бабуся з дідусем втратили дорослого сина. Важко навіть уявити горе від такої втрати. На щастя, у них залишився ще один син. Бабуся ніколи не усміхається, дивлячись на татові фотографії. Вона розглядає їх *побожно*. Це її слова.

Тато вважав, що з хлопчиком, якому виповнилося три з половиною роки, вести дорослі розмови не час. Нині я розумію, що він мав на увазі, і ти, читачу, теж невдовзі збагнеш, прочитавши цю книжку.

Я маю світлину, на якій тато лежить в лікарняному ліжку. Його обличчя там дуже вихудле. Я сиджу у тата на колінах, а він притримує мене за руки, щоб я, бува, не впав на нього. Він намагається усміхатися мені. Світлину було зроблено за кілька тижнів до татової смерті. Ліпше б я її не мав. Але вона є, і викинути я її не можу. І не дивитися на неї теж не можу.

Нині мені п'ятнадцять чи, радше, п'ятнадцять років і три тижні – якщо уже бути точним. Називаюся Георг Рьоед, мешкаю на Джмеліній вулиці в Осло разом з мамою, Йоргеном та Міріам. Йорген – мій новий тато, але я його називаю просто Йоргеном. Міріам – моя молодша сестричка. Їй лише півтора рочку, вона ще така мала, що з нею по-людськи й не порозмовляєш.

Ясна річ, жодних старих світлин чи відео з татом та Міріам не існує, Міріам Йоргенова доня. Я був у тата єдиною дитиною.

Наприкінці цієї книжки виявиться сенсаційна таємниця Йоргена, але тепер і словом її не зраджу. Хто читатиме, про все довідається.

Після татової смерті до нас прийшли дідусь з бабусяю, щоб допомогти мамі впорядкувати татові речі. Та однієї важливої речі вони не знайшли – записів, які тато закінчив перед тим, як його забрали до лікарні.

Тоді, власне кажучи, ніхто не знав, що тато написав якусь оповідь. Історія про Помаранчеву дівчинку виринула на світ щойно минулого понеділка. Бабуся надумала навести лад у майстерні й за обшивкою червоного дитячого спортивного автомобільчика, на якому я возився в дитинстві, знайшла рукопис.

Чому він там опинився – загадка. Випадковістю це бути не могло, бо оповідь, яку тато написав, коли мені було три з половиною роки, дещо пов'язана з автомобільчиком. Не маю на увазі, що в записах розповідається звичайна історія про спортивну машинку – зовсім ні. Він написав розповідь про Помаранчеву дівчинку *мені*, щоб я прочитав її, коли стану достатньо дорослим, аби зрозуміти її. Він написав листа в майбуття.

Якщо це справді мій тато запхав численні списані аркуші під обшивку старого дитячого спортивного автомобіля, то він мусив мати абсолютну певність, що листи завжди доходять до адресата. Мене враз пронизала думка: про всяк випадок потрібно ретельно перевіряти усі старі домашні речі, перш ніж відносити їх на блошиний базар чи викидати в смітєвий контейнер. Я навіть уявити боюся, скільки усього можна довідатися зі старих листів та іншого мотлоху на сміттєзвалищах...

Останніми днями одна думка не давала мені спокою. Мені здається, що мали б існувати простіші способи надсилати листи в майбутнє, аніж запихати їх до старого дитячого автомобіля.

Іноді нам хотілось би, щоб нашого листа хтось прочитав не відразу, а, скажімо, за чотири години, чо-

тинадцять днів чи сорок років. Розповідь про Пома-ранчеву дівчинку саме й була таким листом. Листом, написаним Георгові, хлопчині дванадцяти чи чотирнадцяти років, тобто синові, якого тато ще не знав і, можливо, ніколи й не пізнає.

Уже час розповісти й вам про все.

Десь менше, ніж тиждень тому, я повернувся з музичної школи і несподівано застав удома дідуся з бабусею. Вони, не попередивши заздалегідь, приїхали з Тьонсберга і мали намір у нас переночувати.

Усі четверо – мама з Йорґеном теж були присутні – з нетерпінням чекали, доки я зайду до передпокою і почну скидати черевики, брудні й промоклі, але тієї миті це нікого не хвилювало. Їхні думки були деінде. Я відчував, що в повітрі повисала якась тривога.

Мама сказала, що Міріам уже спить, ніби відсутність сестрички щонайліпше пасувала до відвідин дідуся з бабусею. Зрештою, Міріам не їхня внучка. Вона має своїх дідуся і бабусю, які теж приємні люди і, буває, приїжджають на гостину, але, як то кажуть, кров густіша за воду.

Я увійшов до вітальні й сів посеред кімнати на килимі – в усіх був урочистий вираз облич, тож я відразу запідозрив щось серйозне. Ніяких збитків останнім часом я у школі начебто не наробив; із музичної школи, де вчився грати на фортепіано, повертався вчасно, а востаннє поцупив з кухонного столу десять крон ще багато місяців тому. Тому запитав: “Щось трапилось?”

І бабуся почала розповідати, що вони знайшли листа, якого мій тато написав мені напередодні своєї смерті. У грудях стислося від тих слів. Від татової смерті сплило одинадцять років. Я навіть не певний, чи пам’ятаю його. *Лист від мого тата* – це прозвучало майже з такою ж страхітливою урочистістю, як *заповіт*.

Нарешті я звернув увагу на великий конверт у бабусі на колінах. Вона простягнула його мені. Конверт був заклеєний, угорі написано лише одне слово: “Георгові”. То не був бабусин почерк, ні мамин, ані Йоргеновий тим паче. Я розірвав конверта і витягнув добрячу пачку аркушів. Аж здригнувся, прочитавши на першій сторінці:

Чи добре тобі сидіти, Георгу? Я хочу, щоб ти зручно вмовстився, бо я розповім тобі хвилюючу історію...

Мені враз запаморочилося в голові. Що *це* таке? Лист від мого тата. Але чи справжній?

“Чи добре тобі сидіти, Георгу?” Я враз ніби почув його басовитий голос, і то не з відеозаписів, а реальний, немовби тато знову ожив і сидів разом з нами ось тут, у кімнаті.

І хоча конверт був заклеєний, я все ж запитав, чи хтось уже читав рукопис. Усі заперечно похитали головами й запевнили, що ніхто записів в очі не бачив.

– Ані слова не читали, – сказав Йорген трохи знічено, що йому назагал зовсім не властиво.

Але, може, їм буде дозволено прочитати листа мого батька, після того, як я сам його прочитаю, сказав він.

Гадаю, його аж розпирало від цікавості, що ж написано в тому листі. Мені здалося, ніби він відчуває докори нечистого сумління.

Бабуся пояснила, чому вони з дідусем саме нинішнього пообіддя сіли в машину і приїхали до Осло. Їй здалося, ніби вона розгадала давню загадку. Це розказане звучало дещо містично, так воно й було насправді.

Коли мій тато занедужав, він розповів своїй мамі, що пише мені листа, якого я маю прочитати, коли

підросту. Минав час, мені вже виповнилося п'ятнадцять, а лист так і не знайшовся.

Новим штрихом до цієї історії стала розмова із сином, яку раптом пригадала бабуся. Тоді тато наполіг, щоб ніхто й ніколи не смів викидати червоного дитячого спортивного автомобіля. Бабусі здавалося, що вона майже дослівно пам'ятає ту розмову в лікарні.

– Нізачо не викидайте спортивного автомобільчика, – сказав тато. – Дуже вас прошу не робити цього. Він багато важив для нас із Георгом в останні місяці. Я хочу, щоб Георг зберіг його. Розкажи йому коли-небудь про моє побажання. Розкажи, коли він підросте і помудріє, щоб зрозуміти, чому я так прагнув зберегти цю машинку для нього.

Тому-то старий спортивний автомобіль не опинився на смітнику чи блошиному базарі. Навіть Йоргена з цього приводу суворо попередили. Від тієї миті, як він перебрався на Джмелину вулицю, Йорген твердо знав, що не має права торкатися лише однієї речі – червоного спортивного автомобіля. Він ставився до нього з таким нечуваним респектом, що навіть наполіг купити Міріам нову машинку. Можливо, йому була неприємною думка возити свою доню в машинці, в якій колись, багато років тому, возив мене мій тато. Хоча, можливо, що йому просто хотілося мати для дитини цілком нову сучасну модель. Він завжди йшов у ногу з модою, щоб не сказати – гнався за нею.

Отже, лист і дитячий спортивний автомобіль. Однак бабусі знадобилося одинадцять років, щоб розгадати цей ребус. Щойно тепер їй спало на гадку витягнути з майстерні автомобіля та ретельно його оглянути. І бабуся не помилилася у своїх здогадах. Автомобіль був не просто автомобілем. Він був поштовою скринькою...

Я й сам не знав, вірити тій історії чи ні. Ніколи не можеш бути певним, чи правду кажуть батьки й дідусі

з бабусями, надто коли йдеться про “делікатні питання”, як це називає моя бабуся.

Для мене ж найбільша загадка в тому, чому ніхто ще тоді, одинадцять років тому, не зумів додуматися, як увімкнути татів старий комп'ютер. Він же на ньому писав мені листа! Звичайно, вони спробували його запустити, але їм забракло фантазії, щоб розгадати пароль. У комп'ютерів того покоління пароль складався з певної кількості літер. Навіть мамі виявилось не під силу його зламати! Неймовірно! Отож комп'ютер просто винесли на горище...

До татового комп'ютера я ще згодом повернуся.

Тепер настав час надати слово татові. Однак я буду перемережувати його розповідь своїми коментарями. А потім напишу ще й післямову. Чуюся зобов'язаним до цього, бо у своєму довгому листі тато ставить мені дуже серйозне запитання. Татові дуже залежало на моїй відповіді.

Прихопивши пляшку коли та стос аркушів, я подався до своєї кімнати. Коли я, про всяк випадок, зачинив за собою зісередини двері, мама запротестувала, хоча й розуміла марність своїх протестів.

Те, що я читатиму листа від людини, якої вже нема серед нас, сповнювало мене таким урочистим хвилюванням, що я навіть думки не міг допустити, аби родичі сновигали мені перед очима. До того ж, лист був від мого тата, який помер одинадцять років тому. Мені були потрібні спокій і тиша.

То було дивне відчуття – тримати в руках важкий рукопис. Немов розгортаєш фотоальбом з новими, ще небаченими світлинами, на яких зображено тата і мене.

За вікном густо сипав сніг. Сніжниця почалася ще як я повертався з музичної школи. Навряд чи сніг лежатиме. Бо ж надворі лише початок листопада.

Я сів на ліжку і почав читати.

Чи добре тобі сидіти, Георгу? Я хочу, щоб ти зручно вмовстився, бо я розповім тобі хвилюючу історію... А може, ти навіть уже вигідно улігся на жовтій шкіряній канапі. Якщо ви не замінили її іншою, а цього знати мені не судилося. Зрештою, я залюбки можу уявити собі тебе в зимовому саду в старому кріслі-гойдалці, в якому ти так завжди любляв сидіти. А може, ти сидиш на терасі? Я ж не знаю, яка тепер пора року. Хтозна, чи мешкаєте ви ще на Джмелиній вулиці.

Хтозна...

Мені нічогосінько невідомо. Хто тепер прем'єр-міністр Норвегії? Як зветься Генеральний секретар ООН? До речі, що чувати про телескоп Габбла? Ти щось знаєш? Чи зуміли астрономи зробити нові відкриття про те, як влаштований наш Всесвіт?

Я не раз намагався собі уявити, яким буде світ за кілька років, але жодного разу навіть близько не зміг уявити в ньому тебе. Я тільки знаю, хто ти. Та не знаю, скільки років виповнилося тобі цієї миті, коли ти читаєш мої рядки. Може, дванадцять або чотирнадцять, а мені, твоєму татові, час уже давно перестав бути мірилом віку.

Правду кажучи, я вже й тепер відчуваю себе чимось на кшталт примари, і від тієї думки мені щоразу перехоплює подих. Починаю розуміти, чому привиди виють та стогнуть, неначе буревії. Не для того, щоб налякати нащадків. Насправді їм страшенно боляче дихати в іншому часовому вимірі, ніж той, у якому вони жили.

Нам не тільки визначено місце в бутті. Нам відміряно і час.

Отак воно є, і єдиною точкою відліку для себе я можу обрати лише ту мить, у яку існую: серпень 1990 року.

Сьогодні – коли ти читаєш мого листа – ти напевно забув майже все з того, що ми пережили з тобою удвох за ті теплі літні місяці, коли тобі сповнилося три з половиною роки. Але мій час ще не вичерпано, ми ще проведемо разом чимало чудових годин.

Довірю тобі свої потаємні думки, які останнім часом не дають мені спокою: з кожним днем, що минає, з кожною новою нашою з тобою вигадкою збільшуються шанси, що ти запам'ятаєш мене. Я рахую тепер тижні та дні. У вівторок ми стояли на оглядовому майданчику вежі Трюваннсторнет, а перед нами розпростерлося півкоролівства, аж до кордонів Швеції. Ми були утрюх – з мамою. Пригадуєш?

Принаймні спробуй пригадати, Георгу. Зроби зусилля, спробуй – спогад живе десь у тобі.

Пам'ятаєш велику іграшкову залізницю фірми BRIO? Ти подовгу бавишся нею кожнісінького дня. Ось тепер, пишучи, я кидаю на неї поглядом. На підлозі передпокою безладно лежать рейки, вагончики та кораблики, так, як ти їх щойно покинув. Мені довелося відірвати тебе від забави, щоб не спізнитися в дитсадок. Однак мене не покидає відчуття, що твої ручки ще й досі торкаються конструктора. Я не наважився зрушити з місця жодної рейки.

А пригадуєш комп'ютер, на якому ми у вихідні дні грали в комп'ютерні ігри? Коли він був ще зовсім новий, то стояв у моєму кабінеті на другому поверсі, але минулого тижня я зніс його до передпокою. Тепер я понад усе волію бути в оточенні твоїх речей. Та й ви з мамою проводите вечори здебільшого в цій кімнаті. До того ж, бабуся з дідусем провідують нас тепер частіше. Це добре.

А зеленого триколісного велосипеда не забув? Он він новенький, ніби щойно з конвеєра, стоїть на посипаній жорствою стежці. Якщо ти його не забув,

то, напевно, лише тому, що стоїть той велосипедик досі десь у гаражі або майстерні, старий і понищений – я так собі гадаю. Чи може, він закінчив свої дні на блошиному базарі?

А яка доля червоного спортивного автомобіля, Георгу? Так, до речі, що з ним?

Чи залишилися в тебе хоч якісь спомини про наші прогулянки навколо озера Согнсванн? Чи про відвідини літньої хатини. Ми були на Ф'ельстьолені три неділі поспіль. Більше не смію тебе ні про що запитувати, насправду не смію, бо хтозна – можливо, ти зовсім неспроможний згадати той час малюка-Георга, який був і моїм часом. Хай буде так, як є...

Як я вже казав, хочу тобі розповісти одну історію, але ж не так легко віднайти потрібну тональність у такому листі, як цей. На команду “раз-два-три” це не робиться... Я вже зробив помилку, звернувшись до маленької крихітки, яку я, на мій погляд, так добре знаю. Однак ці рядки читає не маленьке хлопчеченя. Ти давно вже виріс з віку дитинчати із золотавими кучерями.

Я мимоволі ловлю себе на тому, що сам збиваюся на тон, яким літні тітки цокотять до малих дітей. А це нікуди не годиться, бо ж пишу я дорослому Георгові, якого ніколи не бачив і з яким ніколи не зможу щиро porozмовляти.

Я дивлюся на годинника. Минула лише година, відколи я відпровадив тебе до дитячого садочка. Коли ми переходимо струмок, ти завжди вилазиш з автомобільчика, щоб кинути у воду дерев'яну скіпку чи камінець. Одного разу тобі потрапила до рук пляшка з-під солодкої води і теж полетіла у воду. Я навіть не зробив спроби зупинити тебе. Тепер тобі дозволено трохи більше, аніж звичайно. А в садоч-

ку ти сторчголов кидаєшся до своєї групи, навіть не попросившись зі мною до пуття. Ніби це в тебе, а не в мене обмаль часу. Дивно... Іноді здається, що у старих людей більше часу, аніж у дітей, в яких усе життя попереду.

Сам я не такий старий, щоб похвалитися поважним віком, навіть більше – вважаю себе цілком молодим чоловіком, принаймні молодим татом. Та як би мені хотілось зупинити час! Я б не мав нічого проти, якби один із цих днів тривав вічність. Звичайно, наставатимуть вечір та ніч, бо ж доба йде своїм колом, але наступний день хай би починався точнісінько там, де вступив у права день попередній.

Не треба мені більше ні нових знань, ані вражень, лиш би якнайдовше утримати те, що маю. Та злодії вже на порозі, Георгу. Непрошені гості почали висмоктувати з мене життєві сили. Як їм не сором!

Мені неймовірно приємно і неймовірно важко водночас відпроваджувати тебе до садочка. Хоч ноги мене ще носять, і твого спортивного автомобіля штовхаю заввиграшки, та все ж знаю, що моє тіло точить важка хвороба.

Це невинні болячки одразу вкладають хворого до ліжка. Грізні недуги, зазвичай, неквапно поглинають здоров'я, щоб потім остаточно звалити з ніг і вже ніколи не дати підвестися. Ти, напевно, не пам'ятаєш – хіба знаєш від мами, – що я був лікарем. Мама, без сумніву, розповіла тобі про це. У клінічному центрі, де я працював, мені дали відпустку, але я знаю, що кажу. Я ж не перший-ліпший легковірний пацієнт.

Отож, у цій арифметичній задачі, тобто під час останньої нашої зустрічі, ми перебуваємо у двох часових вимірах. Неначе стоїмо кожен на своїй імлістій гірській вершині й намагаємося розгледіти один одного. Між нами пролягла уже віддана забуттю до-

лина – ти щойно перейшов її на своєму життєвому шляху, перейшов без мене. Та все ж я намагатимусь дотримуватися теперішнього часу, отих ранкових годин писання, доки ти в садку, увесь час пам'ятаючи про час майбутній – лише твій час, коли ти читатимеш мого листа.

Я хочу, щоб ти знав: писати осиротілому синові – пекельна мука, хоча читання теж завдасть болю. Але ти вже майже дорослий чоловік. Якщо я зумів знайти в собі сили написати ці рядки, то й тобі не має забракнути сили їх прочитати.

Розумієш, я мушу дивитися правді у вічі, я знаю, що невдовзі покину цей світ і сонце, і місяць, та насамперед тебе і маму. Така правда, і вона обпікає, немов вогнем.

Я хочу запитати тебе про одну дуже важливу річ, Георгу. Задля цього, власне, й пишу. Та перш ніж поставити тобі запитання, розповім обіцяну хвилюючу історію.

Від самого дня твого народження я мріяв дочекатися миті, коли зможу розповісти тобі історію про Помаранчеву дівчинку. Сьогодні – тобто, на момент писання – ти ще надто малий, аби її збагнути. Тому я передаю тобі її у спадок. Вона лежатиме у сховку і чекатиме слухного дня у твоєму житті.

І ось цей день настав.

Дочитавши до цього місця, я змушений зробити перерву. Чимало разів намагався викликати в пам'яті образ свого батька і ось тепер спробував знову. Він просив мене про це. Та все, що, мені здавалося, я пам'ятав, відклалося з переглядів відео- та фотоальбомів.

Пригадую, мав у дитинстві велику іграшкову залізницю, але це не допомогло мені згадати тата. Зелений

триколісний велосипед ще донині стоїть в гаражі. Його я теж міг пам'ятати з дитинства, навіть сумнівів у цьому не маю. А дитячий червоний спортивний автомобіль завжди тулився у найдальшому кутку майстерні. Однак, попри всі мої зусилля, ніяк не можу згадати прогулянки з татом навколо озера Согнсванн чи відвідини оглядового майданчика Трюваннсторнет. На вежі я був частіше, з мамою та Йорґеном. А одного разу лише удвох з Йорґеном. Саме тоді мама лежала в лікарні після народження Міріам.

Звичайно, у мене збереглося чимало споминів про нашу літню хатину в горах на Ф'ельстьолені. Але й серед них не було місця для тата. З хатиною пов'язуються лише мама, Йорґен та крихітка Міріам. Там зберігається старий грубий зшиток, щось на кшталт бортового журналу, я не раз читав у ньому татові записи перед його смертю. Проблема лише в однім: чи можу я пам'ятати щось із того, що він описав? Тут спрацьовував приблизно той самий ефект, що й з фотографіями та відео. “Увечері на Великдень ми з Георґом побудували величезну снігову хатину з крижаними світильниками при вході...” Ясна річ, я читав усі ці оповіді, а деякі навіть знав напам'ять. Але ніколи неспроможний був згадати свою участь в описаних подіях. На той час, коли ми з татом будували “величезну снігову хатину з крижаними світильниками”, мені могло виповнитися ніяк не більше двох з половиною років. У фотоальбомі є навіть світлина тієї снігової халупки, але вона така темна, що видно тільки мерехтіння свічок.

Отож, напевно, у тому довгому листі до мене, який я щойно почав читати, тато запитував мене про щось зовсім інше:

До речі, що чувати про телескоп Габбла? Ти щось знаєш? Чи зуміли астрономи зробити нові відкриття про те, як влаштований наш Всесвіт?

Від цих рядків мені аж мороз пішов поза шкірою. Річ у тому, що я щойно закінчив чималеньке за обсягом позакласне завдання про космічний телескоп, Hubble Space Telescope – так він називається англійською. Інші мої однокласники навперебій писали про англійський футбол, Space Girls або Роальда Даля*. Я ж розшукав у бібліотеці усе, що стосувалося телескопа Габбла, і свій реферат присвятив йому. Кілька тижнів тому віддав свою працю на суд учителя. Учитель написав у зошиті, що він неймовірно вражений “зрілим, виваженим та компетентним підходом до такого важкого матеріалу”. Я, мабуть, ще ніколи так не пишався собою, як тоді, коли прочитав учителів коментар. Угорі, над текстом рецензії вчитель написав: “Квіти астроному-аматорові!” і намалював гарненького букета.

Може, мій тато був провидцем? Чи, може, це проста випадковість, що він поцікавився в мене долею телескопа Габбла лише кілька тижнів після того, як я закінчив свою розвідку про нього?

А якщо лист від тата несправжній? Або він усе ще десь живе? Мене знову зморозило від такої думки.

Я сидів у ліжку, глибоко замислившись. Космічний шатл *Дискавері* вивів телескоп Габбла на навколоземну орбіту 25 квітня 1990 року. Саме тоді тато захворів, хвороба виявилася одразу після великодніх вакацій 1990 року. Я завжди це знав, ось тільки ніколи не замислювався, що десь у той час було виведено на орбіту телескоп Габбла. Цілком імовірно, тато довідався про свою недугу того ж дня, як *Дискавері* злетів у космос з мису Канаверал із телескопом на борту, а може, тієї ж години чи навіть хвилини.

* Відомий англійський письменник норвезького походження (*Прим. перекл.*).

Тоді я чудово розумію, чому його так хвилювала доля космічного телескопа. Одразу ж після запуску виявилися серйозні пошкодження головного дзеркала. Тато не міг знати, що ваду ліквідували астронавти з космічного шатла *Індевер* у грудні 1993 року, бо на той час саме минуло три роки, як він помер. Очевидно, він не міг знати й про новітнє додаткове обладнання телескопа, вмонтоване в лютому 1997 року.

Мій тато так і не встиг довідатися, що за допомогою Габбла було зроблено найвиразніші та найдосконаліші за всю історію астрономічних досліджень зйомки Всесвіту. Багато фотографій я знайшов в інтернеті, видрукував, і проілюстрував ними шкільний реферат. Найулюбленіші світлини повісив на стінах своєї кімнати, як-от неймовірно чітке зображення мегазірки Ета Каріна, що на віддалі 8 000 світлових років від нашої Сонячної системи. Ета Каріна – одна з найбільших зірок Чумацького Шляху – невдовзі спалахне як супернова, перш ніж стиснутися в нейтронну зорю або стати чорною дірою. Іншим улюбленцем є зображення велетенських газових та пилових стовпів у *туманності Орла* (відомій ще як М16). Там народжуються нові зірки!

Нині завдяки телескопові Габбла нам відомо про Всесвіт набагато більше, ніж 1990 року. За його допомогою було зроблено тисячі фотографій галактик та зоряних туманностей, віддалених від Чумацького Шляху на мільйони світлових років. До того ж, телескоп зафіксував неймовірні свідчення минулого Всесвіту, хоча це дещо й нагадує містику. Проте вдивлятися у Всесвіт однаково, що зазирати в минуле. Світло рухається зі швидкістю 300 000 км на секунду, отож, щоб досягнути Землі, сяйво зір далеких галактик йтиме мільярди років, бо ж Всесвіт безмежний. Телескоп Габбла зробив фотознімки галактик, які віддалені від нас на понад дванадцять мільярдів світлових

років, тобто він спроможний заглянути в історію Всесвіту на дванадцять мільярдів світлових років углиб, коли сам Всесвіт був ще зовсім молодим, мав не більше мільярда років від роду. Від таких думок паморочиться в голові. Телескоп Габбла зумів зазирнути в той час, коли в космосі стався Великий Вибух, який започаткував часовий і просторовий вимір. Я трохи знаюся на цьому, тому й пишу. Головне вчасно зупинитися, щоб не написати геть про все, що знаю. Бо ж реферат, відданий на суд учителеві, мав 47 сторінок!

Те, що тато писав мені саме про телескоп Габбла, у мене аж моторош викликало. Я завжди цікавився дослідженнями космосу, готовий навіть допустити, що інтерес до всього, що відбувається на поверхні нашої планети, я таки успадкував. Але я так само міг би обрати темою своєї розвідки програму польоту космічного корабля “Аполон” та перебування перших людей на Місяці або галактики і чорні діри чи про галактики з чорними дірами, бо багато вже знаю про них. Я міг би написати про Сонячну систему з її дев’ятьма планетами і великим астероїдним поясом між Юпітером та Марсом. Однак я вибрав телескоп Габбла. Як тато міг передбачити це?

Легше збагнути його запитання про Генерального секретаря ООН. Я ж бо народився 24 жовтня, у День ООН. У кожному разі Генеральним секретарем ООН зараз є Кофі Аннан. А прем’єр-міністром Норвегії – Х’ель Магне Бунневік. Він щойно змінив на цій посаді Єнса Столтенберга.

Доки я отак сидів і розмірковував, у двері моєї кімнати постукала мама і запитала, як у мене справи.

– Не заважай! – тільки й відбуркнув я.

Я прочитав лише чотири сторінки.

Я думав:

“Розповідай, таточку! Розповідай про Помаранчеву дівчинку. Я тут, і день настав. Настав час читання.”

Історія про Помаранчеву дівчинку почалася одного пообіддя, коли я стояв перед Національним театром, чекаючи на трамвай. Це було пізньої осені, десь наприкінці сімдесятих років.

Пригадую, стояв на зупинці, розмірковуючи про свої медичні студії, які щойно розпочав. Так дивно було уявляти собі, як я одного чудового дня стану вивченим лікарем, прийматиму справжніх пацієнтів, які приходитимуть до мене, аби віддати в мої руки свою долю. Я сидітиму в білому халаті за великим письмовим столом і казатиму: “Зробимо кілька аналізів крові, пані Йонсон” або ж “І давно ви вже на це скаржитесь?”

Нарешті з’явився трамвай, я побачив його здалеку: спершу він покотився униз повз будівлю Стортингу*, а тоді почав поволі спинатися догори вулицею Стортингсгатан. Найбільше мені відтоді дошкуляє, що я ніяк не можу згадати, куди прямував. У кожному разі, я увійшов до яскраво-синього, ущерть переповненого трамвая фройнерської лінії.

Мій погляд одразу ж прикипів до симпатичного дівчати, яке стояло з важеним паперовим пакетом, по вінця наповненим стиглими помаранчами. Дівчина була одягнена в старий оранжевий пуховий анорак, а я, пригадую, подумав тієї миті, що пакет, який вона притискає до себе, такий великий і важкий, що ось-ось може вихопитися з рук. Однак звернув насамперед увагу не на помаранчі, а на юну даму. Я умить збагнув, що вона незвичайна, не схожа ні на кого іншого, було в ній щось чарівне й заворожливе.

До того ж, я зауважив, що й вона розглядає мене, виокремивши з-поміж інших пасажирів, які увіпхну-

*Парламент (Прим. перекл.).

лися до трамвая. Усе відбулося за одну-єдину секунду, але здавалося, наче ми вже віддавна перебуваємо в якомусь таємничому альянсі. Не встиг я увійти досередини, як вона пронизала мене своїм поглядом. Напевно, я першим відвів очі, ймовірно, так і було, бо на той час я був неймовірно сором'язливим. Та все ж пригадую: за час короткої поїздки трамваем я чітко збагнув, що ніколи в житті не забуду цього дівчати. Я не знав, хто вона, ані як її звать, та від першої миті нашої зустрічі відчув її майже страхітливую владу над собою.

Вона була на півголови нижчою за мене, мала довге чорне волосся, карі очі. На перший погляд їй можна було дати дев'ятнадцять років, як і мені. Звівши на мене погляд й немов кивнувши, не зробивши, однак, ані найменшого поруху головою, вона усміхнулася виклично й лукаво водночас, так, ніби ми зналися раніше. Ні, – не побоюся навіть сказати – так, ніби ми колись дуже давно прожили наше життя удвох – тільки вона і я. Я наче відчитав це в погляді її карих очей.

Від усмішки на її щоках з'явилися дві маленькі ямочки. Вона нагадала мені – зовсім не ямочками – білочку, принаймні була такою ж гарненькою і милою. Якщо б ми й справді прожили якесь із життів разом, то, певно, білками на дереві, подумалось тоді мені. Думка про грайливе біляче життя удвох із загадковою Помаранчевою дівчинкою видалась мені дуже навіть приємною.

Але чому вона усміхалася так хитрувато і виклично? Чи усмішка справді призначалась мені? А може, вона усміхалася якійсь своїй приємній думці, що промайнула тієї миті в її голові й не мала нічого спільного зі мною? Або сміялася з мене? Таку можливість теж слід мати на увазі. Однак нічого смішного в мені не було; як на мене, я мав цілком звичайний

вигляд. Це, без сумніву, вона, а не я, справляла комічне враження з велетенським пакетом помаранч поперед себе. Мабуть, тому й усміхалася, кепкувала сама із себе. Можливо, у неї схильність до самоіронії. Не кожна людина може похвалитися такою рисою.

Я не наважувався знову зазирнути їй у вічі. Лише тупо витріщався на пакет з помаранчами. Зараз вона його випустить з рук, думав я. Лиш би він не впав. Але вона таки неодмінно впустила його долі.

У пакунку було щонайменше п'ять кілограмів помаранч, а може, вісім чи навіть десять...

Трамвай їхав угору по Драмменсвеен. Спробуй собі його уявити. Ним смикає і шарпає на всі боки. Трамвай зупиняється біля американського посольства, потім на площі Соллі, і перед самим закрутом на Фройнервеен стається те, чого я боявся увесь час. Зненацька трамвай загрозливо – принаймні, так мені тоді здалося – перекособочився, Помаранчева дівчинка ледь хитнулася, а я за якусь мить розумію, що маю врятувати пакунок з помаранчами. Вже... цієї миті!

Ось тоді я, напевно, неточно оцінив ситуацію. У кожному разі, вдався до фатального маневру. Послухай лишень: я рішуче випростовую обидві руки, однією підхоплюю попід низ брунатний паперовий пакет, а іншою хапаю за стан юну даму. Як гадаєш, що відбувається далі? Дівчинка в оранжевому анораку, звісно, випускає з рук пакунок з помаранчами, а може, я вибиваю їй його з міцних обіймів, ніби в нападі ревності до того пакунка хочу змести його геть зі свого шляху. Але результат гідний жалю: тридцять чи сорок помаранч враз висипаються пасажирам на коліна, розкочуються по всьому трамваєві. Мені не раз траплялося робити дурниці, але цей вчинок перевершив усі попередні. Такого сорому я ще ніколи не зазнавав.

Розповідь про помаранчі на цьому поки що й закінчимо, хай ще кілька секунд котяться собі куди хочуть, бо в цій трамвайній історії йдеться зовсім не про них. Дівчинка раптом повертається до мене, і на її устах вже не виграє усмішка. Спершу вона ледь засмучена, на її личко набігає тінь. Я не можу знати, про що вона думає, – звичайно, звідки мені знати, – але вона ось-ось заплаче. Так, ніби кожнісінька помаранча має особливе значення для неї. Справді, Георгу, мені здалося, що кожна помаранча унікальна, абсолютно незамінна. Та німа сцена триває недовго, бо вже наступної миті вона нищівним поглядом зиркає на мене, усім своїм виглядом даючи зрозуміти, що я і тільки я відповідальний за те, що трапилось. У мене було відчуття, ніби я зруйнував її життя, не кажучи вже про своє. Ніби я власними руками перекреслив своє майбутнє.

Якби ти був там, то порятував би ситуацію, розсмішив би і зняв напругу. Але тоді – за багато років до твого народження – не було ще твоєї маленької ручки в моїй долоні.

Паленіючи від сорому, я став навпочіпки і з-поміж десятків пар заквацяних чобіт та черевиків заходився вибиравати помаранчі, та врятувати зумів лише невелику частку, бо дуже швидко помітив, що пакет, в якому вони лежали, розірвався і ні на що більше не годився.

З гірким гумором усвідомив, що дослівно лежу ниць біля ніг юної дами. Один чи двоє пасажирів підбадьорливо мені усміхалися, але то були, напевно, найдоброзичливіші, бо у тлумі людей не бракувало роздратованих облич – трамвай переповнений, тиснява майже нестерпна. Я зауважив, що більшість пасажирів, які стали свідками пригоди, вважають мене винуватцем, хоча мій мимовільний порух був лише спробою галантного вчинку.

Останнє, що я пригадую з тієї безталанної трамвайної поїздки, зафіксувалось, наче кадр: я стою на повний зріст – пригорщі помаранч у руках, дві в кишенях – перед дівчиною в оранжевому анораку, а вона пронизує мене поглядом і уїдливо каже: “Розтелепа!”

То була, без жодного сумніву, її помста, реванш за те, що сталося, однак її обличчя відразу трохи розпогодилося, і вона додала примирливо-насмішкуватим тоном:

– Можна мені взяти хоч одну помаранчу?

– Вибачте, – тільки й спромігся сказати я. – Вибачте!

Трамвай зупинився біля цукерні Мьольгаусена на Фройнері, двері відчинилися.

Я знічено кивнув на знак згоди цій майже неземній у моїх очах Помаранчевій дівчинці. Не встиг я й оком змигнути, як вона вихопила в мене з рук одну помаранчу, вистрибнула з трамвая і зникла, грайливо-легка, мов фея з казки.

Трамваем знову смикнуло, і він покотився уздовж Фройнервеен.

“Можна мені взяти хоч одну помаранчу?” Георгу! Це ж були її помаранчі! Кілька я тримав у руках, дві запхав до кишень, а решта перекочувалися туди й сюди долівкою трамвая.

Тепер уже я стояв, притискаючи до себе чужі помаранчі. Я почував себе звичайнісіньким помаранчевим злодієм, дехто з пасажирів добродушно підшпигував мене з цього приводу. Не пригадую, про що я тоді думав, але вистрибнув з трамвая уже на наступній зупинці – на площі Фройнерплясс.

Коли я вийшов з трамвая, у моїй голові була лише одна думка: як би позбутися отих помаранч. Мені довелося балансувати, немов канатоходцеві, щоб не розгубити їх. Одна все ж гепнулася на бруківку, а

я, звісно, не мав жодної змоги нахилитися, щоб підняти її.

Невдовзі я зауважив жінку з дитячим візочком неподалік старої рибної крамниці – ти знаєш ту крамницю, на Фройнерплясс. (Хоча, хтозна, чи вона ще існує). Я поволі порівнявся з жінкою і, минаючи возика, спритно висипав помаранчі на рожеву дитячу ковдрочку. Ті, що в кишенях, теж. Усе тривало секунду або дві.

Бачив би ти вираз обличчя тієї жінки, Георгу! Я відчував, що мушу щось сказати, а тому попросив її ласкаво прийняти мій скромний подарунок для дитяти, бо тепер, пізно восени, дітям дуже важливо одержувати достатньо вітаміну С. Я знаю, про що кажу, додав я, бо сам вивчаю медицину.

Напевно, я видався їй зухвальцем, а може, вона подумала, що я п'яний, але аж ніяк не сприйняла мене за студента-медика, та мені й було то байдуже, бо я вже сторчголов чесав униз по Фройнервеєн. І знову в голові стугоніла лише одна-єдина думка: треба неодмінно знайти Помаранчеву дівчинку, якнайскоріше розшукати її і попросити вибачення.

Не знаю, наскільки добре ти знаєш ту частину міста, але я, засапавшись, вмить добрався до рогу вулиць Фройнервеєн, Фредріка Станга, Елісенбергвеєн та Льовеншульдсгате, де вийшла з трамвая загадкова дівчинка з єдиною помаранчею-сиріткою в долоні. Я спинився на роздоріжжі. З успіхом це могла би бути й Площа Зорі французької столиці – навсібіч розбігалися численні вулички, вибирай, яку хочеш, а Помаранчева дівчинка безслідно зникла.

Багато годин проблукав я того пообіддя Фройнером, побував біля пожежного депо на Бріскебю, зійшов аж до самого низу до клініки Червоного Хреста, і щоразу, як у натовпі змигувало щось схоже на оранжевий анорак, серце шалено гупало в моїх гру-

дах, однак та, якої я шукав, немов крізь землю запропастилася.

Після кількох годин блукань, мені раптом сяйнуло, що, цілком можливо, оте молоде дівча, з яким я так негrecно повівся, сидить собі в затишку свого помешкання біля вікна, скажімо, десь на Елісенбергвеен, і потайки спостерігає, як молодий студент розпачливо тикається туди й сюди, схожий на розчміреного героя пригодницького фільму, який ніяк не може розшукати своєї принцеси. Йому не бракує завзяття, та віднайти її слід не під силу. Відчуття таке, ніби фільм завис на одному кадрі...

Аж ось мені впало в око помаранчеве лушпиння в сміттевій урні. Я вийняв його і прийохався. Якщо його справді викинула Помаранчева дівчинка, то це був її найостанніший слід.

Увесь вечір мені не йшла з голови дівчина в оранжевому анораку. Я прожив в Осло все своє життя, але жодного разу, без сумніву, не зустрів її. Я щораз більше упевнювався, що мушу зробити все, щоб зустрітися з нею знову. Ніби за велінням чарів, вона вже стала поміж мною та рештою світу.

Раз у раз я повертався думкою до її помаранч. Що вона збиралася з ними робити? Обчищати одну по одній і з'їдати, скажімо, до сніданку чи до обіду? Я вжахнувся. А може, вона хвора і дотримується спеціальної дієти? Думка гостро діткнула мене і змусила занепокоїтися.

Можливостей могло бути чимало. До прикладу, їй треба було приготувати помаранчевий фромаж – сирковий десерт – для сотні гостей. Від такого припущення мене одразу шпигнули ревності, бо чого ж тоді мене не запрошено на свято? Водночас я подумав про вочевидь нерівномірний добір гостей на вечірці: понад дев'яносто юнаків і тільки восьмеро

дівчат. Я навіть знав, звідки така ідея в мене з'явилась. Помаранчевим фромажем частували під час свята з нагоди закінчення семестру в Інституті економіки та бізнесу, а тому, що основний фах там – бізнес, то серед студентів майже не було дівчат.

Я намагався притлумити в собі ту думку, вона була нестерпною, та водночас обурювала, чому це Інститут економіки та бізнесу не запровадив у себе рівноцінної квоти прийому юнаків та дівчат? Гм, не варто покладатися на власну уяву. Може, Помаранчева дівчинка просто несла їх додому, до своєї тісної кімнатки, щоб натиснути з них багато літрів соку і поставити його до холодильника, бо вона не терпить соків, виготовлених з дешевих каліфорнійських концентратів, або ж страждає від алергії на них.

Жоден з варіантів не видавався достатньо ймовірним – ні з соком, ані з фромажем. Та невдовзі мені спало на думку переконливіше припущення. Помаранчева дівчинка мала на собі старого анорака. Такого самого гатунку пухову куртку носив під час своїх знаменитих виправ до Північного полюса Руальд Амундсен. Я завжди непогано вмів тлумачити ознаки – у медицині це називається діагностикою. Ніхто просто так не ходить вулицями Осло в старому аноракі та ще й обтяжений велетенським пакетом із соковитими помаранчами.

Я міркував: Помаранчева дівчинка планувала собі, ясна річ, лижний перехід Гренландією, чи принаймні через плато Гардангервідда, тому логічно запаслася вісьмома або й десятьма кілограмами помаранч, запакувавши їх до собачої упряжки, щоб не померти в крижаній пустелі від цинги.

Знову я дав себе звабити власній фантазії. Чи не ескімоське слово “анорак”? Звичайно, вона вибиралася до Гренландії. Що ж тепер буде з гренландською експедицією? Зовсім не відомо, чи загадко-

ва дівчина має достатньо грошей, щоб закупити нову партію помаранч, бо ж он ледь не розплакалася від такої втрати. І я уже встиг вирішити для себе, що вона дуже незможна.

Та, як мовилося, можливостей тут багато. Слід враховувати й інші варіанти. Може, Помаранчева дівчинка живе у великій родині. Чом би й ні... Хтозна, чи не працює вона доглядальницею і не мешкає десь самотньо в тісній комірчині навпроти клініки Червоного Хреста, а її велика родина шаленіє за помаранчами. Мені дуже закортіло відвідати ту сім'ю, Георгу. Я легко уявляю собі цих людей за великим обіднім столом в одному з чудових помешкань на Фройнері з високими просторими кімнатами та гіпсовою ліпниною на стелях. Окрім батька й матері, у родині ще семеро дітей – чотири сестри, двоє братів та ще сама Помаранчева дівчинка. Вона найстарша серед дітей, ніжна й дбайлива сестра. Ці якості їй знадобляться в майбутньому, бо тепер хтозна, коли молодші братики та сестрички зможуть узяти до школи помаранчу на перекуску.

А якщо – мені аж морозом сипнуло поза шкіру – вона сама мама крихітної родини, у неї є чоловік із здоровим, мов яблука, рум'янцем на щоках, який щойно закінчив навчання в Інституті економіки та бізнесу, і маленька чотири- або п'ятимісячна донечка? Чомусь мені уявлялося, що називається крихітка Ранвейг.

Таке також треба було враховувати, я просто змушений був це зробити. Цілком ймовірно, що жінка з немовлям під рожевою ковдрочкою у візочку, яку я перехопив перед крамницею “Риба та дичина”, зовсім не була мамою маляті, а нянькою в Помаранчевої дівчинки. Від тієї думки аж шпигнуло болем. Та в такому разі хоч кілька помаранч повернулися

до юнки з очима білочки. Світ раптом видався таким тісним, а все навколо набуло сенсу.

Я завжди чудово вмів складати до купи 2 плюс 2, розпізнавати щонайменші ознаки, тобто мав обдарування до того, що називається діагностикою. До того ж, хочу додати, що саме я поставив собі діагноз, коли збагнув, що захворів. Навіть дещо пишаюся цим. Я просто пішов до колеги з фаху і розповів, що мене тривожить, а вже далі до справи взявся він. І тоді...

Отак, Георгу. Тут мені доведеться зробити невеличку перерву в писанні.

Напевно, ти дивуєшся, що я здатний так жваво описувати подію того далекого пообіддя багато років тому. Але я пам'ятаю її як потішну історію, немов кадри німого кіно, і хочу, щоб і ти саме так її теж сприймав. Це зовсім не означає, що я людина легковажна, принаймні у момент написання цього листа. Насправді я почуваю себе немов у глухому куті чи радше в розпачі, щоб бути вже до кінця щирим. І не приховую цього... Але тобі ліпше про це не думати. Я постановив собі, що ти ніколи не побачиш моїх сліз, мені вдасться тримати себе в руках.

Мама ось-ось повернеться з роботи, ми самі вдома. І цієї миті ти, сидючи на підлозі й малюючи щось кольоровими олівцями, не можеш мене розрадити. А може, якраз і можеш... Десь за багато років ти читатимеш листа від того, хто колись був твоїм татом, і, можливо, пошлеш навздогін йому слова розради. Думка про це зігриває мою душу вже тепер.

Час, Георгу... Що таке час?

Я підвів погляд на фотографію зірки *Супернова 1987А*. Її зробив телескоп Габбла десь приблизно в той самий час, коли мій тато зрозумів, що хворий.

Звичайно, мені шкода його. Але я зовсім не певний, чи справедливо з його боку перекладати свій жаль на мої плечі. Я ж нічим не міг йому зарадити. Він жив у інший час, я змушений жити своїм життям. Якщо всіх затопить хвиля листів від своїх покійних татів чи предків, ми не зможемо порадити собі з власним життям.

Я відчув, як очі набігли слізьми. То не були солодкі сльози – якщо такі бувають на світі. То були скупі гіркі сльози, вони не скочувалися по щоках, а пекли в кутах очей.

Я згадав, як ми не раз ходили з мамою на цвинтар доглядати могилу тата. Останні прочитані рядки спонукали мене до рішення більше цього не робити. У кожному разі я ніколи й ногою не ступлю на цвинтар сам. Ніколи.

Не завжди важко зростати без тата. Та ось, коли тато заговорить до тебе з могили, стає по-справжньому страшно. Було би, мабуть, ліпше, якби він залишив свого сина у спокої. Бо ж і сам натякнув, що повернувся до мене примарою.

У мене спітніли долоні. Та я неодмінно дочитаю татового листа до останнього рядка. Може, й добре, що він послав листа в майбутнє, а можливо, й зле. Ще надто рано судити про це.

Напевно він таки був диваком у свої дев'ятнадцять років тієї осени наприкінці сімдесятих років. Як на мене, тато надто перейнявся отим дівчиськом у фройнерському трамваї з величезним пакунком помаранч ув обіймах. Що такого незвичайного в тому, що дівчата й хлопці кидають поглядом один на одного? Так повелося ще від часів Адама і Єви.

Чому було б не написати просто, що він закохався у неї? Дівчина, мабуть, збагнула це ще задовго до того, як він кинувся рятувати її помаранчі. Та й за стан він її обіймав. Може, тоді, у трамваї, у ньому зринуло неусві-

домлене бажання закружляти з нею в помаранчевому вальсі.

Коли закохуються діти, вони чубляться або смикають одне одного за волосся. Або кидаються сніжками. Як на мене, дев'ятнадцятирічні мали би бути трохи мудрішими.

Але ж я прочитав лише початок. Може, справді в Помаранчевій дівчинці таїлась якась загадковість. Тато ще й не почав до пуття розповідати про неї. Він був уже хворий і знав, що, мабуть, невдовзі помре, тож для нього мало бути надзвичайно важливо написати оту історію. І для мене, можливо, також.

Я допив колу і знову взявся до читання.

Чи зустріну я ще коли-небудь Помаранчеву дівчинку? Може, й ні, може, вона мешкає десь зовсім у іншому закутку Норвегії, а до Осло приїхала тільки на короткі відвідини.

У мене стало звичкою, коли я бував у центрі, і на очі потрапляв трамвай фройнерської лінії, зазирати по усіх вікнах, чи немає поміж пасажирів Помаранчевої дівчинки. Таке траплялося вже не раз, але дівчинки там не було. Я приохотився до вечірніх прогулянок по Фройнері й щоразу, забачивши серед перехожих щось оранжеве чи жовте, думав, що ось нарешті це вона. Однак великі сподівання приносили й гіркі розчарування.

Минали дні, тижні. Якогось понеділка уранці я зайшов до однієї з кав'ярень на Карла Югана*, то було улюблене наше з друзями місце зустрічей. Не встиг переступити порога, як спинився, наче громом вражений, і навіть відсахнувся крок назад. Там сиділа Помаранчева дівчинка! Вона раніше тут не бувала, принаймні ніколи одночасно зі мною, а тепер сиділа за столиком з горнятком чаю і гортала яскраво ілюстровану книжку. Немов чиясь невидима рука завела її

* Центральна вулиця Осло (Прим. перекл.).

туди в очікуванні, що я загляну і складу їй візит. На ній був той самий старенький анорак і – ти не повіриш, Георгу! – в оберемку перед собою вона тримала велетенський пакунок, по вінця наповнений стиглими помаранчами.

Я здригнувся. Помаранчева дівчинка в тому самому оранжевому анораку, з таким самим пакетом помаранч у руках видавалася такою ж нереальною, як міраж. З цієї миті я почав дошукуватися джерел її загадковості саме в помаранчах. Що ж то за помаранчі такі були? Оранжеві сонечка так свіжо вилискували, аж мені захотілося протерти очі. Навіть оранжевість їхня була інакшою, не схожою на інші помаранчі. Я відчував, які вони соковиті під шкуринкою. Ні, то були незвичайні помаранчі!

Я вужем просковзнув до кав'ярні й сів за чотирип'ять метрів від неї. Перш ніж зважитися, що робити далі, я хотів трохи посидіти, насолоджуючись незбагненим видом.

Не думаю, що Помаранчева дівчинка помітила мене, та враз вона зиркнула з-понад книжки і глянула мені просто у вічі. Спіймала на гарячому, відразу зрозуміла, що я давно за нею спостерігаю. Вона тепло усмінулася, і та усмішка, Георгу, могла б розтопити цілий світ, тій усмішці було би під силу спинити ворожечу й війни на усій земній кулі, ну, щонайменше укласти тривалі перемир'я.

Відступати вже не було куди – я встав, поволі здолав відстань між нами і сів на вільний стілець за її столиком. Вона анітрохи не здивувалася, мені навіть здалось, що вона мене, можливо, й не впізнала.

Кілька секунд ми просто сиділи, дивлячись одне на одного і не кажучи ні слова. Їй наче не хотілося відразу починати розмову. Вона довго вдивлялася мені у вічі, певно, хвилину – не менше, і цього разу я не відвів погляду. Я помітив, як у неї тріпотіли

зіниці. Ніби запитувала очима: Пригадуєш мене?
Або: Не пригадуєш мене?

Комусь таки доведеться сказати перше слово, але я був такий розгублений, що німо сидів, думаючи про ті часи, коли ми були парою вивірок і жили лише удвох у невеличкому гаю. Ми полюбляли ховатися одне від одного, я гасав без упину вгору і вниз стовбурами дерев, силкуючись знайти її, та досить було мені її побачити, як вона перестрибувала з гілки, на якій сиділа, на інше дерево. Отак витанцьовуючи по гіллі, я ганяв за нею лісом, аж доки одного дня сам вирішив сховатися. Тоді вже вона метушилася у пошуках. Я міг собі сидіти десь на самій верхівці дерева або принишкнути в моху за старим пеньком і насолоджуватися видовищем, як нетерпляче вона мене шукає, можливо, навіть потерпаючи від страху, що ніколи більше не знайде...

Раптом сталося щось фантастичне – не в ліщиновому гаю в давні незнані часи, а посеред білого дня в кав'ярні на Карла Югана.

Я поклав ліву руку на столик, а вона зненацька уклала свою праву долоню в мою. Книжку примостила поверх помаранч, лівою рукою усе ще обіймала велетенський пакунок, немов боялася, що я його в неї відберу чи скину на підлогу.

Куди й поділася моя ніяковість. Я відчував, як прохолодна сила струмує з її пальців у мої. Я подумав, що вона володіє, мабуть, якимсь надприродним даром, що якимось пов'язаний з помаранчами.

Загадка, думав я, дивовижна загадка!

Зрештою мені стало вже несила сидіти мовчки, хоч я й боявся порушити рівновагу, може, й поламати правила, встановлені Помаранчевою дівчинкою. Ми далі не зводили очей одне з одного, а я бовкнув: “Ти – вивірка!”

Вона розквітла усмішкою і ніжно потиснула мою долоню. А потім відпустила мою руку, велично підвелася з-за столу і вийшла надвір з помаранчами в оберемку. Я помітив сльози в її очах.

Мене скувало. Я онімів. Лише кілька секунд тому Помаранчева дівчинка сиділа навпроти і тримала мою долоню – мені й досі вчувається духмян помаранч – і раптом зникла. Якби не вщерть наповнений пакунок з помаранчами, вона б напевно, помахала на прощання, але їй доводилося обома руками тримати пакет, і помахати не було як. Однак вона плакала.

Я не пішов за нею, Георгу. Це теж було би порушенням правил. Я був просто приголомшений, я був знесилений, я був сповнений млості. Загадкова розкіш, якої я щойно зазнав, житиме мене ще багато місяців поспіль. Я не мав ні крихти сумніву, що зустрінуся з нею знову. Тут вже втрутилися могутні, хоч і незбагненні сили.

Вона була чужинкою. Прийшла до нас з іншої казки, гарнішої за нашу. Однак зуміла пристосуватися до нашої дійсності, у якій їй, можливо, випало на долю виконати якусь важливу місію, а може, її покликано врятувати нас від “сірих буднів”. Донині мені нічого не було відомо про такі місії. Я вірив в існування єдиного буття і єдиної дійсності. А виявилось, що людей можна поділити на два типи: Помаранчева дівчинка і ми – решта.

Але чому сльози виступили в неї на очах? Чому вона плакала?

Пригадую, подумав тоді: А що, як вона провидиця? Бо чого б їй ронити сльозу, побачивши абсолютно незнайомого чоловіка. То, може, вона “побачила”, що одного дня мене наздожене невблаганна доля?

Дивно, що я тоді міг собі таке навігадувати. Хоча я легко піддаюся спокусам фантазії, я завжди був і є раціональною людиною.

На цьому етапі розповіді відчуваю потребу зробити короткий підсумок. Обіцяю не зловживати цим надто часто.

Юнак і юнка мимохідь перетнулися поглядом у трамваї, що прямував до Фройнера. Вони вже давно не діти, але й не цілком дорослі, і ніколи не бачилися раніше. Минає кілька хвилин – юнакові враз здається, що велетенський пакунок соковитих помаранч ось-ось вихопиться їй з рук. Зрештою, його спроба врятувати помаранчі закінчується жалюгідним результатом – вони розсипаються трамваем. Дівчина обзиває його розтелепою, виходить з трамвая на наступній зупинці, запитуючи, чи не можна залишити собі хоч одну помаранчу, а хлопець знічено киває головою. Минає кілька тижнів, і вони знову зустрічаються, цього разу в кав'ярні. Дівчина знову тримає в оберемку величезний пакунок розкішних помаранч. Юнак підсідає до її столика, вони цілу хвилину сидять, не зводячи одне з одного погляду. Може, комусь видасться нісенітницею, але вони, справді, упродовж шістдесяти секунд зазирають одне одному глибоко у вічі, до самого дна душі: він – її, а вона – його. Вона вкладає свою долоню в його, а він називає її вивіркою. Та ось вона граціозно підводиться і виходить з кав'ярні, тримаючи поперед себе пакунок помаранч. Юнак помічає сльози в її очах.

За увесь час вони обмінялися лише чотирма фразами.

Вона: “Розтелепал!” Вона: “Чи можна мені взяти хоч одну помаранчу?”

Він: “Вибачте, вибачте!” І ще: “Ти – вивірка!”

Решта – німе кіно. Решта – загадка.

Чи зумієш її розгадати, Георгу? Я не зміг. Може, тому, що сам був її частинкою.

Тепер уже оповідь по-справжньому захопила мене. Двічі поспіль з'явилася моєму татові Помаранчева дівчинка з величезним пакунком помаранч у руках. Містика та й годі... Потім, не кажучи ні слова, вона взяла його за руку, зазирнула йому глибоко в очі, та раптом підвелася й з плачем вибігла з кав'ярні. Дивна поведінка. Промовиста... Якщо тільки моєму татові не почало ввижатися!

Можливо, Помаранчева дівчинка була тим, що називають "витвором уяви"... Є багато людей, які, скажімо, стверджують, ніби бачили чудовисько озера Лох Несс чи таке ж чудовисько озера Сельюрсваннет, і вони зовсім необов'язково брешуть, однак побачене, цілком може бути витвором їхньої уяви. Якби мій тато раптом почав оповідати, що Помаранчева дівчинка промчала вулицею Карла Югана в собачій упряжці, я б ні хвили не сумнівався, що розповідь про Помаранчеву дівчинку насправді свідчить про те, що тато в якийсь короткий період свого життя звихнувся з розуму. Може, то й було би на ліпше, бо психічні відхилення виліковують.

Була Помаранчева дівчинка витвором фантазії, а чи людиною з крові та плоти, зрозуміло одне – мій тато шаленів за нею. Та коли він нарешті одержав шанс заговорити з нею, фраза "Ти – вивірка!" – як на мене – була цілком жалюгідною спробою розмови. Зрештою, він і сам не приховував здивування зі своєї безпорадності. Ну навіщо він ляпнув саме це? Ні, татку, твою загадку мені розгадати не під силу.

Не хочу видатися мудрагеликом. Я перший готовий визнати, що, справді, не завжди легко віднайти влучні слова для знайомства з дівчиною, яка, як то кажуть, впала в око.

Я вже згадував, що вчуся грати на фортепіано. Звичайно, до віртуоза мені далеко, однак можу без по-

милок зіграти першу частину “Місячної сонати” Бетговена. Іноді, граючи першу частину *Сонати*, мені здається, ніби я сиджу на Місяці за величезним роялем, а Місяць, рояль та я кружляємо навколо Земної кулі. Я уявляю собі, що звуки, які линуть з-під моїх пальців, чутно по всій Сонячній системі, і якщо навіть не сягають Плутона, то Сатурна напевно.

Я вже почав розучувати другу частину “Місячної сонати” (*Allegretto*). Вона дається трохи важче, але як приємно слухати її у виконанні моєї вчительки музики. Мелодія змушує мене малювати в уяві маленькі механічні ляльки, які то вгору, то вниз стрибають сходами супермаркету!

Від розучування третьої частини я вирішив відмовитися, і не лише тому, що вона важка для виконання – її навіть слухати моторошно. Перша частина (*Adagio sostenuto*) гарна, хіба трішки сумовита, остання (*Presto agitato*) – неприховано погрозлива. Якби подорожуючи космічним кораблем, я приземлився на планеті, де якийсь нещасний інопланетянин гатив би по клавішах третю частину “Місячної сонати”, то одразу б, не вагаючись, повернув назад. А ось якби інопланетна істота зустріла мене грою першої частини *Сонати*, я б, напевно, затримався на кілька днів; принаймні, наважився б підійти до музиканта і вивідати в нього про умови життя на тій музичній планеті.

Одного разу я сказав учительці, що в музиці Бетговена поєдналися рай та пекло. Вона аж рота роззявила від несподіванки. І сказала, що я влучив у самісіньку ціль! А потім розповіла цікаву історію. “Місячною” назвав сонату не Бетговен. У нього вона називалася *Sonata ciss moll, opus 27, № 2*, з підзаголовком “*Sonata quasi una Fantasia*”, що означає “соната-фантазія”. Учителка музики вважала, що ця соната надто зловісна, аби називати її “місячною”. А ще вона сказала, що угорський композитор Ференц Ліст охре-

стив другу частину твору “квіткою поміж двома безоднями”. Сам би я, напевно, назвав сонату “потішною ляльковою виставою поміж двома трагедіями”.

Але я писав, що мені зовсім нескладно зрозуміти, як важко підступитися з розмовою до дівчини, яка впала в око. Щиро зізнаюся у певному власному досвіді, адже й у мене є своя “курочка в курнику”, чи, радше, в музичній школі.

Щопонеділка, від шостої до сьомої вечора, я маю уроки музики. Водночас урок гри на скрипці має одна дівчинка, може, на рік чи два молодша за мене. Ось вона й упала мені в око. Нам часто трапляється по п'ять-десять хвилин сидіти удвох у фойє школи, чекаючи початку занять. Ми майже не розмовляємо, але кілька тижнів тому вона мене запитала, котра година, а наступного тижня – знову. Я зауважив, що надворі ллє як з відра, і футляр її скрипки намок. Мушу визнати, далі в розмові ми не просунулися. Дівчинка відмовчувалася, то й я не смів нав'язувати їй бесіди. Можливо, вона гордувала мною, дивлячись, мов на якусь блоху. Хоча, можна було й припустити, що я їй подобаюся, просто вона соромлива не менш, ніж я. Уявлення не маю, де вона мешкає, зате знаю, як її звать – Ісабелле. Довідався зі списку учнів-скрипалів.

Ми взяли собі за звичку чим раз раніше приходити на заняття. Минулого понеділка просиділи у фойє майже чверть години. Просто сидимо удвох.⁴ Німі, мов устриці. А потім розходимося по класах на свій урок. Іноді я собі уявляю, як дівчинка нишком прокрадається до мого класу, де я сиджу за фортепіано й виконую “Місячну сонату”, і, вражена моєю грою, сама починає акомпанувати мені на скрипці. Такого ніколи не трапляється, це вже мій витвір фантазії. А спричинилося до його появи, мабуть, те, що я ніколи в очі не бачив її скрипки. І ніколи не чув її гри.

Хтозна, може в неї у футлярі не скрипка, а флейта! (І звать її зовсім не Ісабелле, а просто Карі).

Усе це пишу для того, щоб сказати: я не знаю, як би я повівся, якби дівчинка зненацька взяла мене за руку і зазирнула глибоко у вічі. Чи якби розплакалася. Мене враз діткнула думка, що я лише на чотири роки молодший за тата в той час, коли він зустрів Помаранчеву дівчинку. Зрозуміле його очманіння. “Ти – вивірка!”, – сказав він.

Мені здається, я чудово тебе розумію, таточку. Розповідай, будь ласка, далі.

Після короткої зустрічі в кав'ярні розпочалася систематична і логічна фаза моїх пошуків Помаранчевої дівчинки. Знову минуло чимало довгих днів, а я ніде й натяку на неї не побачив.

Нема потреби посвячувати тебе в усі мої шукання й прорахунки, Георгу. Їх перелік буде надто довгим. Але я скрупульозно зважував факти, аналізував їх і одного чудового дня прийшов до висновку: обидві зустрічі з Помаранчевою дівчинкою трапилися в понеділок. Як я раніше цього не помітив! Отож помаранчі – єдиний реальний слід у пошуку. Звідки вони взялися? Звичайно, у бакалійних крамницях на Фройнері їх не бракує, але чи такі вже вони соковиті, смачні та й дешеві зрештою. Якщо людина дуже перебірлива в їжі, а до того ж споживає по кілька кілограмів помаранч на день, то вона подасться на великий яриновий базар, скажімо, на Юнгсторгет – у мої часи це був найбільший базар родини у Осло. Неподалік базару, на вулиці Стургата можна сісти в трамвай і добратися додому на Фройнер, якби грошей на таксівку забракло. Була в цій історії ще одна деталь: коричневий паперовий пакет! У звичайних крамницях товари, зазвичай, запаковують у пластикові торбинки. По-моєму, саме

на Юнгсторгет покупки складають до отаких велетенських коричневих паперових пакетів, які мала Помаранчева дівчинка.

Це, ясна річ, була одна з багатьох теорій, однак я три понеділки поспіль купував потрохи фруктів та ярини на Юнгсторгет. Студентові корисно поліпшити якість свого харчування, бо останнім часом я спостеріг за собою тенденцію віддавати перевагу смаженим ковбаскам з креветковим салатом.

Немає сенсу, Георгу, описувати тобі людську метушню на базарі. Просто зроби, як я. Спробуй видивися в юрбі загадкову дівчинку в оранжевому анораку, яка стоїть перед яткою і торгується за ціну десяти кілограмів помаранч або на виході з базару спробуй не загубити з очей тієї самої юнки з важким пакунком у руках. На все інше, тобто на всіх інших просто не звертай уваги.

Але чи бачиш ти її, Георгу?

Перші й другі відвідини базару принесли мені лише розчарування, але третього понеділка я помітив ген далеко, на протилежному краю базару, оранжеву постать. Так-так, це була та сама дівчина в старому оранжевому анораку, вона стояла біля ятки, вибираючи помаранчі та складаючи їх до паперової торби.

Я, скрадаючись, прошмигнув торговою площею й опинився за кілька метрів від неї. То ось, де вона купувала свої помаранчі! Я ніби спіймав її на гарячому. Коліна мені підгиналися, я боявся, що сповзу на землю.

Помаранчева дівчинка ще не напакувала торби помаранчами, а все тому, що вибирала їх дуже своєрідно, не так, як інші покупці. Ось слухай: я довго стояв неподалік, приглядаючись, як вона бере помаранчі одну по одній, ретельно оцінює кожну зокрема, а тоді кладе або до торби, або ж відкладає

назад до скрині на ятці. Тепер я збагнув, чому вона не вдовольнялася купівлею помаранч у будь-якій крамниці по сусідству на Фройнері. Такого вибору, як тут, не було ніде!

З подібними вимогами до вибору помаранч я ще ніколи не стикався! Побачене зміцнило моє переконання, що дівчина купує їх не для того, аби приготувати сік. Але навіщо, в такому разі? А ти що скажеш, Георгу? Можеш збагнути, чому вона по півхвилини витрачала на роздуми, взяти помаранчу чи ні?

Я мав одне пояснення: Помаранчева дівчинка завідувала кухнею у великому дитсадку, де кожна дитина до сніданку отримувала помаранчу. Відомо, що діти мають дуже розвинене відчуття справедливості. Отож завданням Помаранчевої дівчинки було подбати про те, щоб помаранчі були однакові, тобто одного розміру, однаково круглі та лискучо-оранжеві. А ще вона мусила їх рахувати.

Таке вмотивування видалося переконливим, мене навіть ушпигнув ревнивий здогад, що в тому садку можуть працювати браві хлопці-цивілісти. Але, Георгу, уже за два кроки від дівчати я зміг добачити, що йдеться зовсім про інше. Неважко було помітити, як Помаранчева дівчинка докладає чималих зусиль, аби вибрати анітрішки не схожі між собою плоди, ні за розміром, ані за формою чи барвою. Запам'ятай маленьку деталь: деякі помаранчі були з листочками!

З якою полегкістю я відкинув думку про набридливих парубків, які відбували цивільну службу в дитячому садку. Та тільки тої радості й було, бо Помаранчева дівчинка надалі зоставалася для мене загадкою.

Ось торбина наповнилася, Помаранчева дівчинка заплатила торговцеві й рушила убік вулиці Стургата. Я йшов за нею віддалік – не хотів зраджувати своєї присутності, доки не опинимося в трамваї фрой-

нерської лінії. Проте саме в цей вирішальний момент я припустився помилки у своїх передбаченнях. Того пообіддя дівчина не дійшла до зупинки трамвая на Стургата, а сіла в біле авто – то була тойота за кермом якої сидів чоловік.

Мені не випадало кинутися їй услід. Я не мав жодного бажання опинитися віч-на-віч із незнайомим чоловіком. Авто тим часом рушило, завершило за ріг вулиці й зникло.

І ще один важливий штрих на додаток: сідаючи до авта з важким пакунком у руках, Помаранчева дівчинка враз обернулася й глянула на мене. Устигла вона мене впізнати чи ні, я не впевнений. Певен тільки того, що вона сіла до білої тойоти разом з чоловіком і, сідаючи, глянула на мене.

Хто ж той щасливець? Я не мав змоги роздивитися, якого він віку. Може, її батько, а може... звідки мені було знати! Можливо, цивіліст? Навряд, біла тойота йому не по кишені! А якщо це був яблуково-щокій паяц, батько чотиримісячної донечки на ймення Ранвейг? Не конче, принаймні ніщо однозначно про таке не свідчило. З такою самою часткою ймовірності чоловік з тойоти міг бути її супутником у лижній експедиції Гренландією. Враження про нього я собі склав уже давно. Перед моїм зором каскадом мерехтіли кадри: запаковані помаранчі, льодоруби, скальпель, запасні лижні палиці, спальні мішки, примус, сухий бульйон... Перед своїм внутрішнім зором я бачив намет – жовтий – в якому вони обоє ночуватимуть, та упряжку із восьми собак.

Звичайно, я чудово все собі уявляв! Хай не думають, що можуть заховатися від мене. У моїй голові немов прокручувався цілий фільм: загадкова пара пробивається крізь безмежжя гренландських крижаних просторів. Вона така вродлива і незаймана, немов Снігова богиня. Чого не скажеш про нього –

кривий ніс, зло заломлені уста, а в погляді, немов у глибокій тріщині льодовика під ногами, у якій вона може пропасти щомиті, затаїлися лихі наміри. (Чи допоможе він їй вибратися з провалля? Чи поквартиться геть, наминаючи її помаранчі й добре усвідомлюючи, що більше ніколи її не побачить?) Він наділений незагнужданою чоловічою силою, примітивною і відразливою. Для нього застрелити білого ведмедя однаково, що прибити комара. Якщо вже про це зайшла мова, не варто випускати з уваги, що нічого не завадить йому згвалтувати її посеред крижаних торосів удаліні від так званої правоохоронної системи. Бо хто їх там бачитиме? Хто за ними, відірваними від світу, стежитиме пильним оком? Скажу тобі, Георгу, хто! Тільки я. Я витворював у своїй уяві щораз виразніші картини перебігу всієї експедиції. Я достеменно знав їхнє спорядження. За дня дав імена кожній з восьми собак, а до вечора склав список усього, що може знадобитися в мандрівці. Загалом вантаж експедиції сягнув ста сорока кілограмів, разом з пляшкою шампанського та квартою горілки, які вони вип'ють, доставшись Сіорапалука або Кваанаага ...

Та вже наступного ранку моє нервові збудження уляглося. Ніхто не вибирається в лижну експедицію до Гренландії у грудні. У грудні такі експедиції споряджаються до Антарктики, та й для них не вибирають помаранчів на базарі в Осло, необхідні харчові запаси закупають в Чилі або Південній Африці. І зовсім невідомо, чи входить до списку продуктів хоч би одна помаранча. Лижникові в мандрівці до Південного полюса треба за день спожити стільки калорій, що про натуральні вітаміни вже ніхто й не думає. До того ж, помаранчі важкі. І ще чи не найважливіша заувага: як у рукавицях обчистити замерзлу помаранчу? Як засіб поповнення рідини в організмі вони

можуть відіграти таку ж фатальну роль, як коні в експедиції Скотта*. Для видобування рідини достатньо мати з собою кілька крапель бензину та добрий примус, бо снігу і криги – тобто води – там аж ніяк не бракує, а помаранча на 80 відсотків складається з води.

Люба, маленька Помаранчева дівчинко, думав я. Хто ти? Звідки ти взялася? Де ти тепер?

Мама знову підійшла до дверей.

– Як там у тебе, Георгу? – запитала вона.

– Добре. Будь ласка, не смикай мене!

Кілька секунд мама мовчала.

– Мені не подобається, що ти замкнувся, – нарешті мовила вона.

– Навіщо здався ключ, якщо не користуватися ним хоч би час до часу? – запитав я.

– Я маю право на недоторканність приватного життя.

У маминому голосі почулося ледь помітне роздратування. Чи радше, образа:

– Ти поводишся по-дитячому, Георгу. Не маєш жодних підстав замикатися від нас.

– Мені п'ятнадцять, мамо. По-дитячому поводжуся не я...

Мама важко, щоб не сказати, сердито, зітхнула. За дверима стихло.

Звичайно, я і словом не обмовився про Помаранчеву дівчинку. Я мав відчуття, що тато ніколи не розповідав мамі того, що довірив мені. Якби було інакше, я почув би цю розповідь з її уст, а татові не довелося би у свої останні дні на білому світі писати мені довгого листа. Може, замолоду тато зазнав чогось такого, від чого тепер намагався мене застерегти у своєрідній роз-

* Роберт Фалкон Скотт (1868–1912) – дослідник Антарктиди (Прим. перекл.).

мові двох дорослих чоловіків? У кожному разі він хотів запитати мене про щось дуже важливе.

Поки що тато запитав мене лише про те, що відбувається з телескопом Габбла. Якби тато лишень знав, як багато я можу розповісти на цю тему!

Найбільше мене приголомшила вимога вчителя прочитати реферат перед усім класом. І продемонструвати світлини. Звичайно, вчитель бажав мені добра, та вже наступної перерви дівчата не давали мені проходу, обзиваючи юним Айнштайном. Ті самі, до речі, дівчата, які відчайдушно кидаються експериментувати з тушами, тіннями та губними помадами. Гадаю, їхні експерименти тільки косметикою не обмежуються...

Не маю нічого проти косметики. Але ми живемо на одній з планет Всесвіту, і від усвідомлення цього голова йде обертом. Не кожному під силу досягнути саме існування Всесвіту! А дівчиськам туші та тіні заслоняють увесь світ навколо. Немало й хлопчаків, не здатних зазирнути за небокрай, бо їм у голові – лише футбол. У кожному разі віддаль між дзеркальцем косметички та дзеркалом телескопа таки чималенька! По-моєму, це називається “зсувом перспективи”. А ще можна назвати “гоп-ефектом”, ефектом приголомшення. Ніколи не пізно зазнати гоп-ефекту. Однак більшість людей можуть усе життя прожити й ні разу не усвідомити свого витання в порожнечі. Надто багато суєти на грішній землі. Хіба до Всесвіту, коли думки зайняті тим, як вирватися із замкненого кола проблем.

Ми – земляни. І я нічого не хочу в цьому міняти. Ми – невід’ємна частка природи нашої планети. Відмавп та плазунів довідалися про шляхи своєї еволюції, і мені нічого додати – ні “за”, ні “проти”. В іншому природному світі усе було б, напевно, інакше, але ж ми тут, а не деінде. Тому повторюся: іншого й не хочу. Лише вважаю, що визнання своєї на-

лежності до планети Земля не має перешкоджати прагненню бачити трохи далі від власного носа.

“Телескоп” означає “дивитися на те, що далеко”. Невже розповідь про Помаранчеву дівчинку може мати щось спільне з космічним телескопом?

Ясна річ, телескоп перенесли в космос не з метою *наблизитися* до зірок та планет, за якими можна спостерігати за допомогою цього приладу. Це таке ж безглуздя, як ставати на кінчики пальців, аби ліпше роздивитися кратери на Місяці. Єдиним завданням телескопа на орбіті є вивчення Всесвіту з-поза меж земної атмосфери.

Багато хто думає, що зорі на небі мерехтять, насправді ж нічого схожого не відбувається. Таке враження створюють атмосферні коливання Землі. Дуже подібний ефект дає дрижання поверхні води, від якого здається, ніби камінці на дні озера гойдаються й перекочуються. Або навпаки: з дна басейну не завжди вдається розгледіти, що відбувається на його краю.

На Землі не існує жодного телескопа, потужність якого дала б змогу зробити по-справжньому якісну зйомку Всесвіту. Таке під силу тільки телескопу Габбла. Він може розповісти нам незрівнянно більше, ніж усі телескопи Землі разом.

Деяким людям через короткозорість важко відрізнити коня від корова, чи, скажімо, бегемота від зебри. Щоб ліпше бачити, їм потрібні окуляри.

Я вже писав, що після запуску телескопа Габбла на поверхні його головного дзеркала виявили суттєві пошкодження, екіпаж шатла *Індевер* полагодив несправність у грудні 1993 року. Але самого дзеркала вони не чіпали. Лише почепили на нього “окуляри”. Ці окуляри складаються з десяти маленьких дзерка-

лець і називаються COSTAR, або ж Corrective Optics Space Telescope Axial Replacement*.

Та все ж я ніяк не міг збагнути, який стосунок має телескоп до Помаранчевої дівчинки. Розумію це тепер, тобто у “момент писання”, бо уже давно прочитав татового листа, написаного мені за кілька тижнів до його смерті. Я, правду кажучи, перечитав його чотири рази, але, звісно, не забігатиму наперед – хай читач сам про все дізнається.

Отож, розповідай, таточку! Розповідай усім, хто читає цю книжку.

Наступного разу я побачив Помаранчеву дівчинку на Святвечір, так, на самісінький Святвечір. І цього разу порозмовляв з нею уже до пуття. Хоча ми, радше, обмінялися кількома словами...

На той час я мешкав удвох з Гюннарором – однокурсником – у маленькій квартирі на Адамстюен. Однак Святвечір збирався святкувати на Джмеліній вулиці у вузькому родинному колі – з мамою, татом та братом, тобто дядьком Ейнаром. Ейнар на чотири роки молодший за мене, тієї зими він ходив до останнього класу середньої школи. Це було задовго до того, як дідусь з бабусею, мої батьки, переселилися до Тьонсберга.

Я вже майже втратив надію знову побачити Помаранчеву дівчинку, до того ж, мене страшенно збивала з пантелику присутність у білій тойоті незнайомого чоловіка. Та перш ніж їхати додому на Джмеліну вулицю, мені раптом забаглося про всяк випадок піти на різдвяну Службу Божу. Мої помисли були ще настільки заповнені образом загадкової жінки, що я мимоволі сподівався, ану ж і вона прийде до церкви, перед тим, як сідати до святвечірнього столу зі своїми

* Оптичний коректор осьового зміщення для космічного телескопа (Прим. перекл.).

близькими. (Хто вони? Так, хто *вони* такі?) Я вирішив, що найімовірніше застати її в Катедральному соборі, чи радше, що це не так уже й неймовірно...

Про всяк випадок мушу зазначити, що історія про Помаранчеву дівчинку не вигадка, а справжня. Примари з того світу не брешуть, Георгу, бо в цьому немає сенсу. Та з іншого боку, я розповідаю не геть усе. Яка користь з надмірної балаканини?

Немає потреби розповідати про мої невдалі спроби розшукати Помаранчеву дівчинку. Я витратив дні і тижні на прочісування Фройнера, але про це не пишу, бо інакше мій лист перетвориться на надто довгу і надто переобтяжену подробицями оповідь. Щонайменше чотири дні на тиждень я вибирався на довгі променади Фройнерпарком, не раз здавалося, наче її постать промайнула на великому мосту, перед кав'ярнею чи під Монолітом, але потім виявлялося, що то не вона. Я навіть почав ходити в кіно, плакаючи надію десь там випадково з нею зіткнутися. Та ніколи не додивлявся фільму до кінця. Як тільки закінчувалася реклама перед показом стрічки, а Помаранчевої дівчинки серед глядачів не було, я виходив із зали; інколи, бувало, купував квиток на інший фільм. Я приноровився вибирати фільми, які, на мою думку, могли її зацікавити. Один з них називався "Поворотний момент", а інший, швейцарський, – "Мереживниця". Утім до докладних описів, як я вже казав, не вдаватимуся.

У цій розповіді, Георгу, головне – мої реальні зустрічі з Помаранчевою дівчинкою. Немає жодного сенсу розлого описувати ті випадки, коли я її *не зустрів*. Це однаково, що писати про лотерейні білети, за якими ніхто не виграв. Хіба тобі доводилося чути про таке? Коли востаннє читав у газеті чи журналі про людину, якій не пощастило виграти в лото мільйон? Отак і з моєю оповіддю. Історія По-

маранчевої дівчинки – це розповідь про гігантську лотерею, у якій на очі публіки потрапляють лише виграші. Візьми до прикладу тисячі й тисячі купонів лото, що їх заповнюють упродовж одного тижня. Щоб зібрати їх до купи, знадобилась би велика кімната або й гімнастична зала. І ось, ніби за помахом елегантною чарівною палички штукаря, усі купони з виграшем меншим, ніж мільйон, зникають, а на підлозі спортзали зостаються лише кілька папірців. Саме про них ми й прочитаємо в газетах, Георгу!

Отож йдемо по сліду Помаранчевої дівчинки, вона – наша мета, і тільки про неї мовиться у цій оповіді. Про все інше можна забути. Винести за межу долі інших людей у цьому місті. Велетенськими дужками виокремити решту всіх жінок. Отак просто...

Я не одразу помічаю її в соборі, вона потрапляє мені на очі несподівано, саме тієї миті, як органіст починає грати прелюдію Баха. Мене сковує крижаний холод, потім враз заливає гаряча хвиля.

Помаранчева дівчинка сидить по інший бік центрального проходу. Я не міг помилитися, то таки вона. Лише раз за всю відправу вона озирнулася на хори, де хористи співали різдвяні псалми. Нині на ній не було поношеного оранжевого анорака, і помаранчі в подолі вона не тримала. Бо ж Різдво... Вона сиділа в чорному пальті, волосся туго зібрала на потилиці шпилькою, начебто срібною, так-так, з чистісінького срібла, може, її навіть викував один із семи гномів, які не раз рятували життя Білосніжці.

З ким же вона прийшла до церкви? Праворуч від неї сидить якийсь чоловік, однак за всю службу Божу вони жодного разу не схилилися одне до одного. Навпаки, перед самим закінченням відправи я бачу, як чоловік, який сидить праворуч від Помаранчевої дівчинки, нахиляється до жінки, що сидить по його праву

руку, і щось шепоче їй на вухо. Пригадую, мені тоді це видалося дуже гарним порухом. Бо ж людина може собі нахилитися, куди заманеться – чи вліво, чи вправо, і цей чоловік теж не виняток, але він схилився праворуч. Ти, можливо, сказав би, що він схилився у правильному напрямку. Мені навіть примарилося, ніби це я визначаю, в який бік йому повертатись.

Поруч з Помаранчевою дівчинкою з лівого боку сидить повна дама літнього віку, однак ніщо не свідчить про їхнє знайомство. Звичайно, вони могли зустрічатись на Юнгторгет, бо стара жінка дуже нагадує мені одну продавчиню з базару – хтозна, можливо, у них склалася гарна традиція ходити на Різдвяні відправи удвох... А чом би й ні, Георгу? Справді, чом би їм не ходити удвох на відправи! Припустімо, Помаранчева дівчинка – найліпший покупець у тієї торговки, у кожному разі, найліпший покупець помаранч. Звісно, їй дають знижку як постійній клієнтці. Марокканські помаранчі коштують сім крон за кілограм – не така вже й позахмарна ціна, – а Помаранчевій дівчинці віддають їх за 6,50. Попри те, що їй дозволено по півгодини витратити на перебирання плодів!

Я не чую, що каже священник, та вочевидь він читає проповідь про Діву Марію, Йосипа й маленького Ісусика, бо про кого ж іще. Він промовляє до дітей, і це мені подобається – це їхній день. Я нетерпляче чекаю на закінчення відправи. Нарешті лунають прикінцеві акорди меси, парохіяни підводяться зі своїх місць, а я намагаюся не пропустити, як дівчина виходитиме з церкви. Помаранчева дівчинка проходить повз мою лаву. Ледь змахує головою, і я не певен, помітила вона мене чи ні. Вона сама. Ще гарніша, ніж малювалася в моїх споминах. Немов усе різдвяне сяєво сконцентрувалося в одній жінці!

Ха! Лише мені одному було відомо, що оця юна дама – справжня Помаранчева дівчинка, словнена звабливої таємничості. Я знав, що вона прийшла з іншої казки, в якій дійство відбувається за іншими правилами, ніж у нашій дійсності. Я знав, що вона шпигує в нашому світі. Але вона одна із нас, стояла в соборі й раділа народженню нашого *Спасителя*. У цьому не було нічого поганого, навпаки, я вважаю її поведінку виявом великодушності.

Я рушив за нею. Перед церквою люди спинялися й бажали одне одному гарного Різдва, а я прикипів поглядом до магічної срібної шпильки у волоссі Помаранчевої дівчинки. У цілому світі існує лише одна-єдина Помаранчева дівчинка, і саме вона зуміла проникнути в нашу дійсність з іншого виміру. Вона простувала в напрямку Гренсена, а я плівся за кілька метрів позаду. Засніжило, холодні сніжинки витанцюювали в повітрі. Я помітив сніговицю тільки тому, що вогкі білі клапті лягали на темне волосся Помаранчевої дівчинки. Тепер у неї намокне волосся, подумав я. Шкода, я не мав парасолі або хоч газети, щоб прикрити їй голову.

Це шаленство, я свідомий цього, бо ще не втратив притомності духу. Але то був Святвечір. Навіть якщо часи дива минули, ми таки мали один день, коли все могло трапитися. *Усе на світі*. Коли ангели спускаються на землю, а вулицями, немовби так і має бути, пурхають зграйками помаранчеві дівчатка.

Я наздогнав її аж перед Верхньою Замковою вулицею, пройшов повз неї, обернувся і весело привітався: “Гарного Різдва!”

Вона була помітно приголомшена або вдала свою розгубленість, хто його знає. Ледь усміхнулася. Пітрохи не схожа на шпигунку з іншого виміру.

Скоріш на дівчинку, за знайомство з якою я віддав би все на світі.

– Гарного Різдва! – відповіла вона.

І знову усміхнулася, уже невимушено. Ми йдемо разом. Вона ніби не має нічого проти мого товариства. Я, звичайно, не певен, але так мені принаймні здалося. Під чорним пальтом вимальовувалися обриси двох помаранч, однаково великих й округлих. Вони мене хвилювали. Змушували паленіти від сорому. Я став надто чутливим до округлих форм.

Я відчував, якщо зараз не заговорю, доведеться покинути свою супутницю, покликавшись на те, що нібито кваплюся. Але ж я нікуди не кваплюся. Опинившись біля першоджерела часу, я став безпорадним, немов потерпілий після катастрофи. Пригадався рядок вірша данського поета Піета Гейна: *“Хто ніколи миттю не жив, той наче неживий. А ти живий?”* Я жив миттю, то була найвища пора жити, бо до того ніколи й не жив. У мені все шаленіло від радості. Я й отямитися не встиг як бовкнув:

– То ти не їдеш до Гренландії?

Але ж дурницю вповров. Вона примружено глипнула на мене.

– Я не живу в Гренландії.

Раптом мені зблиснув у голові здогад, що схоже називається міський квартал Осло. Я знікочив, але твердо вирішив триматися свого.

– Я мав на увазі льодовики Гренландії, експедицію на санях, запряжених вісьмома собаками, та десять кілограмів помаранч.

Усміхнулася вона чи тільки так здалося?

Щойно тепер до мене дійшло, що вона, ймовірно, не пам’ятає мене з тієї поїздки трамваем фройнерської лінії. Мене охопило гірке розчарування – я ніби втратив земну твердь під ногами – та водночас прийшла полегкість. Бо ж минуло зо два місяці відтоді,

як я вибив у неї з рук торбину з помаранчами; раніше ми ніколи не зустрічалися, та й вся пригода тривала заледве кілька секунд.

Але вона мала запам'ятати мене в кав'ярні на Карла Югана. Чи, може, вона має таку звичку – ходити по кав'ярнях й тримати чужих чоловіків за руку? Думка неприємно шкрябнула. Викликала підозру... Навіть справжня помаранчева дівчинка з іншого виміру не повинна розтринькувати свого шарму та прихильності на кожного стрічного.

– Помаранч? – перепитала вона, усміхнувшись майже з тропічною теплотою, немов вітер сіроко дмухнув із Сахари.

– Саме так, – підтвердив я. – Десяти кілограмів помаранч мало би вистарчити на двох для лижного переходу Гренландією.

Дівчина спинилася. Не знаю, хотіла підтримати розмову чи подумала, що я хочу запросити її в сповнену небезпек лижну експедицію до Гренландії. Але вона знову звела на мене погляд, і він зигзагом-блискавицею протяв мої очі.

– Це ти, правда ж? – запитала вона.

Я кивнув, але не зовсім був певний, про що вона запитує, бо навряд, чи я єдиний перестрівав її з торбою, вщерть наповненою помаранчами.

Ніби пригадавши щось, дівчина додала:

– Це ж ти штурхнув мене у фройнерському трамваї?

Я знову кивнув.

– Ото розтелєпа!

– А тепер отой розтелєпа залюбки попідбирав би всі помаранчі, що ти розгубила, – сказав я.

Вона щиро розсміялася, ніби хотіла сказати, що про таке й не думала. Схилила голову набік і сказала:

– Дурниці. Забудь. То було так зворушливо...

Вибач, що уриваю сам себе, Георгу, але мушу запитати тебе, чи допоможеш мені розгадати одну за-

гадку? Бо ж сам бачиш, тут щось не грає... Помаранчева дівчинка дивилася на мене надто виклично, майже вимогливо, ще під час тої злочасної поїздки трамваєм. Наче виокремила мене з-поміж усіх пасажирів переповненого трамвая, ба, навіть з-поміж усіх людей на Землі. Минуло кілька тижнів, і вона дозволила мені сісти за її столик у кав'ярні. Цілу хвилину сиділа мовчки, вдивляючись мені у вічі, перш ніж покласти свою долоню в мою. Її долонька в моїй руці заварила справжнісіньку відьомську кашу розкішних почувань. І ось ми зустрілися знову за кілька хвилин до того, як мали задзвонити різдвяні дзвони. Хіба могла вона мене *не впізнати*?

Не забуваймо, однак, Помаранчева дівчинка прийшла до нас з іншої казки, де діють інші закони. Бо існує два паралельні світи, один – із сонцем та місяцем, а інший – незбагнений і зачарований, до якого Помаранчева дівчинка несподівано почала прочиняти мені двері. І все ж, Георгу, є лише дві можливості. Звичайно, вона чудово запам'ятала мене після двох зустрічей, може, навіть на Юнсторгет помітила, а тепер лише вдає, що забула. Це – перший варіант. Другий викликає занепокоєння. Послухай лишень: бідолашна дівчина не зовсім здорова, як то кажуть, трохи не в собі. У кожному разі, у неї поважні розлади пам'яті. Можливо, вона неспроможна фіксувати події, що відбулися хоч би й кілька хвилин тому – проблема, до речі, вивірок. Вивірка просто існує у світі – стриб туди, стриб сюди. Бо ж *“Хто ніколи миттю не жив, той наче неживий. А ти живий?”* У суєтній життєвій грі не залишається місця на роздуми та спогади; вивірок не цікавить ніхто, окрім них самих. Такими є правила в казці, звідки прийшла Помаранчева дівчинка. Я, до речі, збагнув, як називається казка: *Прийди-у-світ-моїх-снів*.

З іншого боку, Георгу, я відчув спонуку замислитися: а як вона мене сприймає? Я ж теж тримав її за руку і заглядав глибоко у вічі. І що я роблю, зустрівши її знову після різдвяної меси в Катедральному соборі? Бажаю, за звичаєм, гарного Різдва, але не дякую за минулу зустріч та ще й питаю, чи не збирається вона до *Гренландії*? На гренландські льодовики, звісно. З восьмериком собак в упряжці та десятьма кілограмами помаранч. Що мала б подумати про мене Помаранчева дівчинка? Що в мене негаразди з головою...

У кожному разі ми розмовляли, не чуючи одне одного. Ми грали в якийсь дуже заплутаний пінг-понг. Подавали м'ячики, але жодний не досягав цілі.

І ось зненацька знизу, з вулиці Акерсгата завершило вільне таксі. Помаранчева дівчинка змахнула рукою, машина зупинилася, і вона кинулась до неї...

Мені згадалася Попелюшка з казки, яка мала встигнути ще до опівночі — доки тривали чари — повернутися додому з королівського балу. І принц на балконі палацу — самотній, покинутий...

Я мав би здогадатися, що так і трапиться. Помаранчевій дівчинці слід було, ясна річ, покvapитися, аби встигнути на саме Різдво бути вдома. *Бо такі ми були правила гри.* Помаранчеві дівчатка не волочаться вулицями, коли дзвони вже сповістили про настання Різдва. Бо інакше, який сенс у дзвонах... Хіба дзвони дзвонять не для того, щоб перешкодити Помаранчевій дівчинці замакітрити голову юнакові? Годинник показував за чверть п'яту. Ще трохи, і я стовбичитиму самотою на забутих Богом задвірках Верхньої Замкової вулиці.

Думка гарячково працювала. Я мав тільки секунду на те, щоб зробити чи сказати щось влучне, щоб вона вже ніколи мене не забула.

Можна було б запитати, де вона мешкає. Поцікавитися, чи нам по дорозі. Я міг би похапцем відрахувати їй сто крон за ті втрачені десять кілограмів помаранч плюс тридцять крон за завдані моральні збитки – бо ж міг і не знати, що помаранчі вона купує за пільговими цінами. Або ж принаймні запитати заради вдоволення власної цікавості, навіщо їй щоразу купувати стільки помаранч. У скуповуванні продуктів нічого дивного, звичайно, немає. Але чому саме помаранчі? Чому не яблука чи банани?

За секунду я встиг знову прогнати в голові думки про лижну мандрівку льодовиками Гренландії, про велику родину на Фройнері, про свято з нагоди закінчення семестру з величезними порціями помаранчевого фромажу, а ще про крихітку-немовля, маленьку Ранвейг, яка, можливо, саме цієї миті лежала в обіймах чоловіка мужньої постави, тобто свого таточка, якого – свіжоспеченого випускника Інституту бізнесу – місяць тому обрали головою юнацького клубу “Мужній та спритний”. Галасливий дитячий садок не увійшов того разу до спонтанного потоку моїх думок-фантазій. Діти вселяли неспокій.

Та я ніяк не міг спромогтися на правильні слова, Георгу. Їх вирувало в мені так багато, а вибір, то така важка штука. Тож останньої секунди, коли вона вже сідала до авта, я крикнув:

– Мені здається, я тебе покохав!

Я сказав правду, але не встигли слова зірватися з язика, як я вже пожалів про них.

Таксі від'їхало. Але без Помаранчевої дівчинки. Вона передумала. Поволі повернулася до мене, граціозно і впевнено ступаючи, взяла мене за руку – це був такий невимушений порух, немов останні п'ять років ми тільки те й робили, що трималися за руки – і кивнула головою, ніби запрошуючи супроводити її. А тоді звела на мене погляд і сказала:

– Наступного таксі я вже не зможу пропустити. Мене чекають...

Ага, подумав я, моя картина з кремезняком у ролі чоловіка та солодкою крихіткою не зовсім безпідставна. Проте цілком можливо, її чекають удома мама з татом – батько, до речі, священник, можливо, саме він і відправив нині Службу в соборі – четверо сестер і двоє братів. А ще в їхньому помешканні живе маленьке собача, його виканючив собі найменший братик, отой, якого звати Петтером. Ні, таки, мабуть, йдеться про жилавого підкорювача гренландських льодовиків, якому бракує почуття гумору. Він уже поскладав під ялинкою гарно загорнені в подарунковий папір рукавиці, снігоступи, змазку до лиж і ескімосько-данський-дансько-ескімоський словник. Помаранчева дівчинка квапиться нині, звичайно, не на свято з нагоди закінчення семестру. І на сьогоднішній вечір вона вихідна в дитячому садочку.

– Ось-ось задзвонять дзвони, чи не так? – кажу я. – Тебе ж не буде в місті на Різдво?

Вона мовчить, лише міцно і ніжно водночас стискає мою долоню – мені здається, ніби ми, невагомі, витаємо в космосі, обпившись донесхочу міжгалактичного молока, і увесь Всесвіт належить нам.

Ми проминули Історичний музей і вийшли до Замкового парку. Я усвідомлюю, що ось-ось може знову вигулькнути таксі. Я знаю, що невдовзі зателенькають дзвони, сповіщаючи про початок свята.

Я зупинився, став наперед неї. Обережно погладив вогке волосся, затримавшись долонею на срібній шпильці. Шпилька холодна, мов крига, та все ж зігріває усе моє тіло. Уявляєш, я торкнувся її!

– Коли ми зможемо побачитися? – запитав я.

Вона потупила погляд, перш ніж глянути на мене. Її зіниці полохливо витанцьовували, уста, здавало-

ся, тремтіли. А тоді вона загадала мені загадку, над якою я потім довго ламав собі голову:

– Як довго ти зможеш чекати?

Що мені було відповісти на таке запитання, Георгу? А якщо це пастка? Відповім: “два-три дні”, і видамся їй надто нетерплячим, а скажу: “усе життя”, вона подумає, що я не по-справжньому закоханий у неї або просто нещирий. Треба було вибрати щось посередині.

Я сказав:

– Чекатиму, доки серце спливе кров'ю від туги.

Вона невпевнено усміхнулася. Провела пальцем по моїх устах.

– Скільки це часу?

Я скрушно похитав головою і вирішив не кривити душею:

– Можливо, тільки п'ять хвилин...

Мої слова її, видно, втішили, однак вона прошепотіла:

– Якби ж то ти міг зачекати трохи довше...

Тепер уже настала моя черга запитувати:

– Скільки?

– Півроку, – відповіла Помаранчева дівчинка. – Якщо зумієш витримати півроку, ми побачимося знову.

Здається, я важко зітхнув:

– Чому *аж так* довго?

Личко Помаранчевої дівчинки спохмурніло, вона немов змушена була напустити на себе суворості.

– Бо саме стільки тобі *доведеться* чекати.

Повз її увагу не пройшло, яке важке моє розчарування. Тому додала:

– Якщо витримаєш випробування, наступних півроку ми зможемо проводити удвох щодня.

Задзвонили церковні дзвони, і лиш тоді я забрав свою руку від вологого волосся та срібної шпильки.

Тієї ж миті на вулицю Вергеланна завернуло вільне таксі. Фатум...

Помаранчева дівчинка глянула мені в очі, ніби благала про щось, просила розуміння, просила бути мудрим і терплячим. У її очах знову зблисли сльози.

– Гарного Різдва... Яне Улаве! – пробурмотіла вона.

Вистрибнула на дорогу, спиняючи таксі, сіла в авто й підбадьорливо помахала мені рукою на прощання. А в повітрі витав дух невідворотності, долі. Авто рушило, набрало швидкості й невдовзі зникло з очей. Дівчина більше не озирнулася. Напевно, плакала.

Я був ошелешений, Георгу. Приголомшений. Я виграв мільйон у лото, але щастя тривало заледве кілька хвилин, бо з'ясувалося, що в мій лотерейний білет закралася помилка, і виграш мені не можуть виплатити, а якщо й виплатять, то ще не скоро.

Хто ця нетутешня в нашому світі Помаранчева дівчинка? Це запитання я задавав собі не раз і раніше. Тепер виринуло ще одне: *Звідки вона знала моє ім'я?*

По місту – у соборі та інших церквах центру – дзвонили дзвони, сповіщаючи про початок свята. На вулицях ані живої душі, напевно, тому я й вигукував раз по раз на повний голос у студене грудневе повітря, немов виспівував: *Звідки вона знає моє ім'я?* Третє запитання також не давало спокою: *Чому до нашого побачення треба чекати аж півроку?*

Було над чим поламати голову! Спливали дні, а відповіді на жодне із запитань я не знаходив, я просто не знав, яка з них може бути правильною. Я мав у своєму розпорядженні лише окремі ниточки, але я не був мастаком тлумачити ознаки чи то ставити діагноз. Ось тільки, мабуть, понад міру захопився і вибудував надто багато паралельних теорій.

Ймовірно Помаранчева дівчинка страждає серйозним захворюванням, і їй приписали сувору помаранчеву дієту. Можливо, їй доведеться наступних півроку лікуватися в Америці чи Швейцарії, бо вдома, в Норвегії, лікарі вже безсилі. У кожному разі вона постійно ледь не плаче, полишаючи мене. Та водночас вона натякнула, що наступних півроку, тобто від липня до грудня, ми зможемо зустрічатися день у день. Спершу треба зачекати на Помаранчеву дівчинку, а потім з'явиться шанс бачитися з нею *щодня*... Думка про це переповнювала мене радістю. Не така вже й погана угода. Якщо дивитися з такого кута зору, то нема підстав скаржитися. Інакше кажучи, у новому році ми будемо бачитися, по суті, через день. Було би гірше зустрічатися щодня на початку року, а потім ніколи більше.

Я саме почав вивчати медицину, а відомо, що у студентів-медиків часто розвивається своєрідна іпохондрія, яка виявляється у надмірній, майже детективній запопадливості у вишукуванні симптомів, намаганні поставити діагноз собі та іншим. Тому нічого дивного, що студенти-теологи починають сумніватися у своїй вірі до Бога, а, скажімо, студенти-юристи виявляють критичне ставлення до законодавства своєї країни. Тож я спробував взяти себе в руки і відкинути всілякі здогади про серйозну хворобу Помаранчевої дівчинки, яку їй довелося би долати, піддаючи себе фізичним мукам у чужій країні. До того ж, у мене не бракувало й інших версій.

Навіть якби Помаранчева дівчинка була справді хвора чи трохи не в собі, це ніяк не пояснює, звідки їй відоме моє ім'я. Турбувало ще й інше: чому щоразу після нашої зустрічі в неї з'являлися сльози на очах? Що в мені завдавало їй такого невимовного смутку?

Тепер я міг би нестримно оповідати тобі про все, що наснував в уяві за довгі різдвяні дні. Наприклад, докладно викласти свої фантазії про велику родину, що мешкає на Фройнері. Або написати цілий список відповідей на запитання, чому не зможу бачитися з Помаранчевою дівчинкою найближчі півроку. Одна з них, мабуть, типова для цього випадку: Помаранчева дівчинка занадто добра для цього світу. Тому й подалася потайки до Африки з харчами та медикаментами для найбільшого населення великого континенту, насамперед у тих районах, де лютує малярія та інші жахливі хвороби. Щоправда така відповідь не дає розв'язку до загадки про помаранчі. Зрештою, чому ні? Може, вона має намір повезти їх до Африки? Як це я про таке не подумав? Цілком можливо, вона вклала всі свої заощадження у якийсь чартерний рейс...

Але ж, Георгу, ми вже пообіцяли один одному відстежувати лише реальні сліди Помаранчевої дівчинки. Якщо б заповзятися посвятити тебе в усі свої думки, довелось би просидіти за комп'ютером цілий рік, а в мене надто мало часу. Ось так просто, хоча думка про це завдає мені болю.

Але навіщо нам піддаватися уявним химерам? Окрім того, що Помаранчева дівчинка кілька разів зазирнула мені у вічі, двічі потримала за руку, раз провела по моїх устах пальчиком та ще окрім кількох скупих слів поміж нами, більше нічого не прив'язувало нас до дійсності. Отже, всю увагу важливо зосередити на мовлених одне одному словах. Я скоренько записав усі фрази, якими ми обмінялися. Голова мені мало не репалася від спроб витлумачити їх.

А в тебе, Георгу, не репається голова? Чи можеш пояснити: 1) навіщо їй так багато помаранч? 2) чому у кав'ярні заглядала мені глибоко у вічі, тримаючи за руку і не мовлячи ні слова? 3) чому ретельно вивча-

ла кожнісіньку помаранчу на Юнгсторгет, добираючи їх так, щоб жодна не була схожа на іншу? 4) чому нам не слід зустрічатися аж півроку? І найбільша загадка з усіх загадок: 5) звідки вона знала моє ім'я?

Якщо зумієш розв'язати цей ребус, то, мабуть, знайдеш правильний шлях для відповіді на найважливіше запитання: Хто така Помаранчева дівчинка? Одна із нас? Чи прибула з іншої реальності, може, навіть з іншого виміру? Зараз їй потрібно відвідати домівку, а за півроку вона повернеться й назавжди оселиться поміж нас.

Я не зумів, Георгу, витлумачити прикмет. Не зумів поставити діагнозу...

Невдовзі, як таксі з Помаранчевою дівчинкою зникло з очей у напрямку Вергеланнсвеен, над'їхало інше, я його спинив і поїхав додому на Джмеліну вулицю святкувати Різдво зі своєю родиною.

В Ейнара цієї зими була лише одна пристрасть – слалом на Трюваннсклейві. Я купив для нього суперові лижні рукавиці й уже наперед тішився, уявляючи, як він буде розпаковувати мій подарунок після святвечірньої трапези. А ще я купив бляшанку вишуканої консерви для його kota. Для мами придбав збірку поезій дуже популярної фінляндсько-шведської поетеси Мерти Тікканен. Збірка називалася “Любовна сага Тисячоліття”. Татові був роман норвезького автора-дебютанта Ерлінга Єльсвіка “Мертвий біг”. Я сам недавно прочитав ту книжку і вирішив, що татові вона сподобається. Хоча не тільки це вплинуло на мій вибір: у той час мене заволоділа мрія стати письменником. Можливо, саме тому мені хотілося подарувати татові книжку юного дебютанта.

У ті роки я зазвичай ночував у маленькій кімнаті поряд з вітальнею. Тепер, принаймні у момент напи-

сання, це — твоя кімната. Чи вона ще твоя на момент читання, знати мені не судилося.

Про святкування тогорічного Різдва я не розповідатиму, дотримуючись обраної з тобою лінії оповіді. Лише зізнаюся, що тієї ночі я й на мить не стулив очей.

Я дійшов лише до половини татового листа, коли мені припекло в туалет. Сам винен. Обпився кока-коли, ось і наслідок.

“От чорт!” — подумав я. Щоб добратися до туалету, треба було перейти вітальню, передpokій та коридор під цікавими поглядами з усіх боків. Здається, це називається “пройти крізь шпiцрутени”. Але вибору я не мав.

Я відімкнув двері, полишивши рукопис на ліжку, знову замкнув їх за собою, а ключа поклав до кишені.

Усі відразу насторожилися. Я спробував удати, ніби мене оті запитливі погляди зовсім не хвилюють.

— Уже прочитав? — запитала мама. Уся її постать нагадувала великий знак питання: що ж там я вчитав?

— Трохи нагнало смутку? — озвався Йорген.

Йоргенові, здавалося, було прикро за моє сирітство, але він завжди намагався стати мені доброю заміною батька. Як же інакше? Очевидно намагання оточити мене батьківською турботою стало для нього культом. Він не міг жаліти мами за те, що вона втратила чоловіка, займаючи водночас місце того чоловіка в її житті, не кажучи вже про ліжку. Гадаю, десь глибоко в душі Йорген був навіть радий, що мого тата більше немає. Бо інакше в нього не було б мами. І, ясна річ, Міріам. Та й, зрештою, мене. Як то кажуть, “хтось плаче, а хтось скаче”.

Я помітив, що він налив собі великий келих віскі. Іноколи Йорген попиває віскі, але тільки в п'ятницю та суботу. Того дня був понеділок.

Не думаю, що він надто соромився келиха в руках, – не для того я про це згадав. Можливо, Йорген почувався трохи ніяково, бо я зачинився у своїй кімнатці, щоб прочитати листа, якого написав мені мій справжній батько перед смертю, задовго до появи самого Йоргена в цьому домі. Коли я був меншим, називав його, бувало, “квартирантом”. То було по-дитячому. Лиш би позлостити його.

– Ще багато залишилося? – поцікавився дідусь, пахкаючи сигарою. Він збагнув мій стан.

– Я прочитав лишень половину, – відповів я. – Мені треба в туалет...

– Але тобі *підобається*? – допитувалася бабуся.

– Без коментарів! – відтяв я. Так часто політики кажуть журналістам, коли не знають, що відповісти на складне запитання.

Схожість між журналістами та батьками в непомірній цікавості і тих, і тих. А схожість між політиками й дітьми в тому, що їм без угаву докучають неделікатними запитаннями, на які не завжди легко знайти відповідь.

Мабуть, настав час ближче познайомити читача з дійовими особами моєї розповіді. Почну з мами, бо таки знаю її найліпше.

Мамі минуло сорок, і я схарактеризував би її, як зрілу, впевнену в собі жінку, принаймні вона не боїться вголос висловлювати своїх думок. До того ж, у неї дуже розвинуті материнські почуття, я маю на увазі не лише її ставлення до Міріам. Мама й зі мною не раз надміру сюсюкає, немов мені не п'ятнадцять, а щонайбільше дванадцять років. Зазвичай, я не звертаю на це уваги, але деколи така манера мене не на жарт дратує, надто коли в гості приходять мої шкільні товариші. Мама, по-моєму, одержує насолоду від демонстрування моїм друзям, який я в неї любий сино-

чок, хоча насправді вже переріс її на кілька сантиметрів.

Якось я грав у шахи з другом Мартином. Мама підійшла до канапи, де ми сиділи, і заходилася щіткою розчісувати мені волосся! Я не стримався і гаркнув на неї. Не люблю сердитися на маму, але того разу я не просто розсердився, а розлютився. Поряд сидів Мартин, треба ж було довести йому, що я вмю показати, де межа... Мама втекла до кухні, але вже за двадцять хвилин повернулася з гарячим шоколадом і різдвяним тортом. Мартин захоплено присвиснув, та після того, що трапилося, мені було неприємним мамине частування. Я вже ледь не кинувся до холодильника за пивом. Навіть подумав: якщо немає пива, то я принаймні знаю, де стоїть Йоргенова пляшка віскі. На щастя, у Мартіна все гаразд із почуттям гумору, і потім ми, звичайно, іще не раз потішалися з тої придабашки. Гадаю, Мартин перейнявся ще більшою повагою до моєї мами, коли я розповів, що вона викладає в Державній академії мистецтв. “Як тільки в нас з’явиться новий Пікасо, знатимеш, звідки він узявся”, – сказав я йому. Після отого непорозуміння я й сам був зацікавлений підняти мамин авторитет.

Непроста справа описувати рідну маму, надто коли йдеться про вподобання чи погані звички. У мами характерна любов до лакриці, вона просто шаліє за нею. По всіх усюдах у хаті можна знайти лакричні льодяники, шабатурки з лакричними ласощами фірми “Фазер” та англійськими лакричними цукерками. Останнім часом, мама, щоправда, почала ховатися зі своєю манією, бо ми з Йоргеном дуже серйозно поставилися до проблеми і докладали зусиль, щоб змусити її відмовитися від прикрої звички. Йорген вважав, що лакриця сприяє підвищенню тиску (напевно, перебільшення).

Справа зайшла так далеко, що, купуючи в моїй присутності лакричні льодяники, мама брала з мене обіцянку нічого про це не казати Йорґенові.

Якщо ж сказати двома словами про мамин ліпший бік, то це – її добрий настрій, але тоді доведеться визнати і її слабкість – поганий настрій. Я зрідка стаю свідком якихось настроєвих нюансів поміж цими двома крайніми точками. Зазвичай вона в чудовому гуморі, але інколи хоч під руку не потрапляй. Тобто мама завжди в якомусь гуморі, штилю в її настроях не буває. Її улюблена фраза: “А тепер пограймо в карти перед сном”.

А ось Йорґен. Він має лише 170 см зросту, рівний з мамою, тобто, як на дорослого чоловіка, статурою не надто вдався. Чимало хто вважав би це фізичною вадою, але в такому разі вона не єдина, бо Йорґен, до того ж, рудий. Він дуже білошкірий, ніколи не засмагає улітку, від сонця тільки червоніє і облазить, а рудий заріст у нього навіть на руках. Йорґен уважно стежить за модою, я б сказав, помішаний на моді. Не всі чоловіки мають на полиці в лазничці три дезодоранти та чотири види лосьйону після гоління. Не кожний зміг би вийти на люди в жовтогарячій куртці з верблюжої вовни з чорним шовковим шаликом на шиї. А Йорґен зміг би. І йому таке пасує!

А ще Йорґен працює слідчим у КРІПОС – Кримінальній поліції! Він постійно нагадує нам про свою професійну “обітницю мовчання”, але не завжди вміє її дотримуватися. У кожному разі я вже кілька разів довідувався про деякі важливі деталі резонансних кримінальних справ ще до того, як вони потрапляли на шпальти газет. Він довіряє мені. Це – гарна риса. Йорґен знає, що я не плескатиму язиком будь-де.

Йорґен належить до того типу людей, які все про все знають, скажімо, де в кімнаті має стояти шафа, але до його слів не завжди дослухаються. Недавно ми були в меблевому супермаркеті ІКЕА і купили мені нову шафу

на одяг (вони обоє з мамою уже давно буркотіли, що я розкидаю свій одяг по всьому будинку, однак це, м'яко кажучи, перебільшення, бо навіть шкарпетки моєї й духу не було на другому поверсі. Я там майже не буваю). Монтаж шафи зайняв усе пообіддя, а потім ще весь вечір ми встановлювали її у моїй кімнаті. Йорген вважав, що шафі місце під стіною за дверима, однак я зовсім не поділяв його думки. Як на мене, шафа найліпше вписувалася в інтер'єр біля вікна, хай навіть виступаючи на півсантиметра з-поза стіни. Я нагадав Йоргенові, що мешкаю в цьому будинку набагато довше, ніж він. До того ж, навіщо мені шафа, до якої годі доступитися, якщо відчинені двері кімнати. Звичайно, усе зробили по-моєму, Йорген загнувся й озвався до мене аж за добу, та й то з певним зусиллям волі.

До переваг Йоргена можна зачислити його невтомне намагання зробити з мене спортсмена, для цього він не шкодував свого вільного часу. “Усі люди народилися з м'язами, – полюбляє казати він, – а м'язи існують для того, щоб ними послуговуватися”. Слабкий бік Йоргена: він абсолютно не хоче зважати на те, що я маю інші плани в житті й ставати спортсменом зовсім не бажаю. Не думаю, що Йорген високо цінує мою наполегливість в опануванні пасажів “Місячної сонати”. А улюблена фраза Йоргена, без усякого сумніву: “Головне – ставлення до справи!”

Перш ніж розповідати про дідуся з бабусею, татових батьків, хочу зауважити, що знаю їх надзвичайно добре, принаймні не гірше, ніж Йоргена, бо за весь свій вік чимало часу провів у них в Тьонсберзі. Особливо часто бував там, коли ще мама з Йоргеном зустрічалися. Тоді мені було лише десять років. Не думаю, що вони б зійшлися, якби не мали змоги позбутися десь мене на кілька днів чи тижнів. Не подумайте, що скаржуся, радше навпаки. Мені завжди подобалося в Тьонсберзі. Окрім того, я радий, що мамі з Йоргеном вистарчило

глузду оберекти мене від початкової фази своїх стосунків, тобто на етапі флірту, що дали мені час призвичаїтися. Якось я піднявся на другий поверх, щоб побажати “на добраніч”, і застав їх у ліжку в обіймах одне одного. Картина не дуже сподобалась мені, тож я одразу розвернувся і, скрадаючись, зійшов униз. Можливо, я реагував би зовсім по-іншому, якби Йорген був моїм справжнім татом. А може, й ні. Не хочу сказати, що побачене викликало в мене огиду. Але ж могли би принаймні зачинити двері до спальні чи попередити, що йдуть спати. І я б не почувався дурнем. Не відчув би себе таким самотнім...

Бабусі скоро виповниться сімдесят, більшу частину свого життя вона працювала учителем співу. Бабуся любить усяку музику, але понад усе цінує Пуччіні. Вона поставила собі за життєву мету прищепити мені любов до “Богемі”, але, чесно кажучи, італійська опера, як на мій смак, надто солодкава, і “Богема” не виняток, така собі нудка мішанка кохання і туберкульозу. А ще бабуся закохана в природу, дуже любить птахів. Їй смакують страви з дарів моря, вона навіть винайшла особливий салат, який назвала “Тьонсберзьким салатом” (креветки, крабове м’ясо та рибні фрикадельки; оригінальної ноти салатіві додають, власне, фрикадельки). Щоосені бабуся бере мене зі собою до лісу в Тйоме по гриби. Її сила: бабуся знає усіх птахів та місця їхнього гніздування. Слабкість: вона не вмє куховарити, не співаючи (на жаль) при тому арій з опер Пуччіні. Я навіть не намагався відучити її від цієї звички, я не мав жодних шансів, бо вона надзвичайно смачно готує. Улюблена фраза: “Та сядь уже, Георгу, хоч побалакаємо трохи!”

До пенсії дідусь працював у державній метеослужбі, але й тепер не втратив професійного інтересу до погоди, бо щодня купує VG* лиш для того, аби поспереча-

* Норвезька щоденна газета Våg Gang – “Наша Хода” (Прим. перекл.).

тись з приводу прогнозу погоди Сірі Кальвіг*. Дідусь курить сигари, але, як сам каже, тільки на свята... Навпевно, кожні мої відвідини трактує, як свято. І кожний вихід на човні у море також... Він жартун, я б навіть сказав, балагурник і неймовірно життєрадісна людина, а ще ніколи не боїться казати те, що думає. Якщо, на його думку, бабусина зачіска схожа на скирту, то він одразу й вибовкає коментар. Але так само щиро реагує на гарно зачесане волосся. Літню половину року дідусь витрачає на свого джипа, призначення якого – мандрівки шхерами, а іншу половину – на часописи. Інколи він пише статті до газетки “Тьонсберг Блад” і навіть став своєрідною знаменитістю Тьонсберга. Сильний бік: море для дідуса – понад усе. Слабкість: іноді здається, ніби він вважає себе мало не королем Тьонсберга. Улюблена фраза: “Нам, багатим, добре!”

Про дядька Ейнара я теж уже згадував. Потішно читати, що він був мого віку тієї осені, коли тато зустрів Помаранчеву дівчинку. Нині він перший штурман на великому торговому судні й неодружений, але, за чутками, він має по коханій в кожному порту. (Був час, коли я підозрював, що коханка супроводжує його й на кораблі. У кожному разі упродовж півроку з ним плавала якась Інґрід, а потім несподівано списалася на берег). Дядечко Ейнар уже не раз обіцяв взяти мене зі собою в закордонне плавання, але то, вочевидь, порожні балачки, бо до цього ще так і не дійшло. Сильний бік: ймовірно найсуперовіший дядько в Норвегії. Слабкий: ніколи не дотримує слова. Улюблена фраза: “Хлопче, та ти ще в морі не бував!”

Залишилася іще одна особа, описати яку найважче, бо йдеться про Георга Рьоеда. Я маю 174 см зросту, тобто на чотири сантиметри вищий за Йоргена. Не певен, чи йому це до вподоби, але будемо сподіватися, що на дрібниці він не зважає. (!) Я є сутністю Георга Рьо-

*Коментатор погоди в цій газеті (Прим. перекл.).

еда, тому ніколи не бачу його збоку, та інколи стикаюся з ним носом до носа, коли зрідка дивлюся на себе в дзеркало. Можливо, це звучатиме трохи самовпевнено, але я належу до тієї частини людства, яка загалом задоволена своєю зовнішністю. Не красень, але й не надто бридкий. Ось тут треба бути на сторожі. Я десь читав, ніби понад двадцять відсотків жіночого населення переконані, що вони належать до трьох відсотків найвродливіших жінок країни – складна задача, розв'язкові не піддається. Не знаю, скільки людей залічують себе до трьох відсотків найпотворніших, але, мабуть, жахливо усе життя почуватися незадоволеним собою.

Щиро сподіваюся, що Йорген не надто персьмається своїм рудим волоссям та невеликим зростом. Звичайно, цікаво було би довідатися, як воно насправді, але запитувати його я ніколи не наважувався.

У власній зовнішності мене найбільше турбує поява неприємних вугрів на чолі, не тішить навіть, що за чотири або вісім років вони зникнуть самі собою. Йорген запевняє, що вугрі можуть зійти після кількох порядних пробіжок удвох із ним, але я на таке не ведуся. Даремно він ляпнув про це, бо після його слів я гарантовано не бігатиму, щоб Йорген не подумав, ніби я йому повірив і вирішив бігати лиш би позбутися вугрів.

Блакитні очі я успадкував від тата, а ще я білявий і дуже світлошкірий, однак гарно засмагаю улітку. Сильний бік: Георг Рьоед належить до тієї частини населення Землі, яка усвідомлює своє існування на одній з планет Чумацького Шляху. Слабкий: жодних особливих прикмет. А хотілось би мати хоч якісь. Улюблена фраза: “Так, дякую, беру все!”

Повертатися з туалету теж доводилося через вітальню, але тепер ніхто з дорослих й словом не озвався. Не інакше, як домовилися. Я відімкнув двері кімна-

ти, яка колись була татогою, зачинився зсередини і впав на ліжко. Уже зовсім скоро я довідаюся, хто вона – ця загадкова Помаранчева дівчинка. Якщо, звичайно, татові поталанило знову з нею зустрітись. Може, вона відьмачка... Вдалося ж їй зачарувати мого татка. Мусить бути якась причина, чому татові було так важливо розповісти мені про неї. Він вважав, що не може померти, не розказавши синові про це.

Мене не покидало відчуття, що Помаранчева дівчинка якось пов'язана з телескопом Габбла чи щонайменше із Всесвітом та космосом. Дивні татові слова раз у раз спонукали до цього. Я перегорнув назад кілька сторінок і прочитав: **“...вона мовчить, лише міцно і ніжно водночас стискає мою долоню – мені здавалось, ніби ми, невагомі, витаємо в космосі, обпившись донесхочу міжгалактичного молока, і увесь Всесвіт належить нам”**.

Може, Помаранчева дівчинка прибула з іншої планети? У кожному разі, прозвучав натяк, ніби вона з'явилася з іншого світу, відмінного від нашого. Може, прилетіла на НЛО? Звичайно, ні, я в таке не вірю, переконаний, що й тато не вірив. Але вона могла вірити... Простіше від цього не стає!

Телескоп Габбла, рухаючись зі швидкістю 28 000 кілометрів на годину, затрачає на одне коло по орбіті 97 хвилин. До порівняння – перший паротяг з вагонами долав відстань 68 км між Христианією* та Ейдсволом за дві з половиною години. Я вирахував, що він рухався зі швидкістю 28 км на годину. Отже, телескоп Габбла в тисячу разів швидший, ніж перша норвезька залізниця. (Учитель вважав це дуже влучним порівнянням.)

28 000 кілометрів на годину! При такій швидкості можна з впевненістю говорити про невагоме витання в космосі! А ще про обпивання донесхочу “міжгалактичним молоком”, надто якщо уявити, що телескоп Габбла

* Стара назва Осло – *Прим. перекл.*

без упину проводить знімання галактик, віддалених від Чумацького Шляху на багато мільйонів світлових років.

Телескоп Габбла має два крила із сонячними батареями. Вони по дванадцять метрів завдовжки та по два з половиною метри завширшки і забезпечують супутник енергією на 3 000 ватт. Але двоє голубів з даху Катедрального собору навряд чи сиділи на крилах телескопа Габбла й милувалися Всесвітом, пролітаючи понад Історичним Музеем у напрямку до Замкового парку. Хоча хтозна, може, саме тієї миті вони перебували на сьомому небі...

Я підсунув до себе рукопис і читав далі.

Між Різдвом та Новим роком я навіть не робив жодної спроби розшукати Помаранчеву дівчинку. Бо тоді різдвяна благодать сходить на землю. Але в січні знову взявся до активних пошуків. Я був сповнений рішучості.

Мої численні спроби, однак, були марними, тому мені й нічого розповісти про цей час. Певен, що ти вже призвичаївся до ритму та логіки моєї оповіді. Та все ж я зроблю відступ, пов'язаний з одним важливим моментом, про який я забув, складаючи список загадок, які тобі слід розгадати. Старий поношений пуховий анорак, Георгу! Що скажеш про нього? Саме він навів мене на думку про сповнену небезпек лижну мандрівку льодовиками Гренландії. Саме він спонукав мене на початку припустити, що Помаранчева дівчинка живе дуже вбого. Та насамперед, звичайно, він свідчив про її прихильність до мандрівного життя.

Тієї зими я багато ходив на лижах. Можливо, саме лижні прогулянки в околицях Осло та навколишніх горах посприяли тому, що мій організм на кілька місяців довше зумів опиратися нещадній хворобі. Але не про лижні переходи я маю намір тут розпові-

дати, бо жодного разу так і не зустрів Помаранчевої дівчинки ні на околицях міста, ані в горах – у Кікуті, Стрюкені чи Гарестюа. Настав березень, наближався день змагань зі стрибків з трампліна на Голменколлені*. Думка про недалеке спортивне свято сповнювала мене бурхливою радістю. Мені здавалося, наче всі елементи складанки стали на свої місця. У мене було відчуття, немов я правильно спрогнозував усі результати футбольного чемпіонату, залишався ще один матч, результат якого вже майже не викликав сумнівів.

За гарної погоди на Голменколлен приходять у неділю понад п'ятдесят тисяч осіб. Тобто значний відсоток населення Осло посує цього дня нагору. Але яку ж відсоткову частку становитимуть ті мешканці Осло, які щоднини ходять одягнені в старі поношені анораки? Чи не всі сто відсотків, скажеш ти...

Я подався на Голменколлен у день змагань, погода видалася не найгіршою, а це вже половина справи. Я мав понад п'ятдесят тисяч шансів зустріти там Помаранчеву дівчинку, і можу тебе запевнити, що тієї неділі в березні на “даху” Осло не бракувало старих поношених анораків – усі так були зодягнені! Недільний Голменколлен був справжнім Ельдорадо старих вицвілих анораків усіх можливих відтінків. Тож я навіть не глянув убік трамплінів, мою увагу цілком поглинуло розмаїття анораків. Кілька разів мені здалося, ніби в натовпі промайнула Помаранчева дівчинка, і я вже готовий був приєднатися зі своїм переможним криком до ревіська публіки, але виявлялося, що то не вона. Двічі мені потрапляла на очі чарівна срібна шпилька, та не її.

Її там не було, Георгу. Отака проста відповідь. Тільки це мені й запам'яталося зі змагань, бо я навіть

* Пагорб в Осло, на якому розташовані лижні трампліни (Прим. перекл.)

не зауважив, хто переміг. Тієї неділі на Голменколлені я нічого не помічав, окрім відсутності Помаранчевої дівчинки. Шукав лише того, чого не було.

Після того я тільки раз був іще на Голменколлені. Не знаю, чи дзеленькнув дзвіночком у тобі спомин у мить читання цих слів? Чи промайнула у твоїй голові тінь згадки про той день удвох зі мною, коли тобі заледве сповнилося три з половиною рочки?

Ми стояли з тобою внизу на глядацькому майданчику і спостерігали за стрибками з трампліна. Погода того березневого дня була незвичайною. Вологий морських бриз, такий нечастий гість цієї пори року, пестив землю майже літнім теплом. Сніг для змагань звозили ледь чи не з усієї Норвегії, а точніше, з високогір'я Фінсе. Золоту медаль здобув Єнс Вайсфльог. То було велике розчарування для норвезької публіки, однак його перемога не стала сенсацією, бо вже й торік Вайсфльог зайняв перше місце.

Довірю тобі маленьку таємницю. Того теплого березневого дня майже півроку тому, коли ми удвох з тобою були на Голменколлені, я також раз у раз ловив себе на тому, що розглядаюся навкруги, вишукуючи в натовпі Помаранчеву дівчинку. Десять років минуло, а розчарування усе ще жило в мені.

У мене обмаль часу, мій любий хлопчику. Але я перестрибую кілька тижнів не лише через це. Просто у той проміжок часу не відбулося нічого цікавого.

Та ось одного дня наприкінці квітня я вийняв із поштової скриньки гарну листівку. Була субота, я саме прийшов на Джмелину вулицю відвідати маму й тата. Отже, листівку відіслали не на Адамстюе, де я вже кілька місяців мешкав разом з Гюннармом, а на адресу батьків, однак призначалася вона мені.

Так ось: на листівці красувався казковий помаранчевий гай з написом поверх великими літерами "PATIO DE LOS NARANJOS", що означає – на-

скільки мені вистарчає моїх мізерних знань іспанської мови – “Помаранчевий сад”. Я ж казав тобі, що вмію тлумачити знаки.

Помаранчевий сад! Серце застугоніло в грудях. Такий стан, Георгу, спричиняє підвищений тиск крові. В екстремальних ситуаціях тиск може раптово підстрибнути – блискавично шугонутися догори. Однак не уникай трепетних хвилювань та сильних вражень. Жодної небезпеки це не таїть. (Проте я б дуже не хотів, аби ти захоплювався польотами на дельтаплані чи стрибками з парашутом. Принаймні ніколи не стрибай з еластичною лінвою!)

Я обернув листівку іншим боком. Її надіслали з Севільї. На звороті було лише кілька слів: *Я думаю про тебе. Стане тобі снаги почекати ще трохи?*

Тільки це, ні слова більше, жодного імені, жодної зворотної адреси. А ще на листівці було зображено обличчя – її обличчя, Георгу, личко вивірки. Це був витвір майстра, я б навіть сказав, великого майстра.

Я, правду кажучи, не надто й здивувався. Звісно, Помаранчевій дівчинці годиться бути в Помаранчевому саду, де ж іще? Зібралася й поїхала додому, у своє королівство – Помаранчеву країну. Усе аж надто добре узгоджувалося з моїми уявленнями. Хіба не повернувся маленький Ісусик до храму, щоб бути в домі Вітця свого?

Усе стало зрозумілим. Усі загадки розгадалися самі собою. Усі пасьянси зійшлися. Саме туди, на південні кресли, могла податися Помаранчева дівчинка, щоб перевести дух і мати змогу півроку задовольняти своє надзвичайне, майже мистецьке зацікавлення розмаїттям помаранч, перш ніж, набравшись снаги, покинути домівку і виконати обіцянку – щодня бачитися зі мною наступні півроку. Згодом у неї,

мабуть, знову виникне потреба перепочити, але то вже буде інакше.

Я перебував у збудженому стані, мозок надміру продукував речовину, яку ми, медики, називаємо ендорфінами*. Цей майже хворобливий стан збудженості має свою назву – ейфорія. Саме в стані ейфорії я й перебував. Не тямлячись, кинувся до батьків, які сиділи в зимовому саду: мама – у зеленому кріслі-гойдалці, а батько – у старому шезлонгу із суботньою газетою в руках. Я увірвався до них і випалив, що одружуюся. Ліпше було того не робити, бо вже за чверть години я немов ув'яв. Мозок цілковито перестав виробляти ендорфіни, і ейфорію наче вітром здуло. Я нічого не розумів. Ще менше, ніж будь-коли перед тим.

Одного разу Помаранчева дівчинка вже обмовилася, що знає моє ім'я. А тепер виявилось, що й моє прізвище їй відоме. Та й це ще не все, Георгу! Там, на півдні, у Помаранчевій країні вона роздобула адресу будинку на Джмеліній вулиці! Що скажеш? Якою б не виявилася розгадка загадки, думати про неї було приємно, навіть солодко. Але хіба не кривдно водночас, що Помаранчева дівчинка подалася ген аж до Іспанії, жодного разу навіть не натякнувши мені про це в ті зачаровані хвилини, коли ми, тримаючись за руки, простували до Замкового парку, а дзвони ось-ось мали сповістити про настання Різдва, і Попелюшці слід було поквипитися, аби встигнути ускочити в карету за кілька секунд до того, як вона обернеться гарбузом?

Від тієї миті минуло три з половиною місяці, у кожному разі за плечима залишилося двадцять п'ять прогулянок на лижах, чи радше пошукових акцій.

* Болезаспокійлива субстанція, яку виробляє мозок (Прим. перекл.).

А може, Помаранчева дівчинка уже побувала в Марокко, Каліфорнії і Бразилії? Нині помаранчі вважають дуже корисною плодовою культурою у світі, і, на мою думку, уже давно мали би бути канонізовані як найважливіший фрукт природи. Може, Помаранчева дівчинка таємно працювала агентом Помаранчевого нагляду ООН, щоб запобігти появі нової підступної помаранчевої хвороби? І саме тому постійно була на Юнгсторгет – наглядала за здоров'ям помаранч? Щотижня вибірково контролювала стан плодів?

А можливо, вона побувала аж у Китаї? Я віддавна знаю, що “помаранча” означає “китайське яблуко”. Саме з Китаю походять помаранчі. Якщо ж Помаранчева дівчинка подалася на прощу до Китаю, де в прадавні часи розцвіла перша квітка помаранчі, я не зможу послати їй листівки на адресу: *Помаранчевій дівчинці, Китай*. Надто важко буде китайському поштареві розшукати її серед населення, чисельність якого переступила мільярдну позначку. Хоча я розшукав би! Але де гарантії, що китайський поштар був би таким же запопадливим у пошуках, як я.

Окей, Георгу, ходімо далі...

Я звільнився на кілька днів від занять, позичив тисячу крон у батьків і купив дешевого квитка на літак до Мадриду. Там переночував у дядька давнього шкільного товариша, а рано-вранці наступного дня вилетів до Севільї.

Я не був певний, чи знайду Помаранчеву дівчинку, але ймовірність зустрічі була приблизно такою ж, як на Голменколлені. А ще я міркував так: якщо не зустріну її в Севільї, так би мовити, носом до носа, то принаймні знатиму, що зовсім недавно вона була там, перш ніж податися далі, скажімо, до Марокко. Так чи інак, я дуже прагнув побувати в Помаранчевій країні, вдихнути повітря з кислуватим присмаком

помаранчі, яким дихала вона, походити вулицями, якими вона ходила, а, може, навіть посидіти на лавочках, на яких і вона сиділа. Уже лише це було достатньою підставою для подорожі. До того ж, я сподівався знайти сліди перебування дівчинки в самому Помаранчевому гаю, якщо мені пощастить туди потрапити! Я уявляв собі цю святиню оточену валами та ровом, під наглядом непідступних стражів та лютих псів.

Та, щойно приземлившись у Севільї, я вже за півгодини входив до Помаранчевого гаю. Гарний невеличкий плеканий помаранчевий садок тулився під боком величезного собору. Деревя росли рядами, угинаючись під вагою перестиглих плодів.

Помаранчевої дівчинки там не було. Ймовірно, вона подалася на прогулянку до міста. Напевно скоро повернеться...

Я спробував думати раціонально. Намагався переконати сам себе, що безглуздо сподіватися на негайну зустріч з нею, принаймні упродовж перших днів. Тому затримався в Помаранчевому гаю не більш, ніж на три години. Та перш ніж піти геть, залишив про всяк випадок маленьку записку біля фонтана посеред гаю. Написав: *Я теж про тебе думав. Ні, я не зумію почекати ще трохи.* Папірець притиснув камінцем.

Записки я не підписав і навіть не зазначив, кому вона адресована, тільки домалював свій портрет, що правда, нітрохи на мене не схожий, але я не сумнівався, що Помаранчева дівчинка здогадається від кого послання. Певно, вона скоро повернеться... Чи принаймні загляне до гаю за поштою...

Щойно годину по тому, як я залишив послання під камінцем і гуляв містом, мене приголомшило раптове передчуття, що я вчинив жахливу помилку.

Вона сказала: *Ти повинен зуміти витримати без мене півроку. Зумієш – побачимось знову.* Тоді я запитав, чому чекати так довго. Помаранчева дівчинка відповіла просто і ясно: *Бо саме стільки тобі доведеться чекати. Якщо витримаєш випробування, ми зможемо проводити удвох кожний день наступних півроку.*

Уловив суть, Георгу? Я не дотримався правил гри. Я не зумів зачекати на неї півроку. І тепер не міг сподіватися з її боку на дотримання слова про те, що наступних півроку ми зустрінатимемося кожні-сінького дня.

Наша угода була неймовірно простою, та ось виконати її умови було надзвичайно важко. Але всі казки мають свої правила, можливо, власне правилами вони різняться між собою. Ніколи не конче *розуміти* правила, достатньо лише їх дотримуватися. А порушиш – прощайте обітниці!

Розумієш, Георгу? Чому Попелюшці потрібно було повернутися додому з балу в королівському палаці до опівночі? Уявлення не маю, і Попелюшка, мабуть, не мала теж... Але якщо вже ти дав себе заманити в дивовижне казкове царство, то запитувати про таке – зась! Тоді вже треба лиш пристати на умови гри, якими б незбагненними вони не були. Аби запопасти принца, Попелюшка мусила покинути бал до опівночі. Ось так просто – коротко і ясно. Правила на те, щоб їх дотримуватися. А якби ослуhalася, то її сукня обернулася би на лахміття, а карета – на гарбуза. Тому вона й доклала зусиль, щоб вчасно повернутися додому – це їй, до речі, вдалося – однак дорогою загубила кришталевий черевичок. І, о диво, саме цей черевичок допоміг принцові розшукати Попелюшку. Лихі зведені сестри знехтували правилами казки, за що гірко поплатилися.

У моїй казці правила інші. Якби мені пощастило зустріти Помаранчеву дівчинку з торбою помаранч тричі поспіль, вона могла би стати моєю. Однак мені ще й судилося перестріти її на самісінький Святвечір. Але й це ще не все: я мусив торкнутися її чарівної срібної шпильки і зазирнути їй глибоко у вічі саме тієї миті, коли церковні дзвони сповістили про настання Різдва. Після цього мені зоставалося пройти лише одне випробування: утриматися від зустрічі з Помаранчевою дівчинкою півроку. Не питай, Георгу, чому. Такі правила. Якщо не витримаю випробування на цьому останньому вирішальному етапі, тобто не утримаюся півроку від побачення з Помаранчевою дівчинкою – тоді крах усім моїм сподіванням.

Я кинувся назад до Помаранчевого гаю. Записки на фонтані не було, а я навіть не мав певності, вона її забрала чи хтось чужий. Записку міг підібрати якийсь норвезький турист.

Тієї миті, коли я побачив камінця, під який поклав послання (саме послання, як я вже казав, зникло), мені сяйнула інша думка, яка давала деяку надію, хоч я й не дотримався правил. Дивись сам: Помаранчева дівчинка першою послала мені листівку, бо знала мою адресу. Я написав відповідь, однак, не маючи адреси, куди своє послання надіслати, змушений був сам, так би мовити, у ролі кур'єра, доставити його до Помаранчевого гаю, звідки й прийшла до мене вісточка від Помаранчевої дівчинки.

Хіба не порушники ми обоє? Хіба й вона не пішла проти правил? Як гадаєш, Георгу? Ти не згірш за мене можеш тлумачити правила цієї казки.

Однак з іншого боку: Помаранчева дівчинка все ж просила мене *почекати ще трішки*. По суті, лише відновила угоду. А я відповів, що *не* можу прийняти умов чи, іншими словами, не хочу більше дотримуватися правил.

Вона писала: *Я думаю про тебе. Стане тобі снаги почекати ще трохи?*

Але ж, Георгу! Якщо відповідь на її запитання була негативною, тобто, що снаги мені *не* вистарчить, то як я мав би вчинити, на її думку?

Ні, я був цілком неспроможний оцінити ситуацію. Надто близько вона мене торкалась. Я мусив розшукати Помаранчеву дівчинку.

Я ніколи раніше не бував у Севільї, та й в Іспанії теж. Невдовзі потік туристів поніс мене вгору до старого єврейського міського кварталу. Він зветься *Санта Круз* і видається величезним монолітним храмовим заповідником на честь помаранчі. У кожному разі усе навколо обсажене помаранчевими деревами.

Я довго нипав від площі до площі, але Помаранчевої дівчинки ніде не було. Урешті я прибився до якоїсь кав'ярні й сів за вільний столик у затінку розкішного помаранчевого дерева. Я обійшов увесь Санта Круз і вирішив, що оця площа з кав'ярнею найгарніша. Вона називалася Плаза де ла Альянза.

Я сидів та міркував: якщо потрібно знайти людину у великому місті, коли навіть приблизного уявлення не маєш не те що, де її шукати, а де й сам перебуваєш, то що ліпше — блукати незнайомими закопелками чи сісти десь у центрі міста й зачекати, доки людина, яку розшукуєш, урешті-решт сама там вигулькне?

Останнє речення, Георгу, прочитай двічі, щоб збагнути його сенс. А я прийшов до такого висновку: найгарніший квартал Севільї називається Санта Круз, а найвишуканіша площа — Плаза де ла Альянза. Якщо Помаранчева дівчинка хоч трохи така, як я, то рано чи пізно вона з'явиться саме біля цієї кав'ярні, де я сиджу. Ми надібали одне одного в кав'ярні в Осло. Ми знайшлись в Катедральному Соборі. Нам з Помаранчевою дівчинкою надзвичайно щастить на випадкові зустрічі.

Я вирішив нікуди з площі не йти. Минула лише третя, тож сидіти на Плаза де ла Альянза можна щонайменше вісім годин. Не так уже й довго... Перед від'їздом з Осло, я замовив кімнатку в одному маленькому пансіонаті поблизу. Там мені сказали, що повернутися до свого номера слід не пізніше дванадцятої уночі, бо потім двері замикають. (Навіть іспанські пансіонати мають свої правила, яких треба дотримуватися!) Я постановив собі: якщо Помаранчева дівчинка не з'явиться на площі за десять хвилин до півночі, то сидітиму на цьому ж місці і увесь наступний день. Я готовий був чекати її від сходу до заходу сонця.

Отож я налаштувався чекати... Роздивлявся перехожих, що тинялися площею – місцевих мешканців та прибулих. Який прекрасний світ, подумалось мені. Мене знову охопило відчуття ейфорії, викликане оточенням. Хто ми такі, мешканці цього світу? Кожнісінька людина на площі – жива комора скарбів: думок, спогадів, мрій та прагнень. Сам я перебував у зеніті свого земного життя, але це теж стосувалося інших людей на площі. Скажімо, кельнер, якому належало обслуговувати усіх відвідувачів кав'ярні, після того, як я замовив четверту каву, потракував (я так собі гадаю), що я надто надовго окупував столик, бо минуло вже три або й чотири години, відколи я прийшов. Коли за півгодини спорожніло й четверте горнятко кави, кельнер квапно підійшов і ввічливо поцікавився, чи не хотів би я розрахуватися. Але я не міг покинути свого місця, бо чекав на Помаранчеву дівчинку, тому про всяк випадок замовив велику порцію тапас з колою. Жодного пива чи вина до побачення з Помаранчевою дівчинкою, міркував я, а потім ми удвох вип'ємо шампанського. Однак на обрії не вимальовувалося жодних помаранчевих дівчаток. Годинник показував сьому вечора, довелося просити рахунок. Я враз зрозумів, яким був

наївним. Від того моменту, як я знайшов у поштовій скриньці вдома на Джмеліній вулиці листівку із Севільї, минуло чимало днів, а як врахувати час, доки листівка дійшла до Осло, то ще стільки ж.

Помаранчева дівчинка здавалась такою ж недосяжною, як і раніше. Напевно, вона мала важливіші справи, аніж гратися зі мною в “котика та мишку”. Може, вона вивчає іспанську мову в Саламанці або Мадриді... Я заплатив кельнерові й збирався іти геть. Розчарований власною недолугістю, з важким серцем, вирішив повертатися до Норвегії уже наступного ранку.

Не знаю, чи бувало в тебе коли-небудь гостре відчуття марності того, що робиш. Скажімо, виходиш з хати у сніг та хляпу, бо тобі конче потрібно купити якусь річ у місті, нарешті з тяжкою бідою добираєшся до крамниці дві хвилини по тому, як вона зачинилася. Тебе охоплює роздратування, однак найбільше драгуєшся через власну дурість. Отак і мене тієї миті здолало відчуття, схоже на сором, що припхався я сюди надаремно. Бо це тобі не проїхатися трамваем до міста, я перелетів чималий шмат дороги до Севільї, маючи в руках лише поштову листівку, нікого тут не знаю, іспанською не розмовляю і скоро доведеться повертатися на ніч до задрипаного пансіонату. Мені руки засвербіли дати собі добрячого ляпаса, стримав лише страх зазнати ще більшого сорому від того, як люди на це подивляться. Але я пообіцяв покарати себе інакше, для цього існувало багато способів. Я міг би, наприклад, накласти заборону – як би не обернулось подальше життя – на будь-які зустрічі в майбутньому з цією Помаранчевою дівчинкою.

І тоді вона прийшла, Георгу! О пів на восьму раптом вона з'явилася на Плаза де ла Альянза!

За чотири з половиною години після того, як я примостився під помаранчевим деревом, на пома-

ранчеву площу випурхнула Помаранчева дівчинка. Ніякого поношеного анорака на собі, звичайно, не мала – в Андалузії субтропічний клімат. Вона була одягнена в казково гарну літню сукенку, таку ж палахкотливо червону, як квіти під високою стіною, якими я милувався. Може, позичила сукню у Сплячої красуні, подумав я, або відібрала в якоїсь феї...

Вона мене не бачила. Сутінки уже спадали на площу. Надворі було тепло, дуже навіть тепло, та я мерз, мене аж лихоманило.

Але, Георгу, – нічого від тебе не приховую – до мене раптом дійшло, що вона не сама, а з молодиком десь 25-річного віку. Він був високий та ставний на вигляд, мав пишну світлу бороду. Нагадав мені чимось полярника. Та найбільше діткнуло те, що він мені видався цілком симпатичним.

Отже, я програв. Сам винен. Не дотримався правил. Порушив урочисту обітницю. Увірвався на чужі терени, у казку, яка не хоче мене приймати в своє лоно. *Ти повинен зуміти витримати без мене півроку. Зумієш – побачимось знову...*

Тієї миті, коли вони мене помітили, я був схожий, мабуть, на піч, з якої Попелюшка вигортала попіл, аж доки з'явився принц і порятував її від сваволі мачухи та злих сестер-зведениць. Я кажу вони, бо не Помаранчева дівчинка зауважила мене першою, а молодик з бородою. (Можеш таке збагнути, Георгу? Я не міг!) Він схопив її за руку, тицьнув у мій бік пальцем і сказав так голосно й виразно, що всі на площі почули: “Ян Улав!” З вимови чутно було, що він данець. Я ніколи раніше з ним не зустрічався.

Те, що відбулося далі, тривало лише одну мить, але постарайся уявити собі ту сцену. Помаранчева дівчинка угледіла мене під помаранчевим деревом. Вона завмерла на кілька секунд біля великого фонтана посеред площі й тільки німо дивилася на мене, немов громом

вражена. Здавалося, вона застигла і не зможе отямитися ще годину або й дві. Та врешті скинула із себе заціпеніння. Спляча красуня проспала сотню літ і ось прокинулася знову до життя, немов і не засинала... Помаранчева дівчинка кинулася до мене, обійняла рукою за шию і повторила слова данця: “Ян Улав!”

Тепер настала черга данця, Георгу. Недбалою ходю він підійшов до мого столика, простягнув міцну руку і приязно сказав данською мовою: “Приємно бачити тебе в доброму здоров’ї, Яне Улаве!” Помаранчева дівчинка уже сіла на вільний стілець біля мого столика, данець поклав їй долоню на плече і мовив: “Я тут зайвий!” З тими словами він махнув нам рукою, відступив назад, розвернувся, почовгав почерез площу в тому напрямку, звідки прийшов, і зник з очей. Я його позбувся. Добрі феї сприяли мені...

Вона сиділа по інший бік столу. Уклала обидві долоні в мої. Тепло усміхалася, трохи стурбовано, але тепло.

— Ти не зумів... — мовила вона. — Ти не зумів зачекати на мене!

— Ні, — визнав я. — Бо серце моє кривавиться з туги.

Я не зводив з неї погляду, а вона й далі усміхалася. Я теж спробував усміхнутись, але нічого з того не вийшло.

— Я програв парі... — додав я.

Вона на хвильку замислилася.

— Іноді в житті доводиться давати собі раду з тугою. Я написала тобі. Хотіла додати снаги ще трохи потерпіти.

Мене пройняв нервовий дрож.

— Отже, програв, — повторив я.

— У кожному разі ти був неслухняний, — сказала вона з невловною усмішкою на устах. — Але ще можна врятувати рештки нашої угоди.

– Як?

– Усе, як і було... Питання лише в тому, наскільки ти виявишся терплячим.

– Нічого не розумію!

Вона ніжно стиснула мої руки.

– Чого ти не розумієш, Яне Улаве? – запитала вона тихо, прошепотіла, немов зітхнула.

– Правил... Я не розумію правил.

І повелася довга розмова.

Георгу! Немає потреби переповідати тобі всі ті слова, які ми сказали одне одному того вечора і ночі, та й не в змозі я всього згадати. До того ж, я знаю, що в тебе з'явилось безліч запитань, на які тобі кортить негайно одержати відповіді.

Насамперед мені хотілось з'ясувати для себе, звідки Помаранчева дівчинка знала моє ім'я та адресу моїх батьків. Це безпосередньо стосувалось останньої події – листівки, яка прийшла із Севільї. Я запитально дивився їй у вічі, і вона нарешті озвалася:

– Яне Улаве... ти справді мене не пригадуєш?

Я приглянувся, спробував уявити, ніби вперше її бачу. Роздивлявся не лише її темні очі та хитрувате личко, але й ковзнув поглядом по оголених плечах – вона не заперечувала – і зиркнув на легку сукенку. Однак згадати її за інших обставин, ніж наші зустрічі перед минулорічним Різдом, було нелегким завданням. Якщо я й зустрічав Помаранчеву дівчинку колись раніше в житті, то тепер це було цілком неможливо пригадати, бо сконцентруватися я міг лише на її небаченій вроді. Її створив сам Господь Бог, думав я, а може, Пігмаліон, герой давньогрецького міту, який вирізьбив омріяну жінку з мармуру, а богиня кохання, змилюючи над ним, оживила скульптуру. Востаннє, коли я бачив Помаранчеву дівчинку, вона мала на собі чорне зимове пальто. Тепер вона була одягнена так легко, що її надто близька при-

сутність ворохобила мою кров. Та хоч як близько від мене вона сиділа, я не міг її упізнати. А може, саме тому і не міг...

– Постарайся пригадати, – наполягала вона. – Дуже хочеться, щоб ти мене таки згадав.

– Дай хоч якусь підказку, – попросив я.

– Джмелина вулиця, дурнику...

Джмелина вулиця. Я виріс на Джмелиній вулиці. Народився там. Я прожив на Джмелиній вулиці усе своє життя. А на Адамстое мешкав лишень півроку.

– Або Ірисова вулиця, – додала вона.

Майже те саме. Джмелина починалась від Ірисової.

– А Конюшинна вулиця щось тобі каже?

Ця вуличка теж була по сусідству. Коли я був малим, часто бавився на великому незабудованому клапті поміж віллами на Конюшинній. То був чималий пагорб, порослий кущами та деревами. Здається, там навіть стояла пісочниця і гойданка. А кілька років тому з'явилися ще й лавки.

Я знову глянув на Помаранчеву дівчинку. Раптовий дрозж пронизав моє тіло, напевно, приблизно так відбувається пробудження від глибокого гіпнозу. Я міцно, з усієї сили стиснув її руки і ледь не вибухнув плачем.

– Вероніка! – скрикнув я.

Вона розквітла усмішкою. Але мені здалося, що й вона крадькома витерла сльозу в кутику ока.

Я сидів і дивився їй у вічі, погляд мій уже не тріпотів знічено. Ніщо вже більше не могло мене стримати, куди й поділася сором'язливість. Я так осмілів, що готовий був оголити душу перед нею. Без вагань віддався їй на поталу. Який тягар спав з моєї душі...

Напевно, ніяка інтимна близькість не здатна конкурувати із взаємною глибиною та відданістю в погляді двох пар очей, які, раз стявшись, уже не відпускають одне одного.

Дівчинка з карими очима мешкала на Ірисовій вулиці. Ми не розлучалися цілими днями, відколи навчилися ходити, принаймні відколи навчилися говорити. Ми пішли разом до одного класу в школі, але в першому класі після Різдва родина Вероніки виїхала з міста. Нам виповнилося по сім років. Минуло якихось дванадцять чи тринадцять років, однак відтоді ми так ні разу й не бачилися.

Ми завжди бавилися удвох у великому саду на Колюшинній, між кущами, квітами та деревами. Це в тому житті ми були вивірками, так, справжніми вивірками. Якби Вероніка не переїхала тоді з Ірисової вулиці, безтурботне дитинство однаково невдовзі би закінчилось. Бо вже й так на шкільному подвір'ї мене поза очі обмовляли, мовляв, граюся лише з дівчатами.

Мені згадалася пісенька, яку хтось із нас підслухав удома, і вона прижилася під час наших забав у саду: *“Маленьке хлопця любить мале дівча. До смерку в цьому раю будують країну свою...”*

— Але ж ти мене не впізнав... — у її голосі все ще вчувалося розчарування, майже образа. До мене раптом заговорила семирічна дівчинка, а не доросла двадцятирічна жінка.

Я не міг відвести від неї погляду. Її червона сукенка видавалась мені невимовно гарною та зворушливою. Я бачив, як дихає її тіло: сукенка здіймалася і опадала, здіймалася і опадала, немов морський прибій набігав на чарівний пляж, а пляжем була сукня.

Я підвів голову і помітив жовтого метелика між листям помаранчевого дерева. То був не єдиний метелик, який потрапив мені на очі того дня. Їх було багато.

Я показав на нього і запитав:

— Хіба міг я впізнати маленьку личинку, яка обернулася метеликом?

– Яне Улаве! – суворо осмикнула вона мене. Більше й слова ми не зростили про це чудо перетворення дівчинки на жінку.

У мене ще була купа нез'ясованих запитань. Зустріч з Помаранчевою дівчинкою замалим не довела мене до божевілля, у всякому разі зворохобила усе моє єство. Я відразу рушив напролом.

– Ми зустрілися в Осло. Тричі бачилися, і відтоді я ні про що більше не можу думати. Та раптом ти зникла, випарувалася... Тебе важче було втримати, ніж упіймати голими руками метелика. Але навіщо чекати шість місяців, щоб побачитися знову?

Звичайно, одна з причин – потреба подорожі до Севільї. Це зрозуміло. Однак чому для Помаранчевої дівчинки було так важливо пробути в Іспанії аж півроку? Через отого данця?

Ти, Георгу, без сумніву, маєш уже відповідь на це запитання, бо знаєш, чим найбільше в житті захоплюється Вероніка. А от я тоді такої відповіді не мав... Пишучи тобі листа, я невідступно думаю, чи висить ще й тепер на стіні передпокою велика картина з помаранчевими деревами. Вероніка каже – тобто на момент писання, – ніби та картина – вчорашній день у її творчості, та заради тебе я сподіваюся, що вона нікому її не віддала і не виставила на горище. Якщо усе ж так сталося, розшукай картину!

Вона сказала:

– Мене прийняли до мистецької школи, чи радше школи малярства. Я вирішила закінчити тут курс навчання, бо це важливо для мене.

– Школа малярства! – я був вражений. – Але чому було не сказати про це на Святвечір?

Вероніка завагалася з відповіддю, тож я вів далі:

– Пам'ятаєш, який тоді сипав сніг? Пам'ятаєш, як я гладив тебе по волоссю? Пам'ятаєш, як зне-

нацька задзвонили дзвони саме тієї миті, як під'їхало таксі? І ти зникла!

– Я все пам'ятаю. Немов дивлюся фільм. Пригадую, наче перші кадри дуже... романтичного фільму.

– Тоді не розумію твоєї таємничості...

Її личко посерйознішало.

– Напевно, ти впав мені в око ще у фройнерському трамваї. “Знову”, – скажеш ти. Так, але вже зовсім по-іншому. Потім ми ще кілька разів зустрічалися, я гадала, що ми цілком можемо потерпіти одне без одного півроку. Вважала розлуку навіть потрібною. У дитинстві ми були дуже близькими. Але ж ми вже не діти. Можливо, нам було би корисно потужити одне за одним. Я боялася, щоб наші стосунки не стали продовженням дитячої дружби за давньою звичкою. Хотіла, щоб ти заново відкрив собі мене. Упізнав, як я тебе упізнала. Тому й не зрадила, хто я насправді.

Не пригадую дослівно, що я відповів, та й усього, що сказала Помаранчева дівчинка, також не пригадую, проте що далі ми розмовляли, то частіше перестрибували з теми на тему, від одного епізоду до іншого.

– А данець? – запитав я, дочекавшись слушного моменту. Було відчуття, ніби я милостиню в неї випрошую. Так по-дурному і дріб'язково.

Відповідь була короткою, навіть стриманою:

– Він називається Могенс, вчиться разом зі мною. Здібний хлопчина. Я рада, що тут є ще хтось із Скандинавії.

Мені замакітрилося в голові.

– А звідки він знає моє ім'я?

Я ще й тепер запитую себе, чи не зашарілася вона тоді, але з певністю сказати не можу. Можливо, то був легкий відсвіт її червоної сукенки, до того ж, уже стемніло, і лише залізні ковани ліхтарні жовтим

мерехтливим сяєвом освітлювали спорожнілу площу. Ми замовили пляшку червоного вина Рібера дель Дуеро і попивали з келихів.

– Я намалювала твій портрет, – озвалася Помаранчева дівчинка. – З пам'яті, але схожість є. Могенсові він подобається. Колись тобі покажу. Портрет називається просто *Ян Улав*.

Отже, на поштовій листівці Вероніка намалювала своє обличчя. Про це можна було уже й не запитувати. Мене гризло інше:

– То це не Могенс сидів у білій тойоті?

Вона засміялася. Наче хотіла змінити тему розмови.

– Невже ти думаєш, що я тебе *не бачила* тоді на Юнгсторгет? Тож через тебе я там була...

Цього я вже збагнути не міг. Вона, як на мене, говорила загадками.

– Спочатку ми зустрілися у фройнерському трамваї, – вела вона далі. – Згодом я деякий час крутилася містом і з'ясувала, до якої кав'ярні ти зазвичай ходиш. Я ніколи раніше там не бувала, але одного дня, купивши альбом репродукцій іспанського художника Веласкеса, зайшла досередини. Я просто сиділа й гортала альбом. Чекала...

– На мене?

Я знав, що питання безглузде.

– Думаєш, лише ти пошуками займався? – у її голосі вчувалося майже роздратування. – Я також одна з ланок цієї історії. Не просто метелик, якого тобі треба упіймати.

Я побоявся копати глибше, допитуватися далі було поки що небезпечно. Тому запитав тільки:

– А Юнгсторгет?

π Уже казала тобі – не будь дитинячим, Яне Улаве! Я собі міркувала так: де-можна надибати Яна Улава? Якщо він насправді хоче мене знайти, то де шука-

тиме, перед тим двічі зустрівши з величезною торбою помаранч? Хоч я й не зовсім була певна, але найімовірнішим місцем мені видався найбільший фруктовий базар Осло. Я побувала там багато разів, виглядаючи тебе. Та й не лише там. Ходила на Конюшинну вулицю і на Джмеліну. Яюсь навіть зайшла до твоїх батьків. Пошкодувала про свій вчинок, щойно відчинились двері, але було запізно. Мені не довелося пояснювати, хто я така. Зауваж! Твої батьки одразу мене впізнали. Запрошували до хати, але я сказала, що кваплюся. Розповіла їм, що мене взяли до школи малярства в Севільї.

Я не йняв віри.

– Вони мені й словом не обмовились про це.

Вероніка дивилася на мене із загадковою усмішкою на устах. Вона мені трохи нагадувала Мону Лізу. Можливо тому, що в підсвідомості засіла думка про школу малярства, до якої вона записалася.

– Я попросила їх нічого тобі не розповідати про мій прихід, – мовила Вероніка. – Довелось вигадати якість пояснення, чому ти не маєш знати про це.

Я спантеличено мовчав. Кілька днів тому показував мамі листівку з Іспанії, бо не в змозі був стриматися. Я ж увірвався до кімнати і з порога випалив, що одружуюся. Щойно тепер я збагнув, чому батьки без вагань одразу позичили мені гроші на квиток. Вони навіть не висловили жодного сумніву щодо подорожі до Севільї з погляду здорового глузду – летіти до Іспанії посеред навчального семестру, щоб спробувати віднайти там дівчинку, з якою бачився зо два рази в Осло!

Помаранчева дівчинка тим часом розповідала далі:

– Не легко відшукати конкретну людину у великому місті, навіть випадкова зустріч малоімовірна, як би її не праглося. А інколи саме цього й хочеться. Мене чекала школа малярства, і я не могла пов'язувати себе з кимось перед самим від'їздом. Але

коли двоє людей одержимі пошуками одне одного, то немає жодного дива в їхній випадковій зустрічі.

Я змінив тему. Тобто місце дії, так мені здавалося.

– Ти бувала раніше в Катедральному соборі на різдвяній месі? – запитав я.

Вона похитала головою.

– Ніколи. А ти?

Я теж похитав головою.

– Однак того дня я була ще й на церковній відправі о другій годині. Поблукала вулицями й повернулася до Катедри до початку наступної меси. Цього разу ти вже *мусив* з'явитися. Ось-ось настане Різдво, а мені невдовзі від'їжджати...

Здається, потім запала довга мовчанка. Але мені потрібно було дістатися до суті, тому я запитав:

– То це не Могенс сидів у тойоті?

– Ні.

– А хто?

Вона на мить завагалася.

– Ніхто.

– Як це – ніхто? – перепитав я.

– Давня моя любов. Ми ходили до одного класу в гімназії.

По-моєму, я усміхнувся.

– Минуле кожного з нас – річ особиста, Яне Улаве! – додала вона. – Питання в іншому – чи судилось нам спільне майбуття?

Отоді я – мабуть, через невпевненість, чи судилося нам з Помаранчевою дівчинкою спільне майбутнє, – бовкнув жахливо пишномовну фразу: “Бути удвох чи не бути – ось в чім питання!”

Гадаю, що і їй мої слова видались недоречним ляпом. Щоб загладити незручність, я завів мову про зовсім інше.

– А помаранчі? – мало не скрикнув я. – Навіщо вони тобі? Навіщо тобі стільки помаранч?

Вероніка щиро розсміялася.

– Ото вже ти собі поламав голову! Саме помаранчами я заманила тебе на Юнгсторгет. Помаранчі наштовхнули тебе на ідею лижної мандрівки льодовиками Гренландії. Вісім собак в упряжці та десять кілограмів помаранч...

Я не бачив сенсу заперечувати очевидне, але вперто торочив своє:

– То *навіщо* тобі було стільки помаранч?

Вона зазирнула мені глибоко у вічі, приблизно отак, як тоді в кав'ярні в Осло і поволі промовила:

– Щоб малювати їх...

Малювати? Я був ошелешений.

– Геть усі?

Вероніка граціозно кивнула голівкою.

– Слід було навчитися досконало малювати помаранчі перед від'їздом до школи малярства в Севільї.

– Але так багато?

– Так, треба було перемалювати їх купу... Я так вправлялася...

Я приречено затряс головою. Вона що – за дурня мене має?

– Чи не простіше було вдовольнитися однією помаранчею і малювати її скільки заманеться?

Вероніка схилила голівку на бік і сказала так само приречено:

– Думаю, нам буде про що поговорити найближчим часом, бо ти, по-моєму, сліпий на одне око...

– На яке?

– Не буває однакових помаранч, Яне Улаве! Навіть дві травинки не схожі одна на одну. Саме тому ти тут...

Я таки почувався дурнем. Не міг збагнути, що вона має на увазі.

– Тому, що помаранчі неоднакові?...

– Ти подався в далеку дорогу до Севільї не для того, щоб зустрітися там з якоюсь панянкою. Якби

це було так, то про тебе сказали б, що сходив ти чимало струмків, а води не знайшов... Панянками в Європі хоч греблю гати, струмків також вистарчає. Але ж ти прилетів, щоб побачити мене! А я – єдина і неповторна! Я теж посилала вісточку із Севільї не якомусь хлопцеві з Осло, а саме тобі! Просила мене не забути. Просила виявити мені довіру!

Ми розмовляли допізна. Уже й кав'ярня давно зачинилася. А коли нарешті підвелися, Вероніка приперла мене до стовбура помаранчевого дерева, під яким ми сиділи, а може, то я її притиснув – уже й не пригадую... Добре пам'ятаю, що вона сказала:

– А тепер можеш поцілувати мене, Яне Улаве! Бо я урешті-решт зуміла тебе полонити!

Я обійняв її за плечі й легко поцілував в уста.

– Не так, цілуй мене по-справжньому! І пригорни до себе!

Я послухався веління Помаранчевої дівчинки. Бо правила гри установлювала вона. Її уста мали смак ванілі. А волосся духмяніло цитрусом.

Мені так яскраво уявилося, що це дві грайливі вивірки забавляються у кроні помаранчевого дерева. Не міг би з певністю сказати, у яку гру вони бавилися, але спільна забава заповонила всю їхню увагу...

Не описуватиму більше того вечора, Георгу, не хочу тебе втомлювати. Але мусиш набратися терплячості й вислухати оповідь про те, як закінчилась та ніч.

Я не встиг повернутися до пансіонату до опівночі. Однак Помаранчева дівчинка винаймала крихітну кімнатку з кухонним закапелком у однієї літньої пані. На стінах висіли численні акварелі – помаранчеві квіти та дерева. А в кутку стояв мій портрет, намальований олійними фарбами. Я ніяк не зреагував на нього, вона – теж. Боязко було порушити магію цієї казки, бо не усе можна висловити словами. Такі пра-

вила... Хоча, як на мене, очі вона зобразила надто великими і надто блакитними. Здавалося, ніби все моє ество Вероніка зосередила в очах.

До пізньої ночі я лежав і розповідав Вероніці дов-железні історії з численними потішними подробиця-ми. Розповів про хворобливу доньку священика, яка мала четверо сестер, двох братів та одного неслухня-ного лабрадора. Переповів усю вигадану історію про драматичну лижну подорож Гренландією із собачою упряжкою та десятьма кілограмами помаранч. І про жваве дівча, яке було таємним агентом Помаранчевої інспекції при ООН і вело наполегливу боротьбу з новим небезпечним помаранчевим вірусом. Розповів усе, що знав, про дівчинку, яка працювала в дитячому садку і до обов'язків якої входила щоденна закупівля на базарі тридцяти шести однаковісінських помаранч. А ще про юну панянку, якій довелося готувати пома-ранчевий фромаж для сотні студентів Інституту бізне-су і менеджменту; оповідку із життя дев'ятнадцяти-річної дівчини, одруженої з одним із тих студентів, яка вже встигла народити від нього доню, хоча її чо-ловік анітрохи не користувався симпатією серед ко-лег. А наостанку розповів про мужню, готову до са-мопожертви юнку, яка потай перевозила харчі та медикаменти бідним дітям Африки.

Помаранчева дівчинка порозповідала мені на-томість про деякі наші спільні дитячі пригоди на Джмелиній та Ірисовій вулицях. Я майже усе за-був, але слухаючи її, вихоплював з пам'яті окремі уривки споминів.

Коли ми прокинулись, сонце уже високо підбило-ся на небі. Першою прокинулась Помаранчева дівчин-ка – ніколи не забуду того відчуття в момент, коли вона мене розбудила. Я ніяк не міг збагнути, де закін-чувалася фантазія і починалася реальність, може, такої межі й зовсім не існувало. Я лише усвідомлю-

вав, що більше не доведеться мені блукати світом у пошуках Помаранчевої дівчинки. Я її уже знайшов.

І я теж. Тепер я вже знав, хто така Помаранчева дівчинка. Чому я не здогадався про це раніше, ще задовго до того, як довідався її ім'я – Вероніка...

Я десь дочитав до цього місця, коли в двері знову постукала мама:

– Уже пів на одинадцятую, Георгу! Вечеря на столі. Тобі ще багато читати?

Я відповів, додавши голосові трохи урочистості:

– Люба маленька Помаранчева дівчинко! Я думаю про тебе... Зможеш зачекати ще трохи?

Я не міг бачити маминого обличчя, але відчув, яка дзвінка тиша запала по той бік дверей.

– Інколи в житті треба уміти чекати... – відповіді не було, тож я заспівав: – “Маленьке хлопча...”

За дверима й далі панувала тиша. Та невдовзі я почув, як мама притулилася до одвірка і стиха підхопила:

– “...любить мале дівча...”

Голос їй урвався, вона заплакала. Мама плакала тихо, пошепки.

Я зашепотів їй у відповідь:

– “... до смерку в цьому раю будують країну свою...”

Мама важко зітхнула і, хлипаючи, запитала:

– Він справді... пише про це?

– Писав...

Мама промовчала, але по дверній клямці я помітив, що вона припала до дверей.

– Я скоро прийду, мамо, – зашепотів я у щпарину. – Залишилося ще п'ятнадцять сторінок.

Мама не озвалася. Може, не могла говорити. Я не цілком собі уявляв, до якого душевного стану отих людей, що сиділи в передпокої, спричинився.

Бідолашний Йорген, думав я. Йому доведеться змиритися з роллю другого плану. Міріам спала. Цієї

миті лише мій тато, мама та я вели між собою розмову. Колись давно ми були маленькою родиною, що мешкала на Джмелиній вулиці. У передпокої сидять дідусь з бабусею, які збудували цей дім. Йорген тут на правах гостя...

Я ретельно обміркував прочитане. Дещо важливе вже з'ясувалося. Тато не мав мене за дурника. Він не вигадував казок про Помаранчеву дівчинку. Може, не все розповів, але все, що розповів, було правдою.

Я силкувався пригадати, чи доводилось мені коли-небудь бачити хоч якусь картину з помаранчевими деревами на стіні передпокою. Жодної не пам'ятав. Я знаю всі картини, які намалювала мама. Здебільшого то були акварелі з бузком та вишнями в нашому садку.

Про це і не лише про це треба поговорити з мамою. А може, самому подивитися на горищі? Я завжди знав, що в дитинстві мама мешкала на Ірисовій вулиці. Одного разу я був у тому жовтому будинку, відносив листа, якого помилково вкинули до нашої поштової скриньки.

Може, я більше довідаюся про картини з помаранчами, читаючи далі татове послання? І ще одне було мені важливо: чи напише тато ще щось про телескоп Габбла?

Його так названо на честь астронома Едвіна Пауела Габбла. Це він довів, що Всесвіт розширюється. Спершу Габбл зробив відкриття, що туманність Андромеди – не просто скупчення пилу та газу в нашій галактиці, а самостійна галактика поза межами Чумацького Шляху. Доведення факту існування багатьох галактик, окрім Чумацького Шляху, здійснило справжню революцію в поглядах на історію Всесвіту.

Однак найважливіше відкриття Габбл зробив 1929 року, ствердивши: що далі якась галактика від Чумацького Шляху, то швидше вона рухається. Це відкриття,

лягло, по суті, в основу так званої теорії Big Bang, тобто теорії Великого Вибуху. Згідно з цією теорією, яку сьогодні визнають майже всі астрономи світу, Всесвіт утворився після могутнього вибуху 12–14 мільярдів років тому. Дуже давно, неймовірно давно...

Якби всю історію Всесвіту спресувати в одну добу, то Земля постала щойно надвечір. Динозаври з'явилися за кілька хвилин до півночі, а людство існувало лише дві останні секунди доби...

Ти не втратив ниті моєї розповіді, Георгу? Відвівши тебе до садочку, я знову сів до комп'ютера. Сьогодні понеділок.

Нині ти трохи капризував. Я поміряв тобі температуру, але гарячки не було. Я оглянув горло, вушка, обмацав лімфатичні вузли, але жодного нездужання не знайшов. Напевно, ти ледь застудився, а може, просто виснажився за вихідні.

Я десь навіть сподівався, що ти занедужав настільки, щоб зостатися зі мною вдома на увесь день. Але ж на мене ще й чекала робота – оце послання тобі.

На вихідні ми знову були в нашому літньому будиночку на Ф'ельстьолені. У суботу раненько мама подалася в далеку прогулянку зі старим дзбаником на молоко, а повернулася з чотирма кілограмами морошки. Ти загнувся, Георгу. Уперся, що також хочеш збирати ягоди в горах, і до вечора сам назбирав з півкілограма вороніки*. Звичайно, ми не спукали з тебе ока, сидячи біля хатини. А потім мамі довелося готувати галяретку з ягід. Ми ласували нею в неділю. Тобі вона видалася надто квасною, але ти мужньо наминав її, бо ж вона з ягід, які ти зібрав сам.

Того літа ми бачили багато лемінгів, тобі було дозволено намалювати лемінга в нашій гостьовій книзі жовтим і чорним олівцями. Гарно вийшло, можна було навіть здогадатися, що намальоване звірятко

* Чорна ягода (Прим. перекл.).

справді є лемінгом. Ось тільки хвіст у нього був надто довгим. Про всяк випадок, мама підписала малюнок “ЛЕМІНГ. Георг, 01.09. 1990”.

Гостьова книга, сподіваюся, збереглась... Збереглась чи ні, Георгу?

Майже увесь вечір я просидів над нею, прочитав від початку й до кінця. До того ж, не раз. Ти на той час уже пішов спати. Щойно дочитавши останній запис – і глянувши на твій малюнок, – починав спочатку. Я знав, що до Різдва ми більше сюди не приїдемо.

Зрештою Вероніка забрала в мене з рук книгу і поклала на сам верх книжкового стелажа, хоча її місце завжди було на коминковій полиці.

– А тепер вип’ємо по келиху вина, – тільки й сказала вона.

Але повернімося до Іспанії.

Я пробув у Вероніки в Севільї два дні. Настав час повертатись додому. Такої думки притримувалися Вероніка та господиня її помешкання. Переді мною було ще майже три місяці чекання, які я мав витримати, доки вона закінчить школу малярства. Але я вже навчився чекати. Навчився довіряти Помаранчевій дівчинці.

Ясна річ, я змушений був запитати, чи ще чинна наша давня домовленість бачитися щодня наступних півроку, бо ж я порушив правила. Вона надовго замислилася, перш ніж відповісти. Гадаю, добирала якусь дотепну відповідь. Та врешті мовила, усміхаючись:

– Напевно, я вдовольнюся, вилучивши з угоди лише два дні, отих, що ти їх украв тут.

Вероніка провела мене до аеропортівського автобуса. Дорогою ми натрапили на білого голуба, що лежав мертвий у стічній канаві. Вероніка різко спинилася, затремтіла. Дивно, наскільки глибоко вразила її смерть пташки. Раптом вона обернулася до мене, тицьнулася

обличчям мені в шию і заплакала. Я й сам заплакав. Ми були такими молодими. Ми жили в казці. У ній не було місця мертвому голубові в стічній канаві. Принаймні, не білому. Так диктували правила. Ми плакали. Білий голуб був поганою прикметою.

В Осло я знову поринув з головою в навчання. Довелось напружено гризти науку – за тиждень я пропустив кілька важливих лекцій. Деякі предмети, до того ж, довелося вчити заново, бо упродовж останніх місяців за лижними прогулянками та блуканням містом згаяв чимало часу. Зате тепер я міг не гайнувати часу: не було потреби прочісувати місто в погоні за містичною Помаранчевою дівчинкою. А ще відпала спонuka шукати собі кохану, на що, зазвичай, витрачала своє дозвілля більшість студентів.

Я й далі здригався, забачивши серед перехожих чорне жіноче пальтечко чи червону літню сукню – надворі вже потепліло. Щоразу, коли на очі мені потрапляла помаранча, я згадував Вероніку. Купуючи щось у крамниці, міг надовго замріятися перед прилавком з помаранчами. Тепер я вже чудово навчився помічати відмінності між плодами. Я міг незворушно розглядати їх, порівнювати, а купуючи, неквапно вибирав тільки найгарніші. Інколи готував з них сік, а одного разу, увечері, коли до нас із Гюннармом прийшло кілька друзів пограти у бридж, приготував помаранчевий фромаж...

Гюннар уже другий рік вивчав політологію, у нашому тандемі куховарив завжди він. Постійно готував на обід то біфштекс, то тріску. І хоч Гюннар ніколи не очікував чогось взамін, мені було приємно зробити йому несподіванку своїм помаранчевим фромажем. Я вклав у той десерт усю душу. Мама – твоя бабуся – допомогла мені розшукати рецепт у старій кулінарній книжці. Вона навіть запропонувала приготувати його, але ж вона не знала, що весь сенс для

мене полягав у тому, щоб самому приготувати помаранчевий фромаж. Навряд чи бабуся здогадалася, що вся затія була пов'язана з Веронікою.

А потім Помаранчева дівчинка повернулася до Норвегії. У середині липня прилетіла із Севільї. Я зустрів її на летовищі Форнебю. Багато людей стали свідками великого возз'єднання, коли вона вийшла з митної зони з двома великими валізами та важкою папкою з картинами й рисунками. Спершу ми майже півхвилини простояли непорушно, дивлячись одне на одного, може, підсвідомо хотіли задемонструвати силу характеру, мовляв, дочекавши півроку, можна зачекати іще кілька секунд. Та потім злилися в гарячих обіймах, незвично гарячих, мушу визнати, надто враховуючи, що стояли ми посеред аеропорту. Якась стара дама, минаючи нас, не стримала жовчної репліки: "Як вам не соромно!" Ми лише розсміялися. Нам не було чого соромитися. Ми чекали цієї зустрічі півроку!

Ще там, у залі прильотів, Вероніка заходилася розгортати папку й показувати мені свої малюнки. Вона швидко перегорнула портрет "Яна Улава", я встиг мигцем його побачити і знову зауважив яскраве променіння блакитних очей на портреті. Я не зумів вставити й слова, бо Вероніка уже жваво коментувала інші роботи. Її мова була наче бурхливий водоспад. Вероніка навіть не намагалася приховати, як вона пишається своїми витворами і як задоволена своїми досягненнями в Севільї.

Решту літа ми, так би мовити, перепурхували з місця на місце. Відпочивали на островах у Ослофьорді, подорожували Північною Норвегією, відвідували музеї та художні виставки; вечорами, сповненими густих пахоців пізнього літа, прогулювалися вуличками Тосена з чепурними віллами.

Бачив би ти її! Бачив би ти, як вона пурхала містом, як пливла виставковими залами. А як смія-

лася! Я й сам не міг стриматися, чуючи її сміх. Найлегше, наскільки мені відомо, заразитися сміхом.

Усе частіше в наших розмовах з'являвся займенник “ми”. Це таке потішне слово! Ось кажеш, завтра я зроблю те чи інше, або запитуєш іншого, що він робитиме. Зрозуміти неважко. І раптом з'являється “ми”, та ще з відчуттям абсолютної закономірності. “Ми попливемо човном купатися на Довгі острови?” “Чи може, ми посидимо вдома, почитаємо?” “Ми полюбим ли що п'єсу?” А потім одного дня: “Ми щасливі!”

Вживаючи займенник “ми”, вважаємо, що двоє роблять щось спільно, і в нашій уяві майже зливаються в одну істоту. У багатьох мовах існує особливе число, коли йдеться про двох – лише двох – осіб. Це число називається *dualis* – одне на двох. Як на мене, корисне визначення, бо іноді людина не може бути в однині чи множині. Є “ми двоє” або “ми удвох”, тобто таке “ми”, що не піддається роз'єднанню. Коли цей займенник раптом влітається в канву казки, її правила, немов за помахом чарівної палички, змінюються. “Зараз ми приготуємо обід”. “Ми відкоркуємо пляшку вина”. “А тепер ми підемо спати”. Якась навіть безсоромність вловлюється в такій розмові, чи не так? Принаймні це зовсім інакше, ніж сказати, наприклад: “Не прогав автобуса, тобі час іти додому, бо я вже хочу спати”.

Отож, коли персонажі починають вживати *dualis*, до казки вводяться цілком нові правила. “Ми йдемо на прогулянку!” Як просто, Георгу! Чотири слова, але вони описують цілісний за змістом перебіг дії, який має глибокий сенс у житті двох людей на Землі. І йдеться тут не лише про мінімізацію слів задля збереження енергії. “Ми йдемо в душ!” – каже Вероніка. “Ми обідаємо!” “Ми лягаємо спати!” Цих слів достатньо, аби зрозуміти, що йдеться про лише один душ, одну кухню й *одне* ліжко.

На мене поява нового займенника справила приголомшливе враження. “Ми” – наче замкнулося коло. Немов увесь світ переплавився воєдино і набув вищої сутності.

Молодість, Георгу! Молодеча легковажність!

А ще я пригадую теплий серпневий вечір, коли ми сиділи над водою на Бюгдьой* і милувались фьордом. Не знаю, звідки воно в мене взялося, але слова несподівано зірвалися з язика:

– Ми живемо на світі лише оцей єдиний раз!

– Так, тут і тепер, – підхопила Вероніка, ніби вважала, що про це слід пам’ятати.

Однак мені здалося, вона хотіла відмахнутися від того, що я намагався висловити, тому процитував:

– “Я думаю про вечори такі, як цей, коли мене вже не буде...”

Я знав, що Вероніці відомі ці слова з вірша Улафа Бюля**. Колись ми читали його удвох.

Вероніка раптом обернулася до мене й ухопила мене за мочку вуха:

– Але ж ти *був* тут! Lucky you!

Восени Вероніка вступила до Академії мистецтв, а я продовжив медичні студії. Після перших загальних курсів навчання ставало щораз цікавіше. По обіді та вечорами ми зустрічалися, як тільки випадала найменша нагода, принаймні намагалися *бачитися* щодня. Утім, Помаранчева дівчинка таки забрала собі два повних дні, які я заборгував їй в Севільї. Гадаю, лиш би подразнити мене, а може, й для того, щоб утвердити свій статус. Ми й далі мусили дотримуватися правил, бо казка ще не закінчилась – вона щойно почалась, щораз більше буяла навколо нас, розросталась, постійно створюючи нові правила. Пригадуеш, що

* Півострів, район Осло (Прим. перекл.).

** Норвезький поет (1883–1933) (Прим. перекл.).

я тобі казав про правила? Це деякі суттєві речі, які слід робити або ж не робити, не конче розуміючи їхній сенс. Навіть говорити про них не обов'язково.

В Осло Вероніка також винаймала в однієї старої пані кімнатку з кухонною нішею. У віддяку за житло вона мала підстригати улітку травник перед будинком, узимку – відгортати сніг, а ще кілька разів на тиждень купувати для господині харчі та пляшку портвейну з Вінмонополет*. Однак стара пані – називалася вона фру Мувінкель – не мала нічого супроти, аби ці обов'язки час до часу виконував я. Таке було нам на руку, бо пані потроху ставала поступливішою і дозволяла мені іноді ночувати в кімнатчині Вероніки – я ж бо вносив свою лепту в оплату за помешкання.

Коли настало Різдво, ми знову пішли разом на святкову відправу до Катедрі, вважаючи, що маємо віддати дань одне одному. Вероніка одягнула те саме чорне пальтечко і зашпилила волосся тією ж чарівною срібною шпилькою. Тепер і я вже став часткою казки, отієї незбагненої містики. Того року, ясна річ, ми сиділи разом на одній лавці. Можна було не перейматись, у чий бік повертають голови чоловіки в церкві. Хай обертаються услід Вероніці, скільки душі заманеться! Та вони й оберталися... Я пишався нею! Вероніка сяяла, вона була щаслива. Я, звичайно, також. Можливо, й вона трохи пишалася мною...

Із собору ми поверталися тією ж дорогою, що й торік. Заздалегідь умовились про це. Ми вже мали свої традиції, яких дотримувались. Майже не розмовляючи, рушили до Замкового парку. Хоча про мовчанку не домовлялись, воно так вийшло само собою.

* У Скандинавії існує державна монополія на торгівлю алкоголем, алкогольні напої у Норвегії продають лише в мережі державних крамниць "Вінмонополет" (Прим. перекл.).

Зупинились, обійнявшись, там, де Вероніка тоді сіла в таксі, бо й тепер наші шляхи тут розходилися. Вероніка пообіцяла батькові зустрітися з ним у старій тітоньки на Шіллебекку, а звідти вони мали усі разом їхати до Аскера, де мешкала її родина. На Джмеліній вулиці мене чекали на Святвечір мама, тато і дядько Ейнар.

Усе повторювалось, як і рік тому. Нам слід було попрощатись ось тут, на вулиці Вергеланна, як тільки над'їде таксі для Вероніки. А що буде після появи таксі? Казка закінчиться? Пропаде магія? Цього в розмові не торкались. Останні півроку ми бачились щодня, за винятком двох прикрих штрафних днів. Помаранчева дівчинка дотрималася своєї урочистої обіцянки. Але якими будуть правила в новому році?

Різдво того року було холоднішим, ніж попереднє. Вероніка мерзла. Я тримав її в обіймах і розтирав спину. Я розповів їй, що після Нового року Гюннар виселяється з нашого спільного маленького помешкання. Має намір продовжити навчання в Бергені, пояснив я. І що мені доведеться шукати собі іншого компаньйона, щоб дешевше обходилося житло.

Я був боягузом, Георгу! Напевно, вона теж так подумала. Аж розхвилювалася. То Гюннар виселяється? І я мушу шукати собі когось до спілки? Невже я справді таке планував, не порадившись з нею? Вероніка ледь не лютувала. Я злякався, що цього Різдва ми розсваримось. Та раптом вона сказала:

— То я могла би перебратися до тебе. Я маю на увазі, що ми могли би мешкати удвох... Хіба ні, Яне Улаве?

Саме цього я жадав найбільше у світі. Та мені, на відміну від Вероніки, бракувало відваги. Я боявся ненароком порушити правила... Від радості, що скоро, як тільки вона переселиться на початку січня на Адамстюе, ми станемо нерозлучними, Вероніка сіяла, не-

мов помаранчеве дерево на Плаза де ла Альянза. У році, що ось-ось настане, ми будемо разом не лише щодня, але й кожнісіньку ніч. Отакі нові правила.

Ураз тінь стурбованості промайнула її обличчям. Може, якийсь сумнів, подумав я, може, її все ж щось стримувало? Можливо, сподівання, про які не хочеться говорити?

– У чому річ, Вероніко? – я її уже добре знав.

– То Гюннарова кімната звільниться? – перепитала вона.

Я кивнув, не розуміючи, чому вона знову завела про це мову. Я ж сказав, що Гюннар має намір виселитися.

– Ми ж не будемо спати в окремих кімнатах?

– Звичайно, ні, – я ніяк не міг збагнути, до чого вона хилить.

Усякий сумнів зник тепер з її очей, і, більше не таючись, Вероніка запитала:

– То я, напевно, зможу використовувати його кімнату як майстерню? – Вона ковзнула по мені поглядом, немов хотіла пересвідчитись, якою буде моя реакція.

Я притулив долоню до її срібної шпильки на потилиці й сказав, що дуже пишатимуся подругою-художницею.

За кілька хвилин з'явилось її таксі. Вероніка простягнула руку, спиняючи авто, сіла в салон і цього разу обернулася до задньої шиби, махаючи мені обома руками. Уявляєш, минув лише рік!

Коли таксі від'їхало, мені не було потреби роззиратися по боках у пошуках кришталевого черевичка. У цій казці більше не зосталось жодних перепон. Ми перестали бути залежними від якихось тітоньок-фей з їхніми незрозумілими правилами, дозволами та заборонами. Щастя відтепер належало нам.

Що таке людина, Георгу? Чого вона варта? Хіба ми не пил, що клубочиться землею, і розвівається навсібіч вітрами?

Доки я пишу ці рядки, телескоп Габбла рухається своєю орбітою навколо Землі. Він уже понад чотири місяці в космосі, і від кінця травня встиг надіслати чимало унікальних фотографій Всесвіту, того просторового огрому, з якого походимо і ми. Однак скоро з'ясувалось, що телескоп має серйозний виробничий недолік. Уже йдуть розмови про те, щоб послати до нього космічний човник з екіпажем, який відремонтував би несправність, щоб люди на Землі змогли ще глибше збагнути Всесвіт.

Ти знаєш, чим усе закінчилось? Чи вдалося полагодити телескоп Габбла?

Іноді я уявляю космічний телескоп Оком Всесвіту. Бо око, яке бачить геть увесь Всесвіт, справедливо можна назвати Оком Всесвіту. Розумієш, що я маю на увазі? Це сам Універсум спонукав до створення інструмента, унікальність якого годі досягнути. Телескоп Габбла – космічний орган зору.

Що ж це за казка, у якій ми живемо і в якій кожному з нас відпущена лише одна коротка мить? Можливо, одного чудового дня космічний телескоп допоможе нам глибше збагнути природу цієї казки? Хтозна, чи десь, поза галактиками, не знайдеться відповіді на запитання, що таке людина?

Здається, я досить часто вживав у своєму посланні слово “загадка”. Спробу збагнути Всесвіт можна, мабуть, порівняти з грою в складанки, сенс якої полягає в складанні розмаїтих елементів у єдине ціле. Хоча не меншою мірою йдеться тут і про ментальну або ж *духовну* загадку, і тоді, можливо, відповідь на неї таїться у нас самих. Бо ми ж тут. Ми і є Всесвітом.

Можливо, процес нашого творення ще не довершений. Фізичний розвиток людини, зазвичай, випе-

реджує психічний. Можливо, фізична природа космосу є лише зовнішньою оболонкою, матеріалом для подальшого самопізнання Всесвіту.

Я собі уявляю неймовірні картини: Ньютон зненацька збагнув, що існує всесвітня гравітація. Чудово. Майже так само миттєво Дарвін здогадався про процеси біологічного розвитку на нашій планеті. Супер! А тоді Айнштайн зробив відкриття про взаємозв'язок між масою, енергією та швидкістю світла. Прекрасно! І ось 1953 року Крік та Ватсон відкривають структуру молекули ДНК, тобто спадковий матеріал рослин і тварин. Блискуче! Так само можна собі уявити, що одного дня – о, який це буде день, Георгу! – якась прискіплива душа в єдину мить просвітління розгадає головну загадку Всесвіту. Гадаю, таке раптове одкровення колись таки станеться. (Хотів би я того дня працювати редактором заголовків одного з найбільших часописів!)

Пригадуєш, на початку цього листа я писав, що маю до тебе одне запитання? Мені дуже важливо знати твою відповідь. Але про це згодом, я ще не закінчив своєї оповіді.

Телескоп Габбла! Ось воно знову! Тепер я майже не сумніваюся, що татове запитання таки стосуватиметься Всесвіту.

Я підвівся з ліжка і визирнув надвір. За вікном і далі густо сипав сніг. Але це не має жодного значення, подумав я. Навіть якщо Земля оповита хмарами, телескопові Габбла ніщо не завадить робити кришталеві чисті фотографії галактик, віддалених від нашого Чумацького Шляху на мільярди світлових літ. До того ж, телескоп Габбла працює двадцять чотири години на добу. Він уже виготовив для людства сотні тисяч світлин і дослідив понад десять тисяч небесних тіл. Кожнісінького дня телескоп Габбла постачає нас

інформацією, яка могла б заповнити увесь об'єм пам'яті комп'ютера.

Але чому тато знову згадав про космічний телескоп? Я ніяк не міг збагнути, як він стосується Помаранчевої дівчинки. Хоча це вже не так важливо. Важливіше те, що мій тато *знав* про телескоп Габбла, *усвідомлював* його величезну роль для людства. Він встиг довідатися про нього, перш ніж захворіти та попрощатись зі світом. В останні дні життя саме це полонило всі його помисли.

Око Всесвіту! Я ніколи не уявляв телескоп Габбла оком. Радше вікном людства в космос. Але й справді, Око Всесвіту – аж ніяк не перебільшення.

А ось бурхливий ажіотаж з приводу відкриття першої норвезької залізниці між Христіанією та Ейдсволом був, можливо, дещо надмірним. У Норвегії мешкає одна тисячна частка людства, а на відтинку шляху між Христіанією та Ейдсволом мешкала в 50-х роках ХІХ століття хіба десятитисячна. З телескопом Габбла всі люди на нашій планеті можуть подорожувати космосом. Коли телескоп вивели на навколосемну орбіту за півроку до смерті мого тата, проєкт коштував 2,2 мільярди доларів. Я вирахував, що це приблизно чотири крони на кожного мешканця Землі. Дуже дешевий квиток, як на мене, за можливість подорожувати вздовж і впоперек просторами Всесвіту. До порівняння, проїзд від Осло до Ейдсвола та в зворотному напрямку коштує нині майже двісті крон. Не надто дешево, і, якщо хтось погодиться зі мною, хай не зволікає зі скаргою до управління Державної залізниці Норвегії. (Я не маю нічого супроти норвезької залізниці чи давнього поїзда-ліліпута, що курсував між Христіанією та Ейдсволом. Наполягаю лише, що телескоп Габбла набагато важливіший для людства і навіть для селян Ромеріке*.

* Місцевість у фюльку Акернюс, житниця Норвегії (Прим. перекл.).

не буде жодним перебільшенням назвати його Оком Всесвіту. Такої думки був принаймні мій тато, хоч він так і не встиг довідатися, що для телескопа виготовили нові окуляри!)

“Телескоп Габбла – це космічний орган чуття”, – писав тато. Гадаю, я збагнув, що він мав на увазі. Можливо, виведення телескопа Габбла на навколосемну орбіту було не таким вже й сягнистим кроком для людства, бо 1990 року воно вже мало потужні телескопи і космічні кораблі. Однак для Всесвіту – це був незмірний стрибок! Бо саме від його імені люди намагаються знайти відповідь на запитання, що *воно таке* – Всесвіт. Не більше і не менше! **Всесвіту спотребилося аж п’ятнадцять мільярдів років на імплантацію надзвичайно важливого органу – ока, яким він зміг би бачити сам себе!** (Я витратив цілу годину, щоб написати це речення, тому й виділив його жирним шрифтом).

Це як у грі “холодно-гаряче”, я близько підійшов до розгадки, тож взявся читати далі й невдовзі став свідком свого народження. Це було надзвичайно! Не всі ж діти народжуються під дзеленькіт келихів із шампанським.

Але розповідай, тату! Я не хотів переривати твоєї розповіді. Ти ж сам поцікавився долею телескопа Габбла, а я відповів на твоє запитання.

Від цієї миті я розповідатиму стисліше, змушений до цього, бо час мій уже спливає. Завтра в мене важлива зустріч. Тому до садочку тебе відведе мама.

Ми прожили в маленькому помешканні на Адамстое чотири роки. Вероніка закінчила Академію мистецтв і, як ти знаєш, малювала картини, а згодом сама почала викладати живопис, вела курс “Форма та колір” в художньому училищі. На мене ж очікувала так звана інтернатура, тобто я мав відпрацюва-

ти обов'язкові два роки в клініці, перш ніж стати дипломованим лікарем.

Ти, очевидно, знаєш, що мої батьки народилися у Тьонсберзі. Саме на той час їм захотілось реалізувати свою давню мрію – вийти на пенсію і повернутись до Тьонсберга. Одного дня дідусь з бабусяю повідомили про купівлю невеличкого романтичного будиночка в Нурбюені. Мій брат – дядечко Ейнар – нещодавно подався моряком у плавання. Гадаю, це було спробою втекти і зализати рани після розбитого кохання. Отак ми з Веронікою стали власниками великого будинку на Джмеліній вулиці. Довелось взяти значну позику, але ми вже твердо стояли на ногах.

Першого року на Джмеліній вулиці ми зайнялися облаштуванням саду. Звичайно, зберегли обидві яблуньки, грушку та вишню, лише почистили трохи крони та підживили коріння. Не чіпали й старих кущів малини, не стало нам духу позбутися ні агрусу, ані чорної смородини чи ревеню. Однак ми досадили кущі бузку, рододендрони та гортензію. Тут порядкувала Вероніка. У цьому саду я прожив майже усе своє життя. Тепер він належав їй. Теплими днями вона виносила поміж дерева мольберта і малювала все, що там росло й було.

Одного разу, збираючи малину, ми побачили кошлатого джмеля, який раптово знявся з квітки конюшини й стрімко полетів геть. Мені тієї миті блиснула думка, що джміль летить незмірно швидше, ніж, скажімо, літак, співвідносно з власною вагою тіла, ясна річ. Я розповів про це Вероніці, і ми уклали просту математичну задачу. Взяти за дане, що джміль важить приблизно 20 г і летить зі швидкістю 10 км на годину, а літак розвиває швидкість 800 км за годину, тобто у вісімдесят разів більшу, аніж джміль. Але ж 20 г помножені на 80 дадуть нам не більше 1,6 кг. Ми з Веронікою не піддавали сумніву, що Боїнг-747 важить на-

багато більше. Отож, порівняно зі своєю вагою тіла, джміль розвивав швидкість у багато тисяч разів вищу, ніж пасажирський лайнер, хоча Боїнг-747 має чотири реактивні двигуни. У джмеля таких немає. Він звичайнісінький літачок з одним пропелером! Але ж ми насміялися! Реготали з того, що джміль уміє так швидко літати, і що ми мешкаємо на Джмелиній вулиці...

Це Вероніка навчила мене завжди помічати навіть щонайменше диво природи, а дива траплялися щокроку. Ми могли зірвати пролісок чи фіалку і довго розглядати крихітне чудо. Увесь світ – це незбагненна казка, хіба ні?

Сьогодні, пишучи тобі, зі смутком згадую політ джмеля в коротку плинну мить того надвечір'я, коли ми збирали в саду малину. Ми були такі закохані, Георгу, такі щирі й безтурботні. Сподіваюсь, що й ти успадкував від нас чутливість душі до маленьких дивовиж природи. Вони гідні не меншого захоплення, ніж зорі та галактики космосу. Гадаю, для створення джмеля потрібно більшої мудрості, ніж для створення “чорної діри”.

Для мене наш світ завжди був зачарованим – відмалку, задовго до того, як я почав вишукувати на вулицях Осло Помаранчеву дівчинку. Я й тепер маю відчуття, ніби я бачив таке, чого не побачив ніхто інший. Це важко описати словами, але уяви собі наш світ ще до того, як повелися оті модернові балачки про закони природи, еволюційне вчення, атоми, молекули ДНК, біохімію та нервові клітини, та що там, задовго до того, як Земля почала обертатися навколо Сонця і стала “планетою”, порошокною в безмірі Всесвіту, до того, як горде людське тіло розчленували на серце, легені, нирки, печінку, мозок, кровеносну систему, м'язи, шлунок та кишки. Я мовлю про ті часи, коли людина була людиною, унікальною

гордою людиною – не більше і не менше. Тоді й світ був не чим іншим, як іскристою казкою.

Косуля несподівано вихоплюється на узлісся, якусь мить пильно дивиться тобі у вічі й... зникає. Що за душа спонукає тварину до втечі? Що за незбагненна сила прикрашає Землю квітами усіх кольорів веселки і розцяцьковує нічне небо розкішними низанками мерехтливих зір?

Справжнє, неприкрите чуття природи знайдеш у давній народній творчості, наприклад, у казках братів Грімм. Прочитай їх, Георгу! Прочитай ісландські родові саги, міти Стародавньої Греції та Скандинавії, почитай Старий Завіт.

І вдивляйся у довколишній світ, Георгу, милуйся ним, доки твою голову не забили законами фізики та хімії.

Саме цієї миті летять, обвіяні усіма вітрами плато Гардангервідда, північні олені. На Іль де ля Камарг, у гирлі річки Рони, гніздяться тисячі рожевих фламінго. Табуни чарівних струнконогих газелей звабно мчать африканськими саванами. Тисячі тисяч королівських пінгвінів теревенять без упину на крижано-студеному узбережжі Антарктики, та вони не мерзнуть, їм там добре. Однак йдеться не лише про кількість. Он самотній задумливий лось виткнувся з ялинового бору в Естланні. Торік його родич заблукав і прибився аж до нас, на Джмелину вулицю. Перестрашений лемінг метається поміж дошками в хліві на Ф'ельстьолені. Неповороткий тюлень важко гепається у воду з острівка неподалік Тьонсберга.

Тож навіть не кажи, що природа, мовляв, ніяке не диво, а світ – не казка. Хто цього не збагнув, ризикує не встигнути спізнати казки, як їй настане кінець. І тоді зриватиме із себе шори, протирає очі від зачудування, хапаючись за останній шанс

віддатися цьому диву, з яким ось-ось доведеться попрощатися і покинути навіки.

Хотілось би вірити, ти збагнув, що я намагався до тебе донести, Георгу. Ніхто ще ридаючи не прощався з Евклідовою геометрією чи періодичною системою. Ніхто не зронив і сльози від розлуки з інтернетом чи таблицею множення. Прощаються зі світом, з життям, з казкою. А ще з небагатьма людьми, яких любиш по-справжньому.

У мене не раз виникало бажання народитися ще до винайдення таблиці множення, у кожному разі, до появи сучасної фізики та хімії, ще до того, як ми навчилися розкладати усе по полицках розуму – тобто у **ЧИСТОМУ ЗАЧАРОВАНОМУ СВІТІ!** Однак склалося по-іншому, і я сиджу перед комп'ютером та пишу тобі листа. Я сам науковець і не заперечую науки, однак з науковим світобаченням у мене поєднується містичний або майже антимістичний світогляд. Я ніколи не дозволю Ньютонові чи Дарвінові розвінчати містерію життя. (Якщо тобі незрозумілі деякі слова, подивися у словнику. У передпокої стоїть сучасний лексикон. Гм, принаймні тепер, на момент писання, він там стоїть, і я не зовсім певен, чи таким уже й сучасним він видасться тобі).

Довірю тобі одну таємницю. Перш ніж зайнятися вивченням медицини, я стояв перед вибором: або стати поетом, тобто оспівувачем чарівного світу, в якому ми живемо (про це я вже казав), або лікарем, який служить життю. Про всяк випадок я вирішив спершу стати лікарем.

Поетом стати вже не встигну. Зате встиг написати тобі оцього листа.

Повертатися з праці до Помаранчевої дівчинки, яка стоїть у своєму саду й малює квітучу вишню – про більше я й мріяти не міг. Яюсь одного разу,

прийшовши додому і побачивши її в садку, я спалахнув такою шаленою пристрастю, що підхопив її на руки і поніс до спальні. А вона заливалася сміхом. Як вона сміялася! Я поклав її на ліжко і звабив. Не соромлюся посвячувати тебе в інтимні моменти нашого щастя удвох. Бо чому маю того соромитися? Кохання червоною ниттю проходить поперек усю цю оповідь.

Перебравшись на Джмелину вулицю після кількомісячного ремонту, ми постановили собі більше не вдаватись до жодних запобіжних засобів. Найпершої ночі в новому помешканні ми вирішили, що хочемо мати дитину. І від тієї ночі почали твоє зачаття.

Ось так, Георгу, за півтора року життя на Джмелиній вулиці народився ти. Я так пишався, уперше тримаючи тебе на руках. Народився хлопчик. Якби ти був дівчинкою, ми, напевно, назвали б тебе Ранвейг. Бо ж саме так називалась в моїй уяві крихітна доня Помаранчевої дівчинки.

Після пологів Вероніка була знеможена і бліда, але щаслива. Більшого щастя годі собі було й уявити! Почався новий розділ казки з цілком новими правилами.

Звірюся тобі зі ще однією таємницею. У клініці працював один мій студентський товариш. Він прийшов до нас у пологову залу з келихами шампанського для породіллі та новоспеченого татка. Такі речі не дозволено, навіть суворо заборонено. Але вікно пологової зали від коридору можна було заслонити шторкою, і ми утрюх випили за нове життя на землі, яке в тебе щойно почалося. Тобі шампанського, звичайно, не давали, але ж Вероніка випила кілька ковтків і невдовзі приклала тебе до грудей...

Отоді в Севільї, коли Помаранчева дівчинка проводжала мене до автобуса, який мав відвезти мене на летовище, ми побачили у стічній канаві мертвого

голуба. То була погана прикмета. Може, мене покарано, що я не дотримався усіх правил казки?

Пригадуєш Великдень в літньому будиночку? Тобі виповнилося майже три з половиною роки. Але ти, мабуть, геть усе забув... Під час навчання у нас був курс психології. Дитина віком до чотирьох років майже неспроможна запам'ятовувати події.

Ми сиділи удвох під стіною хатини та їли розділену навіл помаранчу, а Вероніка знімала нас відеокамерою, ніби передбачала близький кінець. Запитай маму, Георгу, чи в неї збереглася та касета? Можливо, їй боляче буде її дивитися, та все ж запитай.

Після Великодня я зрозумів, що серйозно занедужав. Вероніка мені не вірила, але я знав. Я добрий діагностик і чудово розуміюся на симптомах.

Отож я пішов до свого колеги, того самого лікаря, який приніс нам шампанське, коли ти народився. Спершу він взяв кілька аналізів крові, потім провів спеціальне рентгенівське дослідження і цілком погодився зі мною. Ми поставили однаковий діагноз.

Настали зовсім інші будні. Для нас з Веронікою моя хвороба стала катастрофою, але ми намагалися приховати це від тебе. Знову несподівано запровадилися геть нові правила буття. Такі слова, як “тута”, “терпіння”, “втрата”, набули нового значення. Ми вже не могли обіцяти одне одному не розлучатися жодного дня упродовж усіх наступних років. Нічого більше не могли обіцяти одне одному. Ураз змізерніли і стали беззахисними. Щирий і добрий займенник “ми” дав зловісну тріщину. Нас було позбавлено можливості вимагати щось одне від одного чи поділяти надії і сподівання на майбутнє.

Ти трохи довідався про моє життя, прочитавши оце послання. Ти знаєш, хто я. І від цього мені легше на душі.

Ти, мабуть, знаєш мене ліпше, ніж будь-хто інший, хоча ми й ніколи не розмовляли, відколи тобі виповнилось чотири рочки. А ще я ні з ким не спілкувався так відверто, як оце з тобою. Отож ти, напевно, розумієш, як важко мені погоджуватися з новими правилами. Я знав свою долю і мусив поступово при звичаюватись до думки, що доведеться покинути тебе й Помаранчеву дівчинку.

Я мушу тебе дещо запитати, Георгу. Довше зволікати понад мої сили. Дозволь лише спершу розповісти про те, що трапилося тут, на Джмелиній вулиці, кілька тижнів тому.

До обіду Вероніка завжди в училищі, вчить юнаків та юнок малювати помаранчі. Я не дозволив їй покинути викладання, аби зранку до ночі сидіти біля мене. Ми снідаємо удвох. Потім я відводжу тебе до дитячого садочка, а опісля маю кілька вільних годин, сиджу перед комп'ютером у передпокої і пишу тобі оцього довгого листа. Часто доводиться, проходячи кімнатою, маневрувати, щоб, бува, не поруїнувати іграшкової залізниці. Ти одразу зауважив би зміни в розташуванні своїх забавок.

Інколи мушу трохи поспати в цей час, але не тому, що погано почувуюся. Мені важко заснути уночі, бо саме вночі думки, мов шалені, опосідають голову. На самому пограниччі сну я раптом глибоко зазираю у вічі страхітливій невідомості, занурююся в безмежну казку жахів, у якій немає добрих фей, а лише чорні потвори, темні примари та злі духи. То ліпше вже відмовитись від нічного спочинку, натомість подрімати на канапі, коли надворі білий день.

Не так вже й виснажливо сидіти без сну вночі, усвідомлюючи, що в цьому будинку, зовсім поруч, спите ви обоє, ти і Вероніка. До того ж, я знаю, що будь-якої миті можу розбудити Вероніку. Кілька разів так робив, і вона сиділа зі мною, бувало, й

усеньку ніч. Ми майже не розмовляли. Готували собі чай. З'їдали по скибці хліба із сиром. Бач, як усе обернулось, Георгу. Такі нові правила.

Ми могли сидіти годинами, мовчки тримаючись за руки. Час до часу я поглядав на її долоню, ніжну й витончену, а тоді втуплювався поглядом у свою, може, навіть не долоню споглядав, а лише один палець чи ніготь. Скільки часу я ще матиму цього пальця, думав я. Або ж підносив її руку до уст і цілував.

Я думав про те, що цю долоньку, яку тримаю зараз, я триматиму й останньої миті, можливо, на лікарняному ліжку, можливо, кілька годин поспіль, доки врешті сили покинуть мене, і пальці розтуляться. Ми домовились, що так воно й буде, Вероніка пообіцяла мені. Про це приємно думати. І невимовно тоскно водночас. Коли я покину світ, це означатиме, що я відпустив теплу й живу руку Помаранчевої дівчинки.

Як гадаєш, Георгу, чи зможу я тримати чиюсь долоню по той бік життя? Але я не вірю в потойбіччя. Я майже не маю сумніву, що його не існує. Усе має свій кінець. А найостаннішої миті людина найчастіше тримається чиеїсь руки.

Я вже писав, що немає нічого заразнішого, ніж сміх. Але скорбота також заразна. Чого не скажеш про страх. Ним заразити не так легко, як сміхом чи скорботою, і це добре. Зі страхом здебільшого залишаєшся наодинці.

Я боюся, Георгу. Я боюся бути силоміць викинутим з цього світу. Я боюся таких вечорів, як цей, коли мені відмовлено у праві на життя.

Але однієї ночі ти прокинувся. Саме про це я й хотів розповісти. Я сидів у зимовому саду і раптом побачив, як ти чалапаєш зі своєї кімнати до вітальні, протираючи очка й роззираючись довкруги. Зазвичай, прокинувшись серед ночі, ти піднімався сходами до

нашої спальні, однак того разу ти спинився посеред вітальні, напевно, приголомшений яскравим світлом повсюди. Я вийшов із зимового саду й узяв тебе на руки. Ти сказав, що не можеш заснути. Мабуть, ти десь підслухав нашу з мамою розмову, що тато не може заснути уночі.

Мушу визнати, я так невимовно зрадів, що ти прокинувся, що прийшов до свого татка, коли він найгостріше тебе потребував. Тому я не пішов присипляти тебе знову...

Мені так хотілося поговорити з тобою про все наболіле, але усвідомлював, що це неможливо – ти ще надто маленький. Та все ж достатньо великий, щоб розрадити мене. Хоч би тебе не зморив сон, я б радо посидів з тобою кілька годин. То була одна з тих ночей, коли я, напевно, розбудив би Вероніку. Тепер вона могла собі поспати.

Я знав, що надворі чудове зоряне небо – бачив його з вікна зимового саду. Закінчувався серпень, а ти ще, мабуть, ніколи раніше не бачив зоряного неба, принаймні, того літа, що минуло. Торік ти був ще зовсім крихіткою. Я одягнув тебе в теплий джемпер та плетені штанці, сам накинув куртку, і ми сіли на терасі – ти і я. Я вимкнув світло в будинку та надворі.

Спершу показав тобі тоненький серпик місяця. Він висів над самим небосхилом на східному краю неба, повернений ріжками вправо, отже, то був “старий” місяць. Я сказав про це.

Ти сидів у мене на колінах, вбираючи в себе навколишній затишок. Я ж впивався відчуттям затишку, що струменіло від тебе. Потім я показував тобі зірки та планети, які виднілись на небесному склепінні. Мені так кортіло розповісти тобі про все, що нас оточує, про чудову казку без кінця і краю, частинкою якої ми є, про велетенську, неосяжну розумом складанку, у якій ми з тобою – два крихітні

елементи. У цій казці теж є закони та правила, яких нам не збагнути і яким, однак, змушені повністю підпорядковуватись, подобається це нам чи ні.

Я знав, що невдовзі полишу тебе, але не міг тобі цього сказати. Я знав, що вже, очевидно, на шляху поза межі цієї чудової казки, у яку ми зараз з тобою вдивляємося, але не міг зізнатися тобі в цьому. Натомість заходився розповідати про зорі, спершу доступними тобі поняттями, але потім так захопився, що повів мову про Всесвіт, ніби розмовляв із дорослим сином.

І ти слухав мене, Георгу. Тобі подобалося слухати, як я розповідаю, хоч ніяк не під силу було витлумачити загадки, яких я торкався. Та, можливо, ти тямив більше, ніж я міг припустити. У кожному разі, ти мене не перебивав і не заснув. Ніби розумів, що саме цієї ночі не маєш права мене зрадити. А може, відчув, що то зовсім не я сидів з тобою, а ти – зі мною. *Ти був моєю нянькою.*

Я розповідав, що настала ніч, бо Земля обернулася навколо своєї осі й тепер підставила сонцеві спину. Те, що Земля обертається, можна *побачити* лише в мить сходу або заходу сонця, пояснював я. Це, мабуть, було тобі зрозуміло, бо ми іноді співали колискову, яка починалася такими словами: *“Ось заплющує сонце очка, зараз я заплющу теж...”* Пригадуєш?

Я показав тобі Венеру і сказав, що ця зірка також є планетою, що, як і наша Земля, обертається навколо Сонця. Цієї пори року Венера видніється низько на східному небосхилі, бо Сонце світить на неї так само, як воно світить на Землю. Отоді я звірив тобі свою таємницю, зізнався, що завжди, коли дивлюсь на цю планету, думаю про Вероніку, бо ім'я “Венера” колись в давнину означало “кохання”.

Майже всі мерехтливі цяточки на нічному небі є справжніми зірками, пояснював я, вони випромінюють власне сяйво, як наше Сонце. Кожна щонайменша зірочка – то насправді палаюче сонце. Знаєш, що ти на те сказав? “Але від зоряного сяйва ми не обгоряємо...”

Того року видалося дуже спекотне літо, Георгу, і ми змушені були намащувати тебе усілякими олійками, щоб уберегти від сонячних опіків. Я міцно пригорнув тебе до себе й прошепотів: “Це тому, що зірки дуже-дуже далеко!”

Доки я сиджу за столом і пишу ось цього листа, ти рачкуєш підлогою, по-новому укладаючи свою залізницю.

Це повсякденність, думаю я. Дійсність. Однак двері з цієї дійсності розчинені навстіж.

Скільки сув'язей доведеться розірвати! Надто багато ми покидаємо після себе.

Якусь хвилю тому ти підійшов до мене і поцікавився, що я пишу на комп'ютері. Я відповів, що пишу листа своєму найліпшому другові.

Можливо, тобі видалося дивним, що я з великим смутком кажу про свого найліпшого друга.

Ти запитав:

– Мамі?

Здається, я похитав заперечно головою.

– Мама – моя кохана. Друг – це щось зовсім інше.

– А хто ж тоді я? – не вгавав ти.

Ти загнав мене в пастку. Але я мовчки посадив тебе собі на коліна перед комп'ютером, пригорнув до себе і сказав, що мій найліпший друг – це ти.

На щастя, ти більше ні про що не запитував. Бо й здогадатися не міг, що лист тобі. Мені теж важко було собі уявити, що якогось дня ти, можливо, прочитаєш того листа.

Час, Георгу. Що таке час?

Я вів далі свою розповідь, хоч і знав, що ти ніяк ще не міг збагнути її сенсу.

Всесвіт дуже давній, вів я далі. Йому, мабуть, не менш, як п'ятнадцять мільярдів років. Та все ж нікому ще не вдалося довідатись, звідки він узявся. Усі ми живемо в одній-єдиній безмежній казці, про яку ніхто нічого не знає. Ми танцюємо, бавимося, базікаємо й регочемо у світі, походження якого для нас незбагненна загадка. Цей танець і гра є музикою життя, сказав я. Ти знайдеш їх усюди поміж людей, вони як зумер, без якого годі собі уявити телефон.

Ти враз відхилив голову і глянув на мене. Оце порівняння з телефонним зумером було тобі зрозуміле. Ти любиш піднімати слухавку і дослухатися до гудка.

Отоді, Георгу, я задав тобі запитання, те саме запитання, яке хочу поставити тобі тепер, коли ти уже можеш його зрозуміти. Саме через нього я розповів тобі усю цю довгу історію про Помаранчеву дівчинку.

Я сказав:

– Уяви, що ти стоїш на порозі цієї казки багато мільярдів років тому, коли вона тільки починалася. Ти можеш вибирати, чи захочеш коли-небудь у майбутньому народитися й жити на цій планеті, чи ні. Тобі невідомо, коли це станеться і скільки пробудеш на цьому світі, у кожному разі термін відведено невеликий. Але знай: якщо обереш життя і прийдеш на світ, коли назріє час, чи, як ми кажемо, коли прийде твій час, то так само прийде твій час і покинути його. Можливо, тебе огорне безмежний туск, бо здебільшого люди вважають життя у великій містерії таким прекрасним, що від усвідомлення неминучого кінця сльози набігають їм на очі. Цей світ такий чарівний, і невимовного болю завдає думка, що колись настане мить, за якою більше не буде майбуття.

Ти принишк у моїх обіймах, немов мишка.

– Що би ти вибрав, Георгу, – провадив я далі, – якби, звісно, існувала вища сила, яка дозволила б тобі вибирати? Бо ж можна таку вищу силу в безмежній загадковій казці уявити собі в образі космічної феї. Чи зважився би ти на вибір життя на Землі – коротке, а чи довге – за сто тисяч чи сто мільйонів літ?

Я, певно, двічі важко перевів подих, перш ніж продовжити твердим голосом:

– Чи може, ти би відмовився від гри, бо правила тебе не влаштовували?

Ти й далі тихенько сидів, згорнувшись у мене на колінах. Цікаво, про що ти думав. Ти був справжнім дивом. Мені вчувалося, ніби твій пшеничний чуб пахнув мандаринами. Ти був живим світлим ангелом з плоті та крові.

Ти не заснув. Але й не розтулив уст.

Я певен, ти чув, що я сказав, можливо, навіть уважно дослухався деколи до моїх слів. Але що відбувалось у твоїй душі, я не міг угадати. Ми сиділи, тісно притулившись один до одного. Та водночас були такими до болю далекими.

Я пригорнув тебе іще міцніше, ти, мабуть, подумав, що хочу тебе зігріти. Ураз я зрадив тебе, Георгу, я заплакав. Не хотів цього, намагався притлумити плач. Та все ж заплакав.

Останніми тижнями я безліч разів запитував себе про це. Чи вибрав би я життя на Землі, наперед знаючи, що смерть несподівано вихопить мене з нього та ще й, можливо, у мить щасливого захмеління? Чи на самому порозі вибору подякував би і відмовився від цієї авантюрної гри “візьми–віддай”? Бо ж ми приходимо на світ лише один-єдиний раз. Нас

впускають у велику казку. А тут раптом – раз-два-три – і кінець казці!

Ні, я не можу з певністю сказати, що би обрав. Гадаю, відмовився би від участі за таких умов. Можливо, ввічливо подякував би за пропозицію коротких відвідин великої містерії-життя, а може, би й наплював на ввічливість. Рявкнув би у відповідь, мовляв, саме питання вибору дідька варте, я про таке й слухати не хочу. Тієї ночі, сидючи на терасі з тобою на руках, я був певний, що відхилив би подібну пропозицію.

Але якби я вирішив навіть голови не потикати у світ великої містерії, то не знав би, що втратив. Розумієш, що я маю на увазі? Іноді для нас, людей, гірше втратити любов, ніж ніколи її не зазнати. Ось дивись: якби Помаранчева дівчинка не дотримала обіцянки не розлучатись зі мною наступних півроку після свого повернення з Іспанії, то ліпше би я її ніколи й не знав. Щось схоже було вже в іншій казці. Як гадаєш, чи погодилась би Попелюшка поїхати до королівського замку в шатах принцеси, якби знала, скажімо, що вся забава потриває якийсь куций тиждень? З якою душею довелось би їй повертатись до вигортання попелу та кочерги, до злої мачухи та бридких сестер-зведениць?

Тепер твоя черга дати відповідь, Георгу, слово за тобою! Отоді, як ми сиділи під зоряним небом, я вирішив написати тобі цього довгого листа. Саме тієї миті, коли не стримав ридання. Я плакав не від усвідомлення близької розлуки з тобою та Помаранчевою дівчинкою. Я плакав тому, що ти такий ще маленький. Я плакав, що ми не зможемо по-справжньому поговорити з тобою удвох.

Знову тебе запитую. Що би ти обрав, одержавши шанс вибору? Пожити коротку мить на Землі, щоб за якісь там швидкоплинні роки покинути все liebe

твоєму серцю і ніколи більше до нього не повернутись? Чи відмовитися від цієї авантюри?

Перед тобою – лише два варіанти. Бо такі правила гри. Якщо обереш життя, то обереш і смерть.

Але пообіцяй мені не поспішати з відповіддю, а добре все спершу обдумати.

Може, я занадто тисну на тебе. Може, надто багато вимагаю від тебе, не маючи, мабуть, на це права. Але для мене дуже важливо, що ти скажеш, бо ж я безпосередньо відповідаю за твою появу тут. Тебе не було б на цьому світі, якби я відмовився прийняти життя.

Я відчуваю своєрідну *вину* за те, що спричинився до твоєї появи. Ми з Помаранчевою дівчинкою подарували тобі життя. А якщо так дивитися, то колись ми ж його у тебе й відберемо. Народити дитя – це не лише подарувати йому весь великий Світ, але й позбавити колись цього незбагненного дару.

Буду чесним з тобою, Георгу. Я б відмовився від такої блискавичної “ознайомлювальної” мандрівки у Велику Містерію. Направду. Якщо ти поділяєш мою думку, то я почуваюся винним у тому, що накоїв.

Я потрапив під чари Помаранчевої дівчинки, я піддався звабі кохання, я дозволив собі мрії про дитя. Тепер настало каяття і потреба спокути. Що я вчинив не так? – не дає мені спокою думка. Це запитання, немов кривавий конфлікт із совістю. А тоді назріває потреба навести після себе лад.

Однак тепер, Георгу, постає нова дилема, можливо не така важка, чи радше, не така злоякісна, як перша... Якщо би ти попри все обрав життя, хай навіть на коротку мить, то і я, відверто кажучи, нізачо не шкодував би за тим, що народився.

Тоді був би сенс говорити все ж про певну рівновагу в цій задачі, відповіді в ній зійшлись би. На це я, власне, й сподіваюся. Саме тому й пишу тобі листа.

Ти не зможеш відповісти мені на моє головне запитання. Але існує опосередкована можливість. Відповіддю буде твоє рішення, як прожити дане тобі життя, що розпочалось у пологовій залі, коли Вероніка, я та лікар-шибеник піднесли келихи шампанського на честь твоєї появи на світ. Отой лікар із шампанським був твоєю доброю феєю, я нітрохи в цьому не сумніваюся.

А тепер можеш відкласти моє послання. Тепер настала твоя черга жити.

Завтра мене покладуть до лікарні. Про це, якраз, йшлося, коли я казав про важливу зустріч. До садочку тебе відведе мама.

Я повинен був про це написати. А ще мушу додати: Не можу пообіцяти, що ніколи не повернуся на Джмелину вулицю...

Георгу! Останнє запитання: Чи можу я бути певний, що після смерті немає якоїсь форми буття? Чи є такі докази, які б переконали мене, що я не перебуватиму в іншому вимірі, коли ти читатимеш цього листа? Ні, цілковитої певності я не маю. Бо саме існування світу вже свідчить про переступ меж неймовірного. Розумієш, про що я кажу? Я в такому шаленому захваті від існування нашого світу, що вже не матиму сили захоплюватися, якби раптом виявилось, що існує ще й світ потойбічний.

Пригадую, два дні тому ми згаяли з тобою кілька годин на комп'ютерну гру. Мабуть, забавка найбільше розважила мене — я так гостро потребував хоч якогось перепочинку від чорних думок. Щоразу, коли ми “помирали” у грі, з'являлося нове поле, і гра починалась спочатку. Якби ж то знаття, чи існує отаке “нове поле” і для наших душ. Не вірю,

справді, не вірю. Однак мрії про неймовірне мають своє ім'я. Ми називаємо їх *надією*.

ТУ НІЧ НА ТЕРАСІ Я ПАМ'ЯТАВ! Вона закарбувалася в надрах моєї пам'яті. Випалилася тавром на моєму серці. Читаючи про неї, не раз відчував, як мене лихоманило.

Досі я ніби нічого й не пам'ятав, та зоряна ніч ніколи й не згадалася, якби не татів лист, але тепер яскраво спливла в пам'яті. **МОЖЛИВО, ЦЕ МІЙ ЄДИНИЙ СПРАВЖНІЙ СПОГАД ПРО ТАТА!**

Повністю стерся спомин про нього на Ф'ельстьолені. Хоч як напружував пам'ять, так і не зміг згадати наших з татом прогулянок навколо озера Согнсванн. Але пригадую зачаровану ніч на терасі. Тобто пригадую її по-своєму. Немов казку або кольоровий сон.

Я прокинувся. Із заскленої веранди вийшов тато і підняв мене високо. Він сказав, що ми літатимемо. Подивимося на зорі. Здіймемося і полетимо в космос. А тому слід тепло одягнутися, бо ж у космосі нестерпна холоднеча. Тато хотів показати мені зорі на небі. Йому потрібно було їх мені показати... Бо то був єдиний наш шанс, і ми мусили ним скористатися.

А ще я знав, що тато хворий! Однак він не знав, що я знаю. Таємницю мені довірила мама. Вона сказала, що татові, напевно, доведеться лягти до лікарні, і тому він такий сумний. Здається, я навіть пригадую, що розповіла вона мені про це того ж пообіддя. Можливо, тому я й прокинувся і не міг більше заснути.

Тепер я дуже яскраво пригадую ту довгу ніч на терасі, коли ми з татом збиралися летіти в космічну подорож. Гадаю, я вже тоді розумів, що тато, мабуть, невдовзі покине нас. Але тоді він квапився показати мені, куди відлетить.

Ми подорожували просторами Всесвіту – я пишу, а самого лихоманить, – і раптом тато заплакав. Я

знав, чому він плаче, але він не знав, що я знаю. Тому я мовчав, не міг нічого сказати. Мусив сидіти тихо, як мишка. Надто небезпечно було говорити вголос про те, що мало статися.

І ще. Від тієї ночі я завжди знав, що на зорі не варто покладатися. Принаймні вони ні від чого не можуть нас порятувати. Колись і їх доведеться покинути.

Тоді, як ми з татом витали в космосі, і тато раптом заривав, я збагнув – покладатися не можна ні на що у світі!

Прочитавши останні аркуші листа, я нарешті спостиг, звідки в мене оте захоплення космосом. Це тато відкрив мені очі на космічні перспективи. Це він навчив мене відривати погляд від приземленої метушні. Я став астрономом-аматором задовго до того, як усвідомив, чому я ним став.

Отож не дивно, що ми обоє з татом так цікавилися телескопом Габбла. Це в мене від тата! Я продовжив його починання, ніби успадкував татове захоплення Всесвітом. Хіба не так було в усі часи? Перші приготування до появи телескопа Габбла вели ще за кам'яного віку. Хоча ні! Най-найперші підготовчі роботи розпочалися за кілька мікросекунд після Великого Вибуху, коли постали Час та Простір.

Кажуть, “посіяти зерно”! Мій тато встиг посіяти зерно перед сном. Саме він підказав мені тему для позакласного реферату. Не думаю, що тато надто захоплювався англійським футболем. Йому пощастило, він ніколи не чув Spice Girls. Не знаю, як він ставився до Роальда Даля.

Я дочитав татове послання. Сидів у задумі, коли у двері знову постукала мама.

– Георгу? – покликала вона.

Я сказав, що закінчив читання.

– То ти скоро вийдеш до нас?

Натомість я запросив її увійти.

Відчинив двері й впустив маму до кімнати. На щастя, вона одразу причинила за собою двері. Я нітрохи не приховував своїх сліз. Під час перших зустрічей з татом сльози застиляли мамині очі. Тепер і я з ним зустрівся.

Я обійняв за шию Помаранчеву дівчинку і сказав:

– Тато залишив нас.

Мама пригорнула мене до себе. Вона також плакала.

Якийсь час ми сиділи на краю ліжка, потім мама розпитувала, про що написав тато.

– Ти ж розумієш, як мені цікаво, – сказала вона. – І навіть трохи лячно. Я майже боюся читати його послання.

Я сказав, що тато, по суті, написав великого любовного листа, а мама, ясна річ, зрозуміла, ніби йшлося в ньому про любов до мене. Чогось іншого вона собі й уявити не могла... Я пояснив мамі, що тато написав любовного листа їй, Помаранчевій дівчинці.

– Я був татовим найліпшим другом. А ти – коханою. Це цілком різні речі.

Мама довго мовчки сиділа на ліжку. Вона ще була молодою. Прочитавши татову розповідь про Помаранчеву дівчинку, я побачив, яка вона гарна. Мама й справді трохи скидалася на вивірку. Але тепер вона більше нагадувала пташеня-підлітка з тремким дзьобиком.

– Хто мій тато? – запитав я.

Мама здригнулася. Вона ж не знала до пуття, що я за багато годин вичитав із татового листа.

– Ян Улав, звичайно.

– Але хто він? Яким він був?

– О...

На її устах з'явилася ледь помітна усмішка Мони Лізи. Вона глянула на мене майже затуманеним поглядом. Тепер і я помітив те, що не раз згадував мій

тато. Побачив, яка вона зосереджена, як немов у танку тріпочуть зіниці її карих очей.

– Він був дуже, дуже добрим... насправду, надзвичайною людиною, – озвалася мама. – Великим мрійником, я б навіть сказала, фантазером... раз у раз повторював, що життя – це казка, і я гадаю, що він справді мав оте... майже магічне відчуття життя. А ще тато був невиправним романтиком... але ми обоє такими були. Потім він несподівано занедужав. Не буду приховувати – свою смерть він зустрів із безмежним туском. На це боляче було дивитись, страшенно боляче. Він любив мене... і тебе, звичайно. О, тебе він просто обожнював! Він розпачав, що мусить нас покинути. Та вже не мав сили опиратися хворобі, яка жорстоко, брутально забирала його в нас. Тато ніколи не змирився зі своєю долею, ніколи... до останнього подиху. Тому й порожнеча після його відходу була такою страхотливою... Не можу дібрати слова...

– Я не кваплюся.

– Він, як то кажуть, витав понад хмарами... Ось, що я хотіла сказати.

Тепер вже я усміхнувся.

– А ще тато був щирим. До того ж, достатньо самокритичним. Не бракувало йому й самоіронії. Не всім людям властиві такі риси.

Мама звела на мене розгублений погляд.

– Можливо... А тобі звідки про це знати?

Я показав на стос аркушів.

– Тобі доведеться прочитати ось це. Тоді й зрозумієш, що я маю на увазі.

Помаранчевій дівчинці знову набігли на очі сльози. Однак ми не могли сидіти в моїй кімнаті й хлипати. Що подумає Йорген? Я йому не заздрив.

– Нам час повертатись до всіх, – мовив я.

На порозі вітальні я відчув себе на багато років старшим, ніж ще кілька годин тому, коли зачинився у своїй кімнаті й узявся до читання татового послання. Я наче подорослішав і анітрохи не знітився під уважними зацікавленими поглядами родини.

Великий обідній стіл накрили для холодної вечері: курча, шинка, вальдорфський салат із селери, яблук, ананасів та горіхів з помаранчевими дольками, а ще велика миска зеленої салати. Усі п'ятеро сіли до столу, я – на чільному місці.

Часто, як у нас бувають гості, мама каже: “А тепер хтось має взяти справу в свої руки”. У мене було відчуття, що головну роль за столом нині відведено мені – бабуся, дідусь, Йорген та мама не зводили з мене очей. І я “взяв справу в свої руки”.

Коли усі порозсідалися, я обвів свою родину поглядом і сказав:

– Я прочитав листа, якого тато написав до мене перед самою своєю смертю. Розумію, як вам кортить дізнатись, про що мовиться в тому листі...

У кімнаті запала глибока тиша. Що я скажу? Як поведу розмову далі?

– Отже, цей лист адресований мені. Але ж ми всі любили мого тата. І ось я маю для вас дві новини: погану і гарну. Почну з гарної. Дозволю усім присутнім прочитати татове послання. Йоргенові – теж. Погана новина – це станеться не нині.

Бабуся сиділа в схвильованому напруженні, схилившись над столом. Її обличчям промайнула тінь розчарування. Ця тінь послужила мені доказом, що вона не читала листа свого сина ні тепер, ані одинадцять років тому. Лист справді пролежав усі ці роки в старому автомобіліку.

– Я хочу, щоб татове послання відстоялось, перш ніж усі почнуть обговорювати його. А ще мені потрібен

час, щоб визначитись з відповіддю на одне його дуже важливе запитання, і знайти спосіб, як це зробити.

Усі беззаперечно погодилися на мої умови. Ніхто й не намагався випитувати, про що ж писав мій тато. Йорген навіть підвівся з-за столу, підійшов і, дружньо поплескавши мене по плечі, мовив:

– Розумне рішення, Георгу. Й справді потрібний час, щоб все відстоялося.

– Скоро північ, – озвався я. – Гадаю, настав час вкладатися до сну.

Я сам відчув, як урочисто і по-дорослому прозвучали мої слова. Я враз подорослішав.

Але тієї ночі очей не зімкнув. Ще довго по тому, як у будинку все стихло, я лежав без сну і дивився через вікно в білу зиму. Сніжениця давно ущухла.

Посеред ночі я встав, одягнув пухову куртку, шапку, шалик і рукавиці й через засклену веранду вийшов на терасу. Згорнув із залізної лавки сніг і сів. Вимкнув зовнішнє освітлення.

Я дивився на мерехтливе зоряне небо й намагався повернутися у той стан душі, коли сидів на колінах у свого тата. Я начебто пригадував його міцні обійми. Здавалося, він притискає мене до себе, боячись, щоб я не випав із космічного корабля. І раптом цей високий чоловік з басовитим голосом заплакав.

Я спробував замислитися над важливим татовим запитанням, але ніяк не міг визначитись з відповіддю. Уперше в житті я по-справжньому усвідомив, що колись і для мене настане час покинути цей світ. Думка про це була жахкою. Нестерпною. Мій тато змусив мене замислитися. І добре зробив. Людина мусить володіти реальністю. Це те ж саме, що володіти інформацією, скільки в тебе грошей на рахунку в банку. А ще тішила думка, що мені лише п'ятнадцять років.

Та, може, попри все, ліпше було би ніколи не народжуватись, бо мені вже тепер ставало до запаморо-

чення страшно, що колись доведеться назавжди попрощатись зі світом. Однак я постановив собі послухатись татової поради і не квапитись з відповіддю на таке непросте запитання.

Я задер голову й задивився на небесні світила – зорі та планети. Спробував уявити себе на борту космічного корабля. Кілька разів перед моїми очима пролітала, падаючи, зірка. Я довго так сидів.

За якийсь час почув, як скрипнули двері, на терасу вийшла мама. Надворі світало.

– То *ти*? – запитала вона. Ніби й так не видно, що то я.

– Не міг заснути, – тільки й відказав я.

– Я також.

Я глянув на маму:

– Одягнися тепліше і посидь зі мною.

Мама зникла в будинку і скоренько повернулася. На ній було чорне зимове пальто, яке я пам'ятаю, відколи живу. Але певності, що це те саме пальто, у якому вона колись приходила на Службу Божу до Катедри, я не мав. Коли мама сіла на лавку поруч зі мною, я сказав:

– Бракує лишень великої срібної шпильки у волоссі...

Мама мимоволі затулила долонею уста.

– Він писав про шпильку?

Замість відповіді я показав на велику зорю-планету, яка саме сходила на східному прузі неба. Це однозначно була планета, бо не мерехтіла, як інші зірки, і я на дев'ятдесят відсотків був певний, що то Венера.

– Бачиш он ту планету вгорі? – мовив я. – Це – Венера, а ще її називають Ранішньою зорею. Щоразу дивлячись на неї, тато думав про тебе.

Коли людина потрапляє в полон щемких споминів, їй хочеться поговорити або ж навпаки – помовчати. Мама обрала мовчанку.

За якийсь час я озвався знову:

– На цій лавочці я просидів з татом усю ніч перед тим, як його поклали до лікарні. Про це та інше довідаєшся з його листа. А тепер тут сидимо ми з тобою.

– Георгу, – озвалася мама. – Я дуже прагну прочитати листа та водночас дуже цього боюся. Мені хотілось би, щоб на той час ти був удома. Обіцяєш?

Я пообіцяв. Вважав, що для мами й справді важливо, аби я був десь поряд, коли вона візьме до рук татове послання. Не годиться Йоргенові утішати Помаранчеву дівчинку, коли вона читатиме листа від Яна Улава. Але йому теж буде дозволено прочитати, чом би й ні. Так легко не відбудеться...

– Отієї ночі тато розповів мені, що змушений покинути нас, – вів я далі.

Мама різко обернулася до мене.

– Георгу!.. Я не знаю, чи знайду в собі сили розмовляти про тата тепер. І ти мусиш зважати на це. Розумієш, що ятриш давню рану? Чи не розумієш?

Вона мало не сердилася. Та ні, вона таки *розсердилась*.

– Чому ж, – відповів я. – Розумію...

Ми довго сиділи, не зронивши і слова. Може, й годину. Я був вражений – мама завжди скаржилася, що мерзне.

Час до часу я показував їй якісь нові з'яви на небі, та зорі поступово втрачали свій полиск, доки зрештою зовсім зникли нарозвидні.

Перш ніж повернутися до денних справ, я тицьнув рукою в небо і сказав:

– Там, високо вгорі, витає велике око. Важить воно понад одинадцять тонн, завбільшки, як локомотив, і рухається за допомогою двох широко розпростертих крил.

Я помітив, як мама здригнулася – про що це я торочу?

Я не мав наміру лякати маму розповідями про примар, а тому поквапився її заспокоїти:

– Мова йде про телескоп Габбла – Космічне Око.

Вона усміхнулася типовою материнською усмішкою, простягнула до мене руку, намагаючись погладити мене по голові. Та я зумів вивернутися. Мама ще вважала мене малою дитиною. А може, подумала, що мені не йде з голови шкільний реферат.

– Коли-небудь ми таки довідаємося, що *усе це* таке, – сказав я.

Того дня мені дозволили прогуляти школу. На думку бабусі, треба лише повідомити вчителя і пояснити йому все, як є. Тобто розповісти, що я одержав листа від тата, який помер одинадцять років тому. У таких ситуаціях треба взяти тайм-аут, додала бабуся.

“У таких ситуаціях...” – подумав я собі. Не думаю, що одержувати листи від своїх покійних батьків така вже й буденна справа.

Обставини змушували бабуся і дідуса повернутись до Тьонсберга, так і не прочитавши татового послання. Я пообіцяв їм дати рукопис щонайпізніше наступного тижня. Бабуся трохи нахнюпилася, що доведеться чекати так довго. То ж вона знайшла листа і вона наполягла на приїзді до Осло. Однак дідусь нагадав їй слова Йоргена.

Йоргенові того дня треба було від самого ранку бути на роботі – я бачив його лише мигцем, а ми з мамою залишились вдома. Перед обідом я заснув на нашій жовтій канапі, бо ж усю ніч не склепив очей. А коли прокинувся, влаштував невеличкий “переворот” на горищі.

Попросив маму розшукати усі свої картини “севільського” періоду. На щастя, вона їх не повикидала, хоча знову зауважила, що “вони – вчорашній день”. Сказала це, переставляючи давній портрет тата, мальований з пам’яті. Ніхто з нас і словом не прокоментував картини, але побачивши татове зображення, я мимоволі здригнувся. Такого іскристого погляду блакитних очей мені ще не доводилось бачити на

жодній картині. Подумалось, що до блакитної фарби додано багато кобальту. А ще я подумав, що ці очі бачили таке, чого не бачила жодна людина у світі.

– Але ж тато не є вчорашнім днем, – мої слова прозвучали не запитанням, а радше як ствердження.

Я змусив маму повісити стару картину з помаранчевими деревами в передпокої, де вона висіла раніше. Ми удвох зняли зі стіни теперішню картину, а замість неї повісили “Помаранчеві дерева” – на те саме місце, де вона висіла в ті часи, коли тато сидів за комп’ютером, пишучи мені листа, і змушений був пильнувати кожний свій крок, аби не поруїнувати розкладеної на підлозі іграшкової залізниці. То відбувалося в іншому часовому вимірі, ніж нинішній.

Як на мене, картина з помаранчевими деревами ідеально вписувалася в інтер’єр і милувала око. Йорґенові доведеться змиритись з таким незначним поверненням до минулого. Я так і сказав.

На горищі ми знайшли іграшкову залізницю у великій картонній пачці. І старий комп’ютер. Я переніс його до передпокою, приєднав монітор, увімкнув у мережу і спробував досягти до текстових програм. То була стала програма dos з редактором Word Perfect. Батько одного хлопця з мого класу ще й понині користується таким музейним експонатом, і я не раз працював з ним.

Однак, щоб відкрити доступ до документів, програма на татовому комп’ютері вимагала введення пароля з дев’яти літер. Власне, цей пароль нікому не вдалось розгадати одинадцять років тому.

Доки я вовтузився з комп’ютером, мама стояла в мене за спиною. Мама розповіла, що вони намарно перепробували все можливе: різні слова та числа, скажімо, дати народжень, автомобільні номери та номери особистих ідентифікаційних кодів.

Я ж мав підозру, що моїм родичам забракло елементарної фантазії, і набрав слово з дев'яти літер: ПОМАРАНЧА. Комп'ютер клікнув і відкрив таблицю зі списком так званих директорій на твердому диску.

Сказати, що мама була вражена, то не сказати нічого. Вона схопилася за чоло і мало не зомліла.

<Dir> на старих комп'ютерах означає те ж саме, що "папки" – на нових. Папки теж мали назви. Одна з них називалась "Вероніка". Старі комп'ютери не мали "мишки", тому я набрав ім'я і натиснув клавішу "enter". З'явився один-єдиний документ "georg.bre". Я знову натиснув "enter". Гоп! Переді мною висвітився той самий лист, якого я читав минулого вечора: **Чи добре тобі сидіти, Георгу? Я хочу, щоб ти зручно умотився, бо зараз я розповім тобі хвилюючу історію...** Я клацнув клавішу "home" і перебіг вертикальною стрілкою увесь текст. Здавалося, минула вічність, хоча насправді заледве десять секунд. Останнє речення в текстовому файлі збігалося з останнім реченням рукопису: **Однак мрії про неймовірне мають своє ім'я. Ми називаємо їх надією.**

Те, що мені пощастило досягти до татових записів у комп'ютері, просто геніально! Коли я вирішив писати ось цю книжку разом з ним, то уявляв собі редакторську роботу в парі з ножицями та клеєм. Тепер мій задум буде набагато простіше здійснити, ніж здавалося спершу: достатньо знайти відповідне місце в татовому листі й вставити свої слова в його текст. Отак у мене з'явилося реальне відчуття, що цю книжку пишемо ми з татом удвох.

Трохи поморочившись, я зумів відродити до життя і старий принтер, таку неймовірно допотопну друкарку, що аж боюся, аби її не викрали в мене якісь таємні агенти Технічного Музею. Принтер торохтить, як старий віз, і чотири хвилини видруковує одну сторінку.

Маленький молоточок вистукує кожнісіньку літеру: б'є по фарбованій смужці й залишає відбиток на папері. Коли ще жив мій тато, одинадцять років тому, цей принтер був найсучаснішим досягненням техніки!

Отож тепер, цієї миті, я сиджу і пишу на старому комп'ютері. Останній мій запис: *Отож тепер, цієї миті, я сиджу і пишу на старому комп'ютері.*

У мами є запис пісні, що називається “Unforgettable”*. Унікальний запис, бо пісню виконує Наталі Коул у дуеті зі своїм батьком, легендарним Натом “Кінгом” Коулом**. Може, б нічого надзвичайного в цьому й не було, якби не те, що Наталі Коул співає дуетом зі своїм батьком майже за тридцять років після його смерті. З технічного погляду, це не надто важке завдання. Наталі Коул достатньо лише було “наспівати” свою партію на давній запис Ната “Кінга” Коула, зроблений сорок літ тому. Можна навіть сказати, що вона піднесла батьків голос на нові висоти.

Отож в технічному сенсі нічого надзвичайного в тому, щоб заспівати удвох з людиною, яка вже понад тридцять років не топче рясту, немає. Більше йдеться про душевні зусилля. Але дует чудовий. “Незабутній”.

Я не маю наміру розтягувати цю історію до безмежності. Залишилося зробити лише дві речі. Відповісти на непросте татове запитання. І ще одна... Почну з отієї другої, бо я постановив собі закінчити нашу з татом книжку відповіддю на його запитання.

Після того, як ми прилаштували старі картини та антикварний комп'ютер, мама подалася на кухню пекти булочки, посипані кокосовою стружкою. Вона знала, що я люблю їх понад усе, і з наміром пекла їх

* Незабутній (англ.) (Прим. перекл.).

** Американський джазовий музикант та композитор (1919–1965), Наталі Коул – популярна американська співачка (нар. 1950 р.) (Прим. перекл.).

саме того дня. Але не лише я, Міріам також за них готова душу віддати.

Коли запах свіжоспечених булочок почав просочуватися до передпокою, я поквапився на кухню. Я сподівався, що може мені пощастить виклянчити в мами хоча б однеєчку, ще гарячу. А ще я хотів у неї про дещо запитати. Йшлося, власне, про обірвану нить у розповіді про Помаранчеву дівчинку. Мама ж листа ще не читала.

Вона саме заходилася намащувати мелісову помадку на перші булочки. На кухонному столі лежав пакетик із кокосовою стружкою, якою слід посипати ще теплу помадку.

– Хто був отой чоловік у білій тойоті? – запитав я.

Я запитав просто так, знічев'я. Хіба, може, щоб трохи її подразнити. Бо ж уже знав, що йшлося про колишнього коханого. Принаймні, так мама сказала моєму татові.

Однак мама помітно розгубилася. Спершу вона обернулася до мене, бліда, мов полотно, як то кажуть, а тоді важко сіла за кухонний стіл.

– І про це він також написав! – зітхнула вона.

– Гадаю, тато трохи ревнував, – сказав я.

Мама промовчала, тому я знову напосівся із запитаннями:

– Хіба так важко розказати, хто ж був у білій тойо-ті?

Мама довго замислено дивилася на мене. Здавалося, ніби вона набиралася відваги проламати своїм тілом залізну стіну.

– Йорген... – ледь чутним голосом озвалася вона.

Мені ледь голова не пішла обертом.

– Йорген???

Мама кивнула. Мені ще більше запаморочилося. Я схопив зі столу пакетик з кокосом і почав розсипати його по підлозі, потім перевернув догори денцем і витрусив увесь.

– Падає сніг, – мовив я.

Мама непорушно сиділа біля столу. Не було сенсу хапати мене за руку. Вона лише запитала:

– Навіщо ти це зробив?

– Бо ти здуріла! – скрикнув я на повний голос. – Ти мала двох коханих нараз!

– Це не так, – твердо заперечила мама. – Відколи я зустріла Яна Улава, для мене не існувало нікого іншого.

Мені усе ще здавалося, що тут пахне смаженим. Хоча йшлося зовсім не про булочки.

– Не встиг Ян Улав розпрощатися зі світом, а Йорген вже тут як тут?

– Ні, – спокійно відказала мама. – Усе було зовсім не так. Минуло кілька років, перш ніж я зустріла Йоргена. А до того часу ми були тільки з тобою удвох. Ти й сам про це знаєш. Та, побачивши Йоргена, я знову в нього закохалася. Ми довго, дуже довго не наважувалися почати спільне життя.

Тієї миті мені майже шкода стало цього пташення, усе ще блідого й безпорадного. Та я був впертий, як пень:

– Чи можна в такому разі поцікавитися, кого ж Помаранчева дівчинка кохала більше?

– Ні, – відповіла вона рішуче. – Про таке не запитують.

Мама не сердилася, лише була категоричною. І раптом вона розплакалася.

Я вже пошкодував про свою поведінку, бо все ж таки чогось навчився від свого тата: я не мав права втручатися в те, що мене не стосувалося. Не смів підходити надто близько до казки, правила якої були призначені не для мене.

Однак я мав право на власну думку.

І мені не сподобалося почуте. Отже, чоловік у білій тойоті здобув таки перемогу. Не його вина. Нічєїї

вини в цьому, мабуть, немає. Та все ж я радий, що тато ніколи про це не довідається.

Урешті-решт, він, може, й сам винен у тому, що сталося. Тато знехтував правилами казки. Не зумів зачекати півроку на Помаранчеву дівчинку. А тому заледве кілька годин після побачення з нею йому на очі потрапив мертвий голуб у стічній канаві, до того ж, білий голуб.

Я завжди асоціюватиму свого тата з білим голубом. Однак я не певний, чи вірю в наперед визначену долю. Гадаю, що й тато в це не вірив. Бо інакше навряд, чи його аж так зацікавив би телескоп Габбла.

Згодом, по обіді, ми разом з Йорґеном та Міріам ласували булочками із шоколадною помадкою. У нас було ще дві булочки з мелісою. Їх ми віддали Йорґенові та Міріам. Я вважав, що ми перед ними в боргу.

Упродовж кількох днів після “булочного бенкету” я ще сидів за старим комп’ютером. Слід було визначитися з відповіддю на складне татове запитання. Я встановив собі так званий deadline на завтрашній день. Поки що ніхто не одержав ще дозволу прочитати татового листа. Але завтра прийдуть на недільний обід дідусь з бабусею. Отоді й вичерпається час.

Останніми днями я тільки й думав про нелегкий вибір, який стояв переді мною. Татового листа я перечитав чотири рази, щоразу думаючи: “Бідолашний, бідолашний мій татко!” Мені було до болю шкода, що його немає більше з нами. Але те, що він написав, стосувалося не лише його. Воно стосується людей в усьому світі: тих, що жили до нас; тих, що живуть тепер, і тих, що прийдуть після нас.

“Ми живемо на світі лише цей один-єдиний раз”, – писав мій тато. Він часто повторював на сторінках свого послання, що ми прийшли у світ лише на короткий мить. Не можу з певністю сказати, що сприй-

маю життя у такий самий спосіб, як він. Я прожив п'ятнадцять років, але ці роки аж ніяк не видалися мені “короткою миттю”.

Та все ж гадаю, я збагнув, що тато мав на увазі. Життя коротке для тих, хто насправді зумів усвідомити, що увесь світ коли-небудь *перестане* існувати. Не всім людям таке до снаги. Не кожен спроможний усвідомити, що означає умерти, зникнути навіки. Надто багато чинників стримує таке усвідомлення – година за годиною, хвилина за хвилиною...

Уяви, що стоїш на порозі цієї казки багато мільярдів років тому, коли вона тільки починалася. Ти можеш вибирати, чи захочеш коли-небудь у майбутньому народитися й жити на цій планеті, чи ні. Тобі невідомо, коли це станеться і скільки пробудеш на цьому світі, у кожному разі термін відведено невеликий. Але знай: якщо обереш життя і прийдеш на світ, коли назріє час, чи, як ми кажемо, коли прийде твій час, то так само прийде твій час і покинути його.

Я ніяк не можу зважитися на вибір. Але потроху погоджуюсь з татом. Можливо, я би й відмовився від появи на світ. Мить мого перебування на світі нікчемно крихітна порівняно з вічністю до мого народження і після моєї смерті.

Якби мені запропонували скуштувати щось неймовірно смачне, я, можливо, й не захотів би того спробувати, знаючи, що запропоновані ласощі важать заледве міліграм.

Я успадкував по татові глибоку скорботу, скорботу за тим, що колись настане день, коли мені доведеться розпрощатися із життям. Я навчився думати про “*вечори, як оцей, коли мене позбавлено права на життя*”. Та я успадкував й інше: відчуття кожної миті життя в його фантастичній багатогранності. Улітку проведу ґрунтовне дослідження про джмелів. (Я маю

секундоміра. За його допомогою можна точно виміряти швидкість польоту джмеля. І треба зважити його...) Нічого не мав би проти й сафарі в африканській пустелі. А ще я навчився дивитися на небо і захоплюватися зорями, які мерехтять у Всесвіті на відстані мільярдів світлових років від нас. Це я спостиг, коли мені й чотирьох років не виповнилося.

Та я не зумію почати звідси. Доведеться знайти інший підхід і, можливо, зробити власний вибір.

Якби за історією про Помаранчеву дівчинку було знято фільм, а я сидючи в глибині глядацької зали, дивився той фільм і добре знав, що ніколи не народжуся для життя на цій планеті, бо Ян Улав та Помаранчева дівчинка ніколи не знайдуть одне одного, то захотів би спинити їх окликом, усією душею сподіваючись, що вони не розминуться. Серце, напевно, вискакувало б мені з грудей. Я потерпав би від страху, що хтось з них може виявитися фанатичним атеїстом і не піти на Службу Божу до Катедрі. Хтозна, чи не заридав би я гірко, побачивши, як на Плаза де ла Альянза з'являється Помаранчева дівчинка в супроводі данця! А коли б Вероніка та Ян Улав стали врешті закоханою парою, я понад усе на світі боявся би найменшого вияву непорозуміння між ними. Бо, як на мене, звичайна сварка, дуже швидко може розростися до космічних розмірів.

Світе! Я міг би ніколи не з'явитися тут! Не стати свідком Великої Містерії.

Всесвіте! Я міг би ніколи не побачити мерехтливого зоряного неба!

Сонце! Я міг би ніколи не ступити ногою на теплі скелі біля Тьонсберга. Не зазнати розкішного відчуття, коли пірнаєш зі скелі в море.

Тепер я це розумію. Враз осягнув послідовність усього. Щойно тепер я збагнув душею і тілом, що означає – *не*

бути. У ямці неприємно засмоктало. Мені стає млосоно. А ще я серджуся.

Я лютую від усвідомлення, що одного дня мене не стане – я зникну, до того ж, не на тиждень чи два, чи чотири, і навіть не на чотири століття, а навіки.

Я почуваюся жертвою ошуканства, бо спершу кажуть: “Ласкаво просимо, до твоїх послуг увесь світ! Ось тобі твоє брязкальце, ось тобі іграшкова залізниця, а ось школа, до якої підеш восени!” Та вже за мить чується регіт: “Ха-ха-ха! Ми тебе одурили!” І весь світ вихоплюють мені з рук...

Я почуваюся зрадженим. Нема за що ухопитися. Порятунку чекати нізвідкіля.

Я втрачу не лише навколишній світ, я втрачу не лише все і всіх, кого любив. Я втрачу самого себе.

Гоп – і нема мене!

Я лютий, такий лютий, що ось-ось виблюю від люті. Бо заглянув у вічі дияволові. Та я не дозволю йому залишити останнє слово за собою. Я відвертаюся геть від Зла, доки воно не встигло заволодіти мною. Я вибираю Життя. Я вибираю крихту Добра, яка мені визначена долею. Хтозна, може існує й Вище Добро. Хтозна, може увесь світ обіймає Господь Бог.

Я знаю, що існує Зло, бо чув третю частину *Місячної сонати* Бетговена. І вірю в існування Добра. Я знаю, що чудова квітка росте поміж двома проваллями, а з цієї квітки невдовзі злетить життєрадісний джміль.

Ха! Ось я й відповів! На щастя, у цій задачі є ще бадьоре *allegretto*. В антракті між двома трагедіями виступає потішний ляльковий театр, я не хочу пропустити його вистави. Я хочу всю свою снагу вкласти в другу частину! Бо є таке поняття, як жадоба до життя, а оті провалля я все ж омину, ніби їх нема, провалля не для мене. Єдине, що має сенс – життєствердне *allegretto*.

Мушу визнати, цікаві думки витають у моїй голові. “Квіткою поміж двома проваллями” назвав другу частину *Місячної сонати* Ференц Ліст. Я раптом збагнув, що вирішив велику дилему з допомогою Ліста та завдяки гнучкості власного розуму.

Я знову спробував повернутися думкою на кілька мільярдів років у минуле. Бо саме там, на порозі Всесвіту, я мушу прийняти рішення: зважитися мені на життя на Землі через кілька сотень мільйонів років чи відмовитися від нього через неприйнятні умови. Але тепер я принаймні знаю, хто стане моїм батьком та матір’ю. Тепер я знаю, як почалася *та* історія. Я знаю, кого я любитиму.

Я маю відповідь. І урочисто роблю свій вибір. Я пишу:

Любий татку! Дякую тобі за листа! Для мене він став несподіванкою, втішив і засмутив водночас. Нарешті я визначився і своєї позиції не зміню: я вибрав би життя на Землі, хай навіть на одну “коротку мить”. І хай не мучать тебе більше сумніви. Спочивай у мирі, як кажуть. Спасибі за те, що ти таки віднайшов Помаранчеву дівчинку!

Мама готує вечерю. Каже, щось із французької кухні. Йорген повернеться з хвилини на хвилину зі своєї “суботньої пробіжки”, як він це називає, а Міріам спить. Сьогодні 17 листопада, до Різдва залишилося тільки п’ять тижнів.

Ти поставив мені кілька цікавих запитань про телескоп Габбла. Уявляєш, я недавно написав про нього серйозний шкільний реферат!!!

А тепер довірю тобі велику таємницю: я знаю, що мені подарують на Різдво! Йорген уже натякнув. У кожному разі показав кілька чудових фотографій у часописі, коротко кинувши: “Маю невеличку підозру, що невдовзі у нас з’явиться телескоп!” Неймовір-

но, але Йорген читав мій реферат, навіть двічі, хоч він і не є моїм справжнім батьком. Прочитавши, сказав, що пишається мною. Мені здається, він турбується про мене навіть більше, ніж про Міріам, принаймні не менше, а більшого вимагати, чесно кажучи, я й не хочу. Я поважаю його, як поважав би рідного батька.

Якщо мені подарують на Різдво телескоп, візьму його із собою на Ф'ельстьолен, бо тут, у низині, заважає, як кажуть астрономи, "оптичне забруднення". Я вже придумав, як назву телескоп. Він називатиметься ЯН УЛАВ! Таке рішення здивує, ясна річ, Йоргена, але якщо нам судилося залишитися добрими друзями, то йому доведеться з цим змиритися.

У безмісячну ніч небо над Ф'ельстьоленом так густо всіяне зорями, що мимоволі запитуєш себе, навіщо здався телескоп у космосі. Ні-ні, тату, насправді не такий я вже й дурненький, як ти собі, може, гадаєш. Знаю, що зорі в космосі не миготять! Але інколи буває так цікаво полежати кілька секунд на дні басейну й поспостерігати, що робиться на його краю. Щось таки видно крізь товщу води, і, звичайно, можна вгадати, що відбувається над поверхнею. У кожному разі я зумію достатньо виразно побачити кратери на Місяці, супутники Юпітера та кільця навколо Сатурна. А коли-небудь, може, мені пощастить полетіти в космос на справжньому космічному кораблі!

Щиро Твій Георг, який недремним оком пильнує родинний бастион на Джмеліній вулиці й має з кого брати приклад.

P.S. Прочитавши твого листа, я вирішив, що настав час заговорити до дівчинки зі скрипкою. Можливо, навіть наступного понеділка. Принаймні тепер я можу розповісти їй багато цікавого. А тоді вона, можливо, покаже мені свою скрипку.

Я кличу маму. Ось вона йде. Додруковуючи це речення, подаю їй листа. Татовий екземпляр рукопису.
– Тепер можеш прочитати, – кажу я.

Книжку, яку ми з татом написали удвох, мама, можливо, прочитає трохи згодом. Після Різдва. І то лише за умови, що я справді одержу в подарунок телескоп, бо я ж уже вписав телескоп “ЯН УЛАВ” у свою оповідь.

А ще мені лячно, що хтось прочитає про дівчинку зі скрипкою. Трохи лячно, але не дуже. І тремчу від думки, що мама з Йорґеном довідаються про моє мимовільне підглядання під дверима їхньої спальні. Але також не дуже...

Мама взяла рукопис і прилаштувалася на жовтій канапі у вітальні. Сказала, що хоче трохи почитати потайки від Йорґена, доки він не вернувся з пробіжки. Я пообіцяв їй нікуди не йти з дому, бачив краєчок маминої постаті в прочинені двері. Час до часу я чув, як вона схлипує. Отже, мама не забула Яна Улава.

Але на цьому я не закінчив свого писання. Бо маю ще постскрипtum і для тебе, читачу. Ось, лише невеличкий натяк:

Запитай свою маму чи тата, як вони познайомилися. Може, вони розкажуть тобі романтичну історію. Зрештою, можеш запитати обох, навряд, чи їхні розповіді збігатимуться.

Не дивуйся, якщо твої батьки раптом зникнуть. Як на мене, це цілком нормально. Казки, про які ми говоримо, ніколи не бувають схожими, але я поступово починаю розуміти, що всі вони мають свої делікатні правила, розповідати про які непросто. Може, тобі, читачу, варто бути обережним і не підходити надто близько до цих правил. Їх не завжди легко висловити словами, це те, що називають “тонким чуттям”.

Що докладнішою є така історія, то з більшим хвилюванням її слухаєш, бо якби її перебіг був хоч трішечки інакшим, ти міг би не народитися на світ! Я готовий побитися об заклад з тобою, що існують тисячі дрібних нюансів, які могли би змінити плин історії стосунків твоїх батьків і позбавити тебе усілякого шансу потрапити у Велику Містерію.

Дозволь запозичити мудрий вислів мого тата: *Життя – велетенська лотерея, і тільки виграші у ній видимі всім.*

Ти, що читаєш цю книгу, саме й витягнув виграшний лотерейний білет. Lucky you!

Видавництво “ЛІТОПИС”

пропонує:

Весос Тар’єр

ВИБРАНІ ТВОРИ

Переклала з норвезької
Наталія Іваничук

Творчість автора має глибоко національний характер норвежця, котрого називають “наймогутнішим деревом у лісі скандинавської словесности”, але водночас вона звернена до світу, до всіх людей на землі. У книги увійшли романи Крижаний замок, Птахи, а також добірка новел. Любов, тепло, щира приязнь — головне у стосунках юних героїв цих творів. Читача захопить тонкий психологізм, єдність людини з природою і довкіллям, вічні проблеми, що хвилюють кожного з нас, незалежно від віку й національності.

Кнут Гамсун

ВИБРАНІ ТВОРИ

Переклала з норвезької
Наталія Іваничук

Видатний норвезький письменник, лауреат Нобелівської премії, батько новітньої літературної школи ХХ сторіччя займає одне з провідних місць в європейській літературі як поет кохання, митець, що відкрив і відтворив найтонші відтінки любовного почуття. Однак його кохання не призводить до щастя і не дає спокою, а є вічним двобоєм ворогуючих сил, котрі прагнуть єднання.

До книги увійшли три найхарактерніші для його творчости твори — Голод, Пан, Вікторія. Вони введені до шкільної програми та найповніше відображають тематику і стилістику письменника.

Видавництво “ЛІТОПИС”

пропонує:

Юстейн Гордер

У ДЗЕРКАЛІ, У ЗАГАДЦІ

Переклала з норвезької
Наталія Іваничук

У велику таїну людського життя і смерти,
у простір між дійсністю та потойбіччям, у незбагненну
загадку задзеркалля заглядає за допомогою ангела Аріеля
уява важкої хворої дівчинки Сесілії, щоб там, У дзеркалі, у
загадці віднайти відображення дійсності. Метафора святого
апостола Павла влучно окреслює диво, співучасниками
якого ми стаємо разом з Сесілією та добрим духом Аріелем.
Це диво мерехтіння вічності, що приборкує наш страх
перед смертю і дозволяє досягнути душею та серцем те,
чого не може збагнути наш розум.

Юстейн Гордер

VITA BREVIS

Лист Флорії Емілії до Аврелія Августина

Переклала з норвезької
Наталія Іваничук

Літературна версія листа, якого, згідно з Гордером,
написала Флорія Емілія до коханого Аврелія Августина,
котрий внаслідок глибокої душевної драми присвятив
життя пошукам духовної сутності людини. Лист Флорії
Емілії, подібно до Сповіді Августина, глибинно особистіс-
ний і водночас суспільно значущий, бо подає артикуляцію
емоційного, психологічного, суто земного розуміння
земного щастя і людської любові, яке протиставляється
теологічному розумінню світу і людського призначення,
пробує збагнути трагічну роздвоєність людини між Небом і
Землею.

ББК 84 (4НОР)

УДК 821.113.5

Г 68

Юстейн Гордер. Помаранчева дівчинка / Переклала з норвезької Наталія Іваничук. — Львів: Літопис, 2005. — 152 с.

Романтична історія кохання виринатиме з минулого, аби наповнити світ яскравим світлом розкиданих по сторінках книжки помаранч. Вона додасть барв і сонячного настрою Вашому життю.

Таємниця Помаранчевої дівчинки не залишить байдужими читачів будь-якого віку.

*Видання здійснене у співпраці
з Центром країн Північної Європи
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

© Jostein Gaarder and H. Aschehoug & Co,
2005

© Наталія Іваничук,
український переклад, 2005

© Літопис, 2005

© Романа Романишин, Андрій Лесів,
проект обкладинки, 2005

ISBN 966-7007-34-0

Юстейн Гордер Помаранчева дівчинка

Переклала з норвезької
Наталія ІВАНИЧУК

Літературний редактор
Мирослава ПРИХОДА

Художні редактори
**Романа Романишин,
Андрій Лесів**

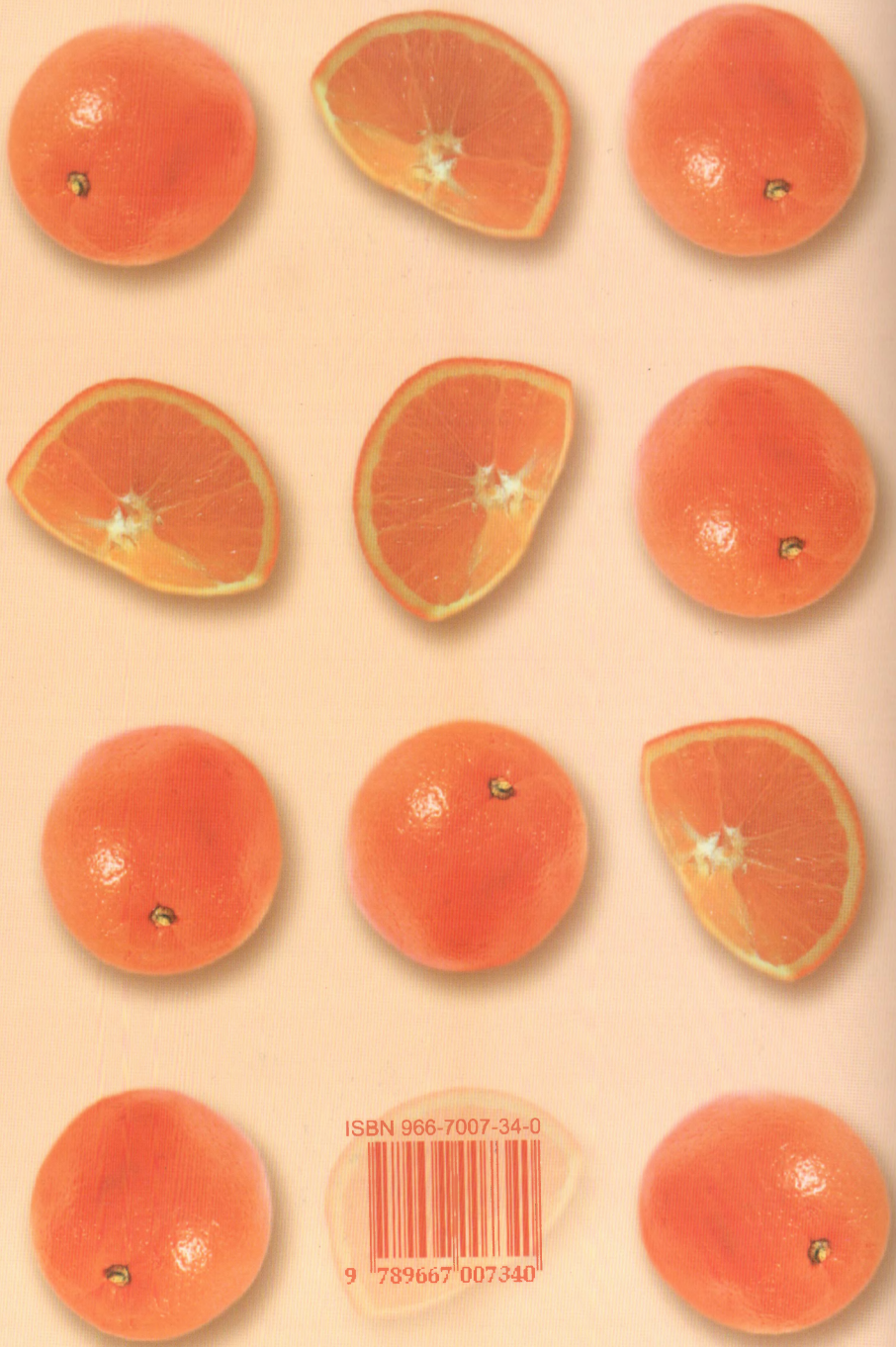
Комп'ютерна верстка
Андрій ВАСИЛІВ

Коректор
Зоряна ЛЕЩИШИН

Видавництво «Літопис»
вул. Костюшка, 2,
79000 м. Львів
тел./факс (0322) 721571
kms@litech.lviv.ua
www.litopys.lviv.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ДК № 426 від 19.04.2001

Здано на складання 16.02.05
Підп. до друку 25.02.05
Формат 84x108 ¹/₃₂
Гарнітура Ukrainian Peterburg
Папір офсетний
Офсетний друк

ISBN 966-7007-34-0

9 789667 007340